

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT
URAD ZA RAZVOJ ŠOLSTVA

PEDAGOŠKI INŠTITUT

Slavica Černoša

**RAZVOJ SISTEMA IZOBRAŽEVANJA V SLOVENIJI V
LUČI URESNIČEVANJA SKUPNIH EVROPSKIH
CILJEV**

**ANALIZA URESNIČEVANJA CILJEV »IZOBRAŽEVANJE IN
USPOSABLJANJE 2010« 2000–2010**

Slavica Černoša

Razvoj sistema izobraževanja v Sloveniji v luči uresničevanja skupnih evropskih ciljev

*Analiza uresničevanja ciljev »izobraževanje in
usposabljanje 2010«
2000–2010*

Pedagoški inštitut, Ljubljana

2012

Imetnik stvarnih avtorskih pravic na tem delu je izdajatelj. Imetnica moralnih avtorskih pravic je Slavica Černoša. To delo je na razpolago pod pogoji slovenske licence Creative Commons 2.5 (priznanje avtorstva, nekomercialno, brez predelav). V skladu s to licenco sme vsak uporabnik ob priznanju avtorstva delo razmnoževati, distribuirati, javno priobčevati in dajati v najem, vendar samo v nekomercialne namene. Dela ni dovoljeno predelovati.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37(497.4)(0.034.2)

ČERNOŠA, Slavica

Razvoj sistema izobraževanja v Sloveniji v luči uresničevanja skupnih evropskih ciljev [Elektronski vir] : analiza uresničevanja ciljev Izobraževanje in usposabljanje 2010 : 2000-2010 / Slavica Černoša. - El. knjiga. - Ljubljana : Pedagoški inštitut, 2012

Način dostopa (URL): http://www.pei.si/UserFilesUpload/file/zalozba/ZnanstvenaPorocila/01_12_cernosa_razvoj_sistema.pdf

ISBN 978-961-270-103-1 (pdf)

260108288

Izdajo publikacije je financiralo Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije

KAZALO

UVOD.....	5
1 TEMELJNE ZNAČILNOSTI SLOVENSKEGA SISTEMA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA.....	11
1.1 STRUKTURA IN ORGANIZACIJA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA.....	12
1.1.1 <i>Predšolska vzgoja</i>	13
1.1.2 <i>Osnovnošolsko izobraževanje</i>	13
1.1.3 <i>Srednješolsko izobraževanje</i>	13
1.1.4 <i>Višje strokovno izobraževanje</i>	14
1.1.5 <i>Visokošolsko izobraževanje</i>	15
1.1.6 <i>Izobraževanje odraslih</i>	15
1.1.7 <i>Glasbena ter plesna vzgoja in izobraževanje</i>	16
1.1.8 <i>Vzgoja in izobraževanje oseb s posebnimi potrebami</i>	17
1.1.9 <i>Prilagoditve programov ter programi na narodno in jezikovno mešanih območjih</i>	18
1.2 TEMELJNE USMERITVE IN DOSEŽKI NA PODROČJU VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA	20
1.3 KRATEK PREGLED RAZVOJA NA PODROČJU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA OD LETA 2000 DO 2010.....	21
1.3.1 <i>Predšolska vzgoja</i>	22
1.3.2 <i>Osnovno šolstvo</i>	23
1.3.3 <i>Srednje šolstvo</i>	25
1.3.4 <i>Izobraževanje odraslih</i>	26
1.3.5 <i>Terciamo izobraževanje</i>	28
1.3.6 <i>Glasbeno šolstvo</i>	30
1.3.7 <i>Posebne potrebe</i>	32
2 SPREMLJANJE URESNIČEVANJA CILJEV IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA 2010.....	36
2.1 ODPRTA METODA USKLAJEVANJA.....	36
2.2 CILJI.....	37
2.3 KAZALNIKI IN CILJNE VREDNOSTI	38
A. Do leta 2005.....	38
B. Kazalniki in ciljne vrednosti po letu 2005.....	40
3 DOSEŽKI NA PODROČJU IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA OD LETA 2000 DO 2010.....	43
3.1 URESNIČEVANJE CILJNIH VREDNOSTI	43
3.2 URESNIČEVANJE VSEŽIVLJENJSKOSTI UČENJA IN MOBILNOSTI V PRAKSI.....	53
3.2.1 <i>Udeležba otrok v predšolskih programih</i>	54
3.2.2 <i>Osnovnošolsko izobraževanje – Slovenija</i>	56
3.2.3 <i>Srednješolsko izobraževanje – Slovenija</i>	58
3.2.4 <i>Višješolsko izobraževanje – Slovenija</i>	59
3.2.5 <i>Visokošolsko izobraževanje – Slovenija</i>	60
3.2.6 <i>Mobilnost v izobraževanju</i>	62
3.2.7 <i>Mobilnost v Sloveniji</i>	63

3.3	IZBOLJŠANJE KAKOVOSTI IN UČINKOVITOSTI SISTEMA IZOBRAŽEVANJA.....	69
3.3.1	<i>Število mladih</i>	69
3.3.2	<i>Učitelji</i>	70
3.3.3	<i>Vlaganje v izobraževanje</i>	75
3.4	PROMOCIJA ENAKOSTI, SOCIALNE KOHEZIJE IN AKTIVNEGA DRŽAVLJANSTVA.....	80
3.4.1	<i>Enakost</i>	80
3.4.2	<i>Ključne kompetence</i>	85
3.5	KREPITEV USTVARJALNOSTI IN INOVATIVNOSTI.....	93
4	OPERATIVNI NAČRT URESNIČEVANJA LIZBONSKIH CILJEV V SLOVENIJI	94
4.1	IZHODIŠČA.....	94
4.1.1	<i>Razvojne spremembe</i>	94
4.1.2	<i>Težave izobraževanja v Sloveniji</i>	95
4.1.3	<i>Cilji</i>	95
4.2	SISTEM URESNIČEVANJA PROGRAMA IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE 2010	96
4.2.1	<i>Prva faza</i>	96
4.2.2	<i>Druga faza</i>	98
4.2.3	<i>Koordinacija za izobraževanje in usposabljanje 2010</i>	98
4.2.4	<i>Področne skupine Koordinacije za izobraževanje in usposabljanje 2010</i>	99
5	SKLEPI IN UGOTOVITVE.....	102
6	SEZNAM OKRAJŠAV.....	109
7	VIRI.....	112
	PRILOGA.....	114

UVOD

Čas na prelomu tisočletja je označeval velike spremembe na družbenem, ekonomskem, političnem, kulturnem in drugih področjih, na katerih si je naša družba prvič v novejši zgodovini samostojno in neodvisno utirala pot v razviti svet s svojim znanjem in zmogljivostmi. S priključevanjem k Evropski uniji se je odločila, da bo svoje zmogljivosti in vire usmerila k skupnim prizadevanjem Evropske unije, da ohrani globalno konkurenčnost in postane *najbolj konkurenčno in dinamično, na znanju zasnovano gospodarstvo na svetu, sposobno trajnostne gospodarske rasti z več in boljšimi delovnimi mesti ter večjo socialno kohezijo*, kar je bilo sklenjeno na zasedanju Evropskega sveta v Lizboni leta 2000.

Tak cilj je zahteval korenite spremembe v vseh strukturah, še posebno v izobraževanju in usposabljanju, ki sta temelj vseh teh sprememb in načrtovanja prihodnosti.

Lizbonsko zasedanje Evropskega sveta je pomenilo prelomnico v oblikovanju strategije Evropske unije tako na gospodarskem kot tudi na socialnem in izobraževalnem področju, saj je skorajšnja razširitev Unije pomenila večjo raznolikost in pestrost izobraževalnih sistemov. Zato je bilo treba pristopiti k pripravi skupne strategije, ki bo temeljila prav na tej raznolikosti, vendar bo usmerjena k skupnemu cilju. Evropski svet je v Stockholmu leta 2001 sprejel dolgoročne strateške cilje za obdobje desetih let, ki so se osredotočili na *večjo kakovost, boljši dostop in odprtost* sistema izobraževanja in usposabljanja v širše okolje. Leto pozneje jih je v Barceloni v podrobnem delovnem programu z naslovom *Izobraževanje in usposabljanje 2010 (Education & Training 2010)* razčlenil na 13 ciljev in 42 ključnih vprašanj.

Članice so odgovorne za uresničitev teh ciljev in Slovenija je s polnopravnim članstvom leta 2004 prav tako prevzela to odgovornost. Jeseni 2002 jo je Evropska komisija pozvala k imenovanju strokovnjakov, ki bodo sodelovali v osmih vsebinskih delovnih skupinah ter v skupini za kazalnike in standarde. To sodelovanje je večini skupin poteklo leta 2006, le delovna skupina za kazalnike in ciljne vrednosti je še naprej delovala do leta 2010, ko so začele delo druge tematske delovne skupine, ki so večinoma nadaljevale delo predhodnih delovnih skupin.

Za tak pristop je bilo treba oblikovati tudi nov pristop političnega usklajevanja, ki velja za to nacionalno občutljivo in pomembno področje izobraževanja in usposabljanja, in sicer *odprto metodo usklajevanja*, ki temelji na izmenjavi dobre prakse in skupni metodi enakih kazalnikov ter standardov, s čimer se želita doseči medsebojna primerjava in učenje.

Omenjeni delovni program je bil veliko bolj strukturiran kot doslej, saj je bil pripravljen za sodelovanje 31 evropskih držav. Vključeval je ves sistem in vse ravni izobraževanja in usposabljanja ter prevzema pobudo oblikovanja nove politike, zlasti pri razvoju e-učenja, učenja tujih jezikov in privlačnejšega načina visokošolskega izobraževanja. Evropska komisija na podlagi statističnih in drugih podatkov, ki jih zbirajo različne ustanove in organizacije (Eurydice, OECD, Cedefop in drugi), pripravlja poročilo o napredku pri uresničevanju skupnih ciljev na področju

izobraževanja in usposabljanj od leta 2004. Vsako leto jih javno objavi ter tako redno spremlja spremembe in napredek na tem področju. Države članice vsaki dve leti posredujejo nacionalno poročilo o napredku, na podlagi katerega se pripravi skupno poročilo o uresničevanju postavljenih ciljev na področju izobraževanja in usposabljanja.

Glavni namen te analize je preveriti napredek, ki ga je dosegla Slovenija v izobraževanju in usposabljanju od leta 2000 do 2010, ko se je dolgoročna strategija končala in nadaljevala v naslednje desetletje, in sicer do leta 2020, z novo strategijo Evropa 2020. V analizi bodo povzeti tudi temeljne značilnosti sistema vzgoje in izobraževanja v Sloveniji ter pregled zgodovine spremljanja napredka na ravni EU in na nacionalni ravni. Predstavljeni bodo tudi organiziranost spremljanja napredka in temeljni statistični podatki o razvoju tega področja.

Ta analiza bo na temelju primerljivih podatkov pokazala področje, kjer bo treba še posebno pozorno usmeriti naloge in pripraviti ustrezne spremembe ter rešitve za uresničitev postavljenih ciljev. Pri tem se bodo uporabljali dostopni podatki Statističnega urada RS in Eurostata, že opravljene analize na ravni EU in drugi javno dostopni podatki.

Podatki, ki jih zbira Eurostat, se zbirajo po enotni metodologiji (UOE) za vse članice EU, zato so med seboj primerljivi. Podatke je zadnja leta obdeloval Raziskovalni center za vseživljenjsko učenje (CRELL) in jih objavljali v vsakoletnem skupnem poročilu *Napredek pri uresničevanju lizbonskih ciljev na področju izobraževanja in usposabljanja*. Iz teh poročil in iz podatkov Statističnega urada RS so črpani podatki, na podlagi katerih se ugotavlja napredek Slovenije na tem področju v tem obdobju. Leta 2007, ko je bilo pripravljeno že četrto tako poročilo, je Svet za izobraževanje sprejel in potrdil kazalnike, ki so bili ugotovljeni v teh poročilih, ter nekoliko zmanjšal njihovo število z 29 indikatorjev in 5 ciljnih vrednosti na 16 temeljnih indikatorjev in 5 ciljnih vrednosti.

Količinski podatki bodo statistično obdelani (analiza numeričnih nizov, analiza časovnih nizov, grafično prikazovanje statističnih podatkov). Na podlagi tega bosta narejeni teoretična analiza in sinteza dejavnikov in pojavov ter njihovih medsebojnih odnosov in vplivov. Pri tem bo treba upoštevati že sprejete dokumente in strategije razvoja v Sloveniji ter druge veljavne analize in dokumente.

Slovenija se je v tem desetletnem obdobju srečevala s podobnimi izzivi kot večina drugih držav članic EU in se prilagajala demografskim spremembam družbe, saj se prebivalstvo izjemno hitro stara (v devetih letih se je postaralo za 2,6 leta). Poleg tega se srečuje še s strukturnimi spremembami v gospodarstvu, globalizacija pa je pustila močan pečat v vseh delih družbe. Prav zato je Slovenija morala sprejeti nekatere izjemno pomembne odločitve, s katerimi je zagotovila nadaljnji razvoj in vpetost v širše integracije.

Leta 2004 je postala polnopravna članica Evropske unije, tri leta pozneje pa je sprejela evro kot plačilno sredstvo. Leta 2010 je postala tudi članica Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD).

Konec desetletnega obdobja je bil za našo in tudi širšo družbo označen z recesijo oziroma gospodarsko in finančno krizo, ki je poleg vseh sprememb precej spremenila

tudi trg dela in posledično področje vzgoje in izobraževanja. Kljub vsem prizadevanjem vlade po ohranjanju dosežene ravni na tem področju se je kriza zajedla v nekatere dele tega področja in bodo posledice vidne šele v prihodnosti. Koliko bo to področje vendarle zmagovalec ali pa morda žrtev gospodarske in finančne krize, bo mogoče oceniti šele v naslednjem desetletnem obdobju.

Nekateri najvidnejši dosežki v Sloveniji

Slovenija je dosegla vse predvidene ciljne vrednosti, razen izboljšanja rezultatov pri bralni, matematični in naravoslovni pismenosti.

Ciljne vrednosti:

- ima manj kot 10 % prebivalcev, starih od 18 do 24 let, ki zgodaj zapustijo izobraževanje (5,3 %);
- število vpisanih študentov v matematične, naravoslovne in tehniške študije se je od leta 2000 povečalo za 41,1 %, diplomantov pa za 15,4 %. Povečal se je tudi delež žensk;
- leta 2008 je 89,4 % prebivalcev, starih od 20 do 24 let, doseglo najmanj srednješolsko raven izobrazbe, kar je več od predvidenih 85 %;
- leta 2009 je 14,6 % populacije v starosti od 24 do 64 let sodelovalo v različnih oblikah izobraževanja in učenja (ciljna vrednost 12,5 %).

Izboljšala se je vključenost otrok, starih od 4 do 6 let, v vrtce, in sicer s 85,2 % leta 2000 na 90,4 % leta 2008. Čeprav še ne dosega povprečja EU-27, ki je leta 2008 znašalo 92,3-odstotno vključenost otrok te starosti v vrtce, je napredek očiten.

Povečal se je delež populacije v starosti od 20 do 64 let, ki ima dokončano najmanj srednješolsko raven izobrazbe, s 75,3 % leta 2000 na 83,3 % leta 2010.

Povečal se je delež populacije v starosti od 30 do 34 let, ki ima dokončano terciarno raven izobrazbe, z 18,5 % leta 2000 na 34,8 % leta 2010.

Število vpisanih študentov v terciarnem izobraževanju raste in se je od leta 2000 do 2009 povečalo za 30.600 ali 36,5 %. Tudi na višjih šolah je povečanje podobno.

Od leta 2000 se je za nekaj manj kot sedemkrat povečalo število študentov, ki so odšli na študij v tujino, ter 23-krat tistih, ki so odšli na Erasmus ali prakso Leonardo. Pri tem je občutno povečanje zaznati po letu 2007, z vstopom Slovenije v Evropsko unijo, ko so se sredstva, namenjena mobilnosti, znatno povečala.

Financiranje izobraževanja iz javnih sredstev iz BDP je stabilno in znaša za leto 2008 5,19 % (SURS) oziroma 5,22 % (Eurostat). V primerjavi z letom 2001 se je odstotek zmanjšal, kajti takrat je znašal 5,89 %, vendar se je zmanjšalo tudi število učencev in dijakov.

Pričakovano število let izobraževanja se je s 16,7 leta leta 2000 podaljšalo na 18,5 leta leta 2008.

Število učencev v glasbenih šolah se je v primerjavi z letom 2000/01 leta 2008/09 povečalo za 4153 ali četrtno (24,8 %). Posledično se je povečalo tudi število šol, in sicer za 20.

V Sloveniji se odrasli veliko učijo priložnostno (informalno) (62 %). Iz tiskanega gradiva pridobimo največ znanja (45,8 %), z računalnikom pa 41,7 %. Najmanj znanja pridobimo z vodenimi ogledi po muzejih in drugih znamenitostih. Delež znanja, ki ga dobimo z informalnim učenjem, je precej nad povprečjem EU-27 (44,7 %) in nas uvršča za Slovaško (84,1 %), Avstrijo (75,7 %), Francijo (63,8 %) in Ciper (63,6 %).

Slovenija ima precej ugodno starostno strukturo učiteljev na primarni in sekundarni ravni izobraževanja. Čeprav je v srednji šoli nekoliko večji delež učiteljev, ki so starejši od 50 let, je to še vedno manj od povprečja EU-27.

Nekateri statistični podatki

Preglednica 1: Prebivalstvo Slovenije, staro 15 let ali več, po izobrazbi, popisi 1971, 1981, 1991, 2002 (v %)

Izobrazba	1971	1981	1991	2002
Brez izobrazbe in nepopolna osnovna šola	30,0	26,2	17,6	7,0
Osnovna	41,2	32,9	30,1	26,0
Srednja	25,5	34,9	43,4	54,0
Višja	1,3	2,8	4,6	5,1
Visoka	2,0	3,2	4,3	7,9

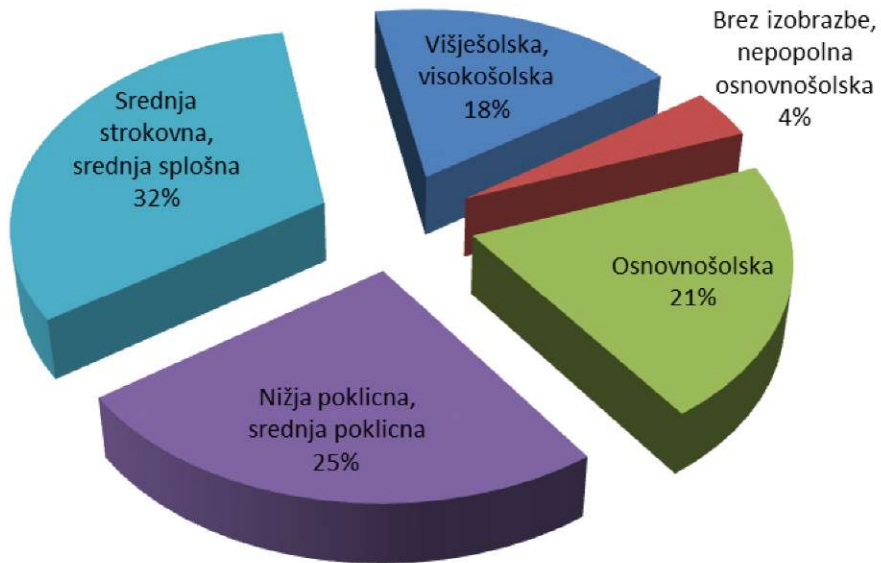
Vir: Statistični urad Republike Slovenije

Preglednica 2: Prebivalstvo Slovenije, staro 15 let in več, po stopnjah dosežene izobrazbe, po starostnih razredih in spolu, 2009 (v 1000)

	Skupaj	Starostne skupine (leta)						
		15–24	25–34	35–44	45–54	55–64	65–74	75+
Skupaj	1753	247	301	292	324	249	194	145
Brez šolske izobrazbe, nepopolna osnovna izobrazba	75	4	3 ^M	4 ^M	6	8	18	32
Osnovna izobrazba	368	95	17	40	60	57	55	45
Nižja ali srednja poklicna izobrazba	427	30	65	78	100	74	52	28
Srednja strokovna, srednja splošna izobrazba	564	113	125	94	95	68	43	25
Višješolska, visokošolska izobrazba	318	5	91	76	63	42	27	15

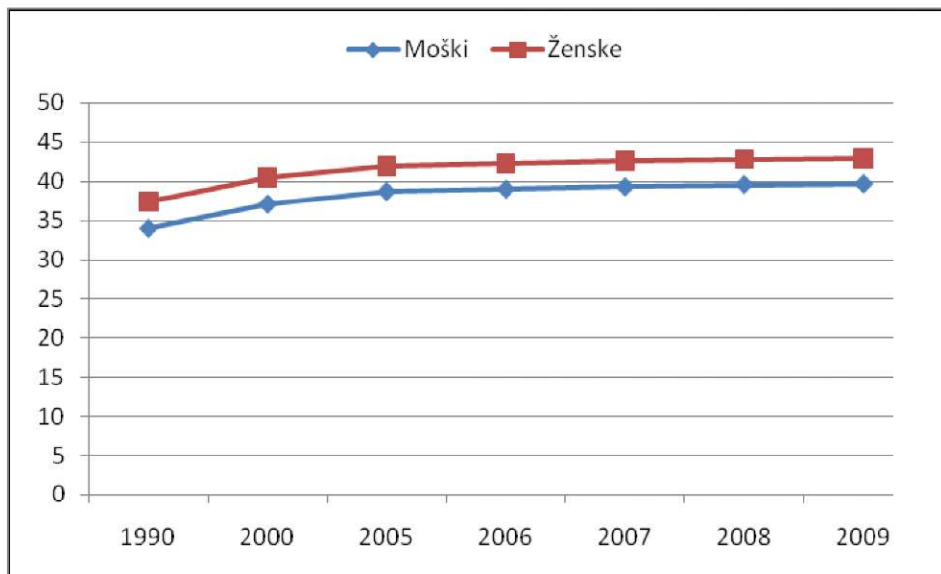
Vir: Statistični urad Republike Slovenije

^M – podatki niso zanesljivi

Slika 1: Struktura prebivalstva po izobrazbi, starost 15 let in več, 2009**Preglednica 3:** Prebivalstvo Slovenije po povprečni starosti in spolu, 1990–2009

Prebivalstvo	1990	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Skupaj	35,8	38,8	40,4	40,7	41,0	41,3	41,4
Moški	34,0	37,1	38,7	39,0	39,3	39,6	39,7
Ženske	37,4	40,5	42,0	42,3	42,6	42,9	43,0

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

Slika 2: Povprečna starost prebivalcev Slovenije po spolu, 1990–2009

Preglednica 4: Projekcija prebivalstva Slovenije do leta 2060

	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Število prebivalcev (1000)	2046,9	2142,2	2154,6	2141,0	2114,9	2057,9
0–14	14,0	15,2	13,7	12,9	13,9	13,7
15–64	69,4	65,0	62,2	59,6	55,5	54,8
65+	16,5	19,8	24,2	27,5	30,6	31,6
<i>Od tega starejši od 80 let</i>	3,9	5,2	6,3	9,2	10,9	12,7

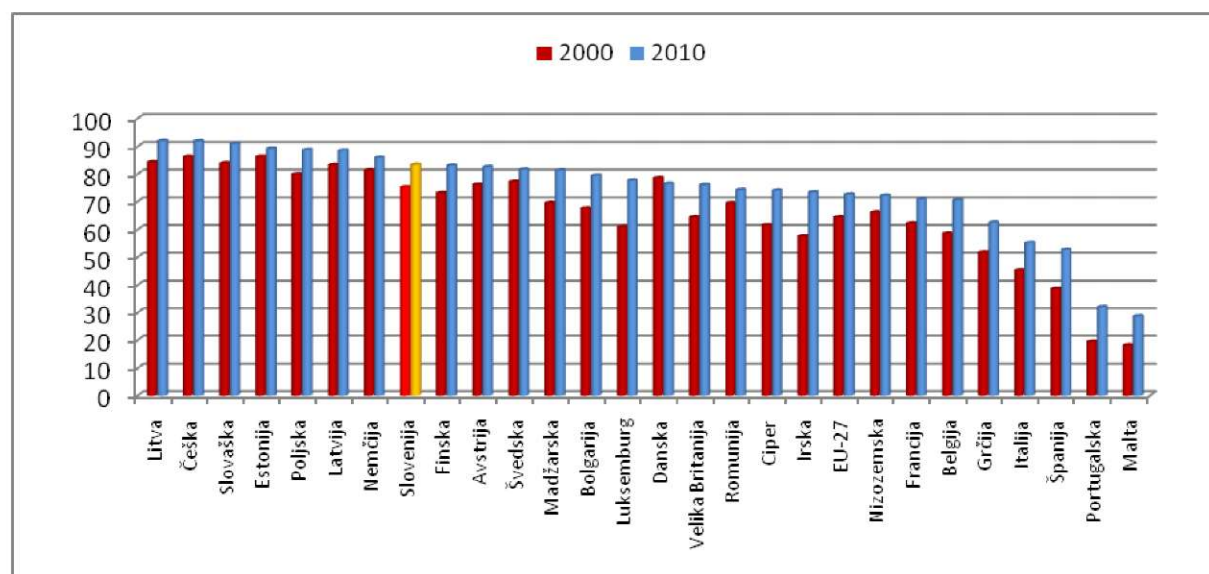
Vir: Statistični urad Republike Slovenije

Preglednica 5: Projekcija prebivalstva EU do leta 2060 (v milijonih)

Populacija/leto	2008	2030	2060
Skupaj (1. januarja)	495,4	519,9	505,7
Populacija 0–14 let Delež (%)	77,5 16 %	75,5 14 %	71,0 14 %
Populacija 15–64 let Delež (%)	333,2 67 %	321,9 62 %	283,3 56 %
Populacija 65+ let Delež (%)	84,6 17 %	122,5 24 %	151,5 30 %
Starostna odvisnost	25,9 %	38,1 %	53,5 %

Vir: Progress towards the common European objectives in education and training, (SEC(2011)526)

Slika 3: Delež prebivalstva, starega od 20 do 64 let, z dokončano najmanj srednjo šolo, 2000 in 2010

Vir: Eurostat

1 TEMELJNE ZNAČILNOSTI SLOVENSKEGA SISTEMA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Temeljna opredelitev pravic na področju izobraževanja je podana v ustavi Republike Slovenije (1991), ki določa:

- izobraževanje je svobodno;
- osnovnošolsko izobraževanje je obvezno in se financira iz javnih sredstev;
- država ustvarja možnosti, da si državljani lahko pridobijo ustrezno izobrazbo.

V Republiki Sloveniji je uradni jezik slovenščina. Na območjih z italijansko in madžarsko manjšino pa sta uradna jezika tudi italijanščina oziroma madžarščina.

V Sloveniji sistem vzgoje in izobraževanja temelji na naslednjih načelih:

- enotnost znanosti in pluralnost kultur ter vednosti,
- enake možnosti in nediskriminiranost ter možnost izbire in spodbujanje izvirnosti,
- avtonomnost šol in nadzor nad kakovostjo šolskega dela,
- dezideologizacija šol in vzgoja za participacijo v demokratičnih procesih.

Slovenija dejavno sodeluje pri skupnih prizadevanjih Evropske unije, usmerjenih v večjo kakovost in učinkovitost ter odprtost in sodelovanje v vzgoji in izobraževanju s posebnim poudarkom na vseživljenjskem učenju.

Treba se je osredotočiti na tiste vidike vzgoje in izobraževanja, ki najbolj odražajo resnične potrebe družbe in trga ter bodo najbolj učinkovito prispevali k posodobitvi sistema vzgoje in izobraževanja.

Slovenija podpira zamisel o oblikovanju avtentičnega evropskega prostora znanja, saj sta temelj evropskega sožitja prav multikulturalnost in izmenjava na področju izobraževanja in raziskovanja. Zato je še toliko bolj pomembno, da se osredotočimo prav na mladino, učence, dijake, študente, raziskovalce, odrasle in na tiste, ki izobražujejo učitelje.

Prav tako v Sloveniji nadaljujemo uvajanje in zagotavljanje pogojev za enake možnosti, uspešno šolo, za mobilnost v splošnem, visokošolskem, poklicnem in strokovnem izobraževanju in usposabljanju, za jezikovno izobraževanje, varno šolo, nediskriminatornost, za izobraževalno tehnologijo in izobraževanje na daljavo, za akademsko in poklicno prepoznavnost kvalifikacij, za vsesplošni razvoj splošnega in poklicnega izobraževanja, razvoj dodiplomskega in posodobitev podiplomskega študija.

Slovenija že od leta 1999 sodeluje v programih Evropske unije, kot so Socrates, Leonardo da Vinci in Youth. Ti programi odločilno vplivajo na zagotavljanje večje mobilnosti mladih, doseganja mednarodne primerljivosti izobraževalnih programov ter preglednosti diplom in poklicnih kvalifikacij. Imajo odločilen vpliv na zagotavljanje večje fleksibilnosti in kakovosti sistema izobraževanja in usposabljanja.

V minulem desetletju so bile temeljne prednostne naloge na področju izobraževanja usmerjene v izboljšanje ravni izobrazbe prebivalstva ter v oblikovanje takih pogojev,

ki bodo ponudili vsem slovenskim državljanom enake možnosti za izobraževanje, ne glede na njihovo prebivališče, kulturno ali jezikovno pripadnost, zdravstveno stanje, socialno okolje ali spol.

Izjemno velik in nadvse dobrodošel prispevek k obsežnejšemu razvoju na področju vzgoje in izobraževanja so prispevala sredstva Evropskega socialnega sklada, ki so močno pospešila posodobitev in razvoj v vseh delih izobraževalnega sistema.

1.1 Struktura in organizacija vzgoje in izobraževanja

Vzgoja in izobraževanje v Sloveniji obsegata:

1. predšolsko vzgojo,
2. osnovnošolsko izobraževanje,
3. srednješolsko izobraževanje:
 - nižje in srednje poklicno izobraževanje,
 - srednje strokovno in tehniško izobraževanje,
 - srednje splošno izobraževanje;
4. višje strokovno izobraževanje,
5. visokošolsko izobraževanje:
 - a) prva stopnja:
 - visokošolski strokovni študijski programi,
 - univerzitetni študijski programi,
 - b) druga stopnja:
 - magistrski študijski programi,
 - c) tretja stopnja
 - doktorski študijski programi.

Specifični deli sistema izobraževanja:

- izobraževanje odraslih,
- osnovno glasbeno in plesno izobraževanje,
- vzgoja in izobraževanje otrok, mladostnikov in mlajših polnoletnih oseb s posebnimi potrebami,
- prilagojeni programi in programi na narodnostno in jezikovno mešanih območjih.

1.1.1 Predšolska vzgoja

Predšolska vzgoja je sestavni del sistema vzgoje in izobraževanja. Večinoma se izvaja v javnih ter zasebnih vrtcih in ni obvezna. Obiskujejo jo otroci od prvega do petega leta starosti. Predšolska vzgoja v vrtcih poteka v dveh starostnih obdobjih: od enega do treh let in od treh do vključno petih let starosti otroka. Novi kurikulum za vrtce je oblikovan za dnevne programe, poldnevne in krajše programe. Omogočeno je tudi občasno varstvo otrok na domu, varstvo otrok v vzgojno-varstveni družini ali predšolska vzgoja na domu. Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje je sprejel javni program *Kurikulum za vrtce*, ki opredeljuje šest področij dejavnosti: gibanje, jezik, umetnost, naravo, družbo in matematiko. Zapisani cilji pri posameznih področjih dejavnosti so okvir, znotraj katerega vzgojitelji izbirajo vsebine in dejavnosti. Zasebni vrtci se v primerjavi z javnimi razlikujejo tudi po programih. Program zasebnega vrtca določi ustanovitelj vrtca na podlagi 13. člena Zakona o vrtcih, pri tem pa se lahko odloči tudi za program javnih vrtcev. Zasebni vrtec lahko tako kot javni vrtec začne opravljati dejavnost šele po vpisu v razvid, ki ga vodi Ministrstvo za šolstvo in šport.

Ministrstvo za šolstvo in šport je odgovorno za osebje, program in pripomočke za posamezne skupine otrok. Občine so glavni ustanovitelji, financerji in neposredni ponudniki storitev. Otroci se lahko vključujejo v program predšolske vzgoje od starosti 11 mesecev do začetka obveznega izobraževanja v starosti šest let.

1.1.2 Osnovnošolsko izobraževanje

V prvi razred se vpisujejo otroci, ki v tistem koledarskem letu dopolnijo šest let. Devetletna osnovna šola je razčlenjena na tri triletna obdobja. Izvajata se obvezni in razširjeni kurikulum. Obvezni kurikulum je tisti del vzgojno-izobraževalnega procesa na šoli, ki ga šola mora organizirati in se učenec vanj mora vključiti. Obsega obvezne predmete, dneve dejavnosti, izbirne predmete in ure oddelčne skupnosti. Razširjeni kurikulum osnovne šole je tisti del vzgojno-izobraževalnega procesa na šoli, ki ga šola mora organizirati, učenec pa se vanj vključi prostovoljno. Vključuje dodatno pomoč otrokom s posebnimi potrebami, dopolnilni pouk, dodatni pouk, podaljšano bivanje in druge oblike varstva učencev, interesne dejavnosti ter šolo v naravi.

Uspešno končana osnovna šola omogoča učencem nadaljevanje izobraževanja v kateri koli srednji šoli. Učenci, ki je ne končajo, imajo pa dokončanih vsaj sedem razredov v devetletni osnovni šoli, lahko nadaljujejo izobraževanje v nižjem poklicnem izobraževanju. Če so na tej stopnji uspešni, so jim odprta vrata v kateri koli drugi zahtevnejši program srednješolskega izobraževanja.

1.1.3 Srednješolsko izobraževanje

Srednješolsko izobraževanje pomeni šolanje po končanem obveznem osnovnošolskem izobraževanju.

Srednje šole, ki so lahko poklicne, tehniške oziroma strokovne šole, pripravljajo učence za delo, gimnazije pa predvidoma za nadaljnji študij.

Dijaki lahko v *splošnem srednješolskem izobraževanju (gimnazije)* izbirajo medgimnazijami z različnimi profili in vsebino ter ob upoštevanju možnosti v učnem načrtu.

- *Klasična gimnazija* ponuja poleg predmetov osnovnega učnega načrta latinščino in možnost študija stare grščine.
- *Tehnična gimnazija* obsega izbirne predmete, kot so biotehnologija, elektronika, mehanika, računalništvo, laboratorijsko delo, gradbeništvo, kmetijstvo, lesni inženiring, mikrobiologija, opisna geometrija, informacijski sistemi in omrežja ter drugo.
Gimnazija, specializirana za ekonomijo, vključuje predmete s področja ekonomije in podjetništva.
- *Umetniška gimnazija* ponuja glasbo, plesne tečaje, tečaje vizualne umetnosti in dramske tečaje. Nekatere gimnazije ponujajo tudi evropske poti z višjo stopnjo učenja tujih jezikov, evropske študije, dodatno projektno delo, obvezno mednarodno sodelovanje in razširitev izbire obšolskih dejavnosti.

Srednje strokovne in tehnične šole

Obvezni del tehničnih učnih načrtov obsega približno 50 odstotkov teoretičnih predmetov, kot so slovenščina, tuji jezik, matematika, umetnost, družboslovje (zgodovina, geografija, sociologija, psihologija), informatika, naravoslovje (fizika, kemija, biologija) in šport.

Cilji in splošne vsebine v nižjih letnikih so enake v vseh učnih načrtih. V višjih letnikih pa se razlikujejo po večjem naboru izbirnih predmetov in posebno usmerjenih vsebin, ki omogočajo poklicno orientacijo in specializacijo na nekem področju. Zadnji letnik se konča s praktičnim usposabljanjem.

Namen takega izobraževanja sta omogočanje večje mobilnosti med smermi izobraževanja in kvalifikacijami ter tako tudi večja racionalizacija izobraževanja.

Izobraževalni programi v *poklicnem izobraževanju* so oblikovani skladno z različnimi poklicnimi področji. Vsebine se nenehno posodabljaajo, kar kaže na spremembe, ki jih določa razvoj v gospodarstvu. Skupna značilnost teh različnih učnih načrtov je, da so medsebojno povezani in imajo nekatere prečne kurikularne vsebine. Glavne značilnosti poklicnih učnih načrtov so: odprtost izobraževalnega programa, ki omogoča šolam, da samostojno odločajo o 20 do 25 odstotkih vsebine; povezovanje ključnih kompetenc; spodbujanje vseživljenjskega učenja; programi mobilnosti za študente ter uvajanje sistema kreditnih točk (ECTS).

Šolski centri so organizacijska oblika, ki ponuja različne vrste programov tako po vsebini in trajanju kot tudi po ciljih.

1.1.4 Višje strokovno izobraževanje

Višješolsko strokovno izobraževanje je bilo uvedeno leta 1996 in dopolnjuje oziroma zaokroža ponudbo v terciarnem izobraževanju. Te šole so bile ustanovljene za zadovoljevanje potreb nacionalnih in lokalnih gospodarstev, ob upoštevanju poklicnih profilov. Izpolnjevati morajo standarde kakovosti, ki jih določajo nacionalni akreditacijski organi, in druge zahteve, ki jih določa zakon.

Višje strokovno izobraževanje traja dve leti in se konča z diplomskim izpitom. Diploma omogoča zaposlitev na poklicnem področju.

V poklicnem in strokovnem izobraževanju je višje strokovno izobraževanje novost. Prve tovrstne šole so bile ustanovljene v šolskem letu 1996/97. Izobraževalni programi so izrazito praktično naravnani in tesno povezani z delom, zato je približno 40 odstotkov učnega načrta namenjeno praktičnemu usposabljanju v podjetju. Po koncu študija študenti dobijo diplomu z imenom programa in nazivom poklicne kvalifikacije, ki jim omogoča začetek dela na posebnih poklicnih področjih in na mestih srednje vodstvene strukture.

Prve višješolske ustanove so bile ustanovljene kot del srednješolskih centrov. Pozneje so se osamosvojile in se razširile po vsej državi. Mreža višjih strokovnih šol se je bistveno razširila v zadnjih letih.

1.1.5 Visokošolsko izobraževanje

Visokošolsko izobraževanje vključuje bolj teoretsko zasnovane univerzitetne programe, s katerimi naj bi se študenti pripravljali za zelo zahtevne poklice, za zahtevnejši podiplomski študij in raziskovalno delo. Fakultete in umetniške akademije, ki so članice univerze, pa tudi zasebne fakultete izvajajo obe vrsti programov, visoke strokovne šole pa samo strokovne programe.

Visokošolske ustanove v Sloveniji so javne in zasebne univerze, fakultete, umetniške akademije in visoke strokovne šole, ki poleg izobraževalne dejavnosti opravljajo tudi znanstvenoraziskovalno oziroma umetniško dejavnost. Pod imenom univerza, fakulteta, umetniška akademija in visoka strokovna šola smejo v pravnem prometu poslovati le visokošolski zavodi, ki so ustanovljeni v skladu z Zakonom o visokem šolstvu in izpolnjujejo pogoje za opravljanje visokošolske dejavnosti.

Fakultete in umetniške akademije lahko ponudijo akademske in strokovne študijske programe, visoke strokovne šole pa le strokovne študijske programe. Visoka strokovna šola opravlja izobraževalno dejavnost iz ene ali več strok in skrbi za njen razvoj. Opravlja lahko tudi raziskovalno dejavnost, če je z ustanovitvenim aktom tako določeno.

Študijski programi prve stopnje so dodiplomski študijski programi, študijski programi druge in tretje stopnje pa podiplomski študijski programi.

Vsi visokošolski študijski programi in institucije, ne glede na njihov status (javni ali zasebni), morajo biti, da bi se pridobila pooblastila za podeljevanje diplom, akreditirani in registrirani v skladu z določbami Zakona o visokem šolstvu.

1.1.6 Izobraževanje odraslih

Izobraževanje odraslih ima v Sloveniji dolgoletno tradicijo in ga odlikujeta velika programska in institucionalna pestrost. Je razvejen sistem, v katerem so poleg tradicionalnih in formaliziranih oblik izobraževanja, ki vodijo v pridobitev izobrazbe, tudi enostavnejše neformalne in nove oblike učenja ter izobraževanja odraslih. Formalno izobraževanje omogoča pridobitev javno veljavne izobrazbe, poklicne

kvalifikacije ali javno veljavne listine, neformalno izobraževanje pa je namenjeno pridobivanju, obnavljanju, razširjanju, posodabljanju in poglobljanju znanja, vendar se ne dokazuje z javno veljavno listino.

Večplastnost področja izobraževanja odraslih se kaže v mreži številnih in raznolikih izobraževalnih in drugih zavodov ter organizacij kakor tudi v pestrosti izobraževalnih programov. Tradicionalni javni zavodi, katerih temeljna dejavnost je izobraževanje odraslih, so ljudske univerze, ki so razporejene po vsej državi. Poleg teh izvajajo formalno izobraževanje odraslih tudi srednje in višje šole ter visokošolske in univerzitetne ustanove. Za izobraževanje odraslih so pomembne tudi organizacije, ki izvajajo izobraževanje poleg druge temeljne dejavnosti, kot so izobraževalni centri v podjetjih, v katerih se izvede večina strokovnega izobraževanja odraslih, ter druge organizacije s področja kulture, prostega časa, politike in druge. Številni izvajalci pa v svoji temeljni dejavnosti niso opredeljeni kot izobraževalci odraslih, temveč so različna društva, združenja in zveze. V zadnjih letih se ustanavljajo zasebne organizacije, ki izvajajo formalne in tudi neformalne oblike izobraževanja.

Programi neformalnega izobraževanja so namenjeni različnim ciljnim skupinam, na primer zaposlenim, ki želijo razširiti svoje zaposlitvene možnosti ali napredovati, osebam, ki želijo izboljšati kakovost življenja, ljubiteljem določene dejavnosti, brezposelnim, marginalnim skupinam, etničnim skupinam in tujcem. V večini programov neformalnega izobraževanja ni omejitev ob vstopu.

Z novim Zakonom o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah (2000) se je uvedel tako imenovani certifikatni sistem za ugotavljanje in potrjevanje strokovnega znanja in spretnosti ter izkušenj, pridobljenih zunaj formalnega šolskega sistema. Ta omogoča pridobivanje tako imenovanih poklicnih kvalifikacij tudi drugače, ne le s formalnim šolanjem.

Na temelju priznavanja in vrednotenja znanja, ki so ga posamezniki pridobili zunaj formalnega izobraževanja, bodo lahko dokazovali, da obvladajo posamezne naloge v poklicu. Poleg tega lahko s certifikatom in z drugimi dokazili tudi v formalnem izobraževanju dokazujejo, da obvladajo posamezni del vsebin posameznega izobraževanja.

Pred vstopom v katero koli obliko izobraževanja ter v času izobraževanja in po njem lahko odrasli poiščejo brezplačen nasvet in pomoč pri odločitvi o izobraževalnih poteh in možnostih v svetovalnih centrih, ki so razporejeni po vsej državi. Poleg tega imajo na voljo še centre za samostojno učenje, ki so ustrezno opremljeni z gradivi in drugo opremo za samostojno učenje in so brezplačni, financira jih država. Področje je urejeno z Zakonom o izobraževanju odraslih.

1.1.7 Glasbena ter plesna vzgoja in izobraževanje

To področje na osnovni stopnji ureja Zakon o glasbenih šolah. Delovanje glasbenih in baletnih šol financirajo država in lokalne skupnosti, ki zagotavljajo prostor. Cilji in naloge vzgoje in izobraževanja v glasbeni šoli so odkrivanje ter razvijanje glasbene in plesne nadarjenosti, doseganje ustreznega znanja, pridobivanje izkušenj za začetek vključevanja v ljubiteljske ansamble, orkestre, pevske zборе in plesne skupine, pridobivanje znanja za nadaljnje glasbeno in plesno izobraževanje, omogočanje umetniškega doživljanja in izražanja, omogočanje osebnostnega razvoja učencev skladno z njihovimi sposobnostmi in zakonitostmi razvoja, vzgajanje za obče kulturne

in civilizacijske vrednote, ki izvirajo iz evropske tradicije, vzgajanje za medsebojno strpnost, spoštovanje drugačnosti in sodelovanja z drugimi, skrb za prenos nacionalne in občečloveške dediščine, razvijanje nacionalne zavesti ter vzgajanje za večkulturno družbo, hkrati pa razvijanje in ohranjanje svoje kulturne in naravne dediščine.

V te šole se lahko vključujejo predšolski otroci, osnovnošolci, srednješolci in odrasli, in sicer pod pogoji (starost učenca, fizične dispozicije, nadarjenost itn.), določenimi z izobraževalnimi glasbenimi in plesnimi programi. Glasbena in plesna vzgoja in izobraževanje najpogosteje potekata hkrati z osnovnošolskim obveznim izobraževanjem.

Vpis v prvi razred instrumenta, petja, baleta ali sodobnega plesa se opravi na podlagi opravljenega sprejemnega preizkusa, vpis v predšolsko glasbeno šolo, glasbeno in plesno pripravnico pa se opravi brez sprejemnega preizkusa.

Nadarjeni glasbeniki in plesalci lahko po končani glasbeni šoli in sprejemnem izpitu nadaljujejo svoje izobraževanje na srednji stopnji, in sicer na umetniški gimnaziji, smer glasba oziroma ples.

Izvajalke programov osnovnega glasbenega in plesnega programa so javne in zasebne glasbene šole, ki so vpisane v razvid izvajalcev pri Ministrstvu za šolstvo in šport.

1.1.8 Vzgoja in izobraževanje oseb s posebnimi potrebami

Področje vzgoje in izobraževanja oseb s posebnimi potrebami je urejeno z Zakonom o posebnih potrebah, ki je bil sprejet leta 2000 in ki na konceptualni ter sistemski ravni skupaj s področnimi zakoni ureja vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami v vsej vertikali od vrtcev, osnovnega in splošnega srednjega izobraževanja do poklicnega in strokovnega izobraževanja (ki vključuje tudi višje strokovno izobraževanje), na novo pa prinaša možnost zagotovitve ustreznih pripomočkov in opreme študentom s posebnimi potrebami.

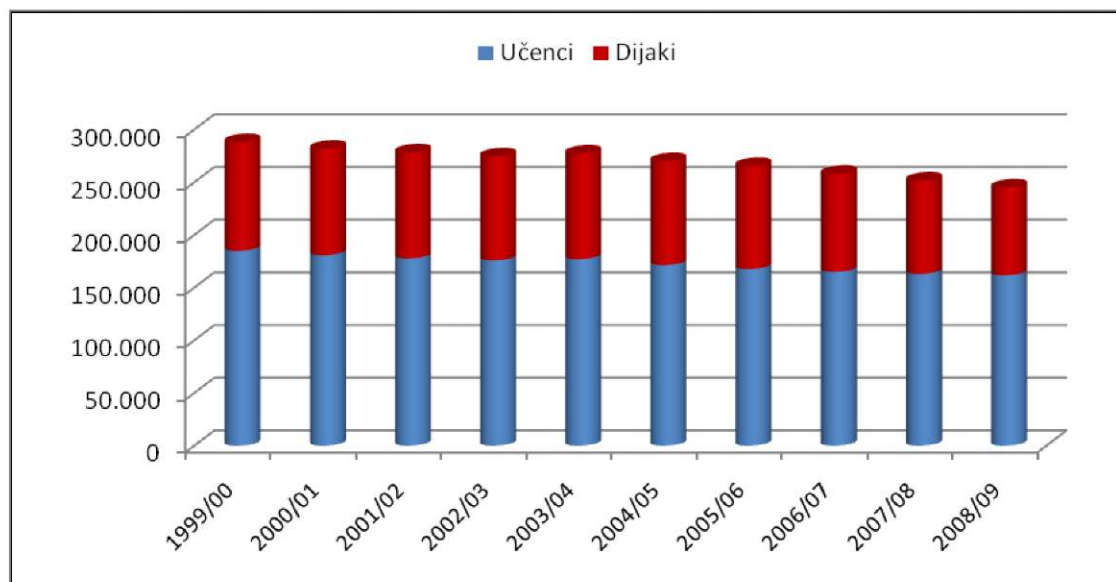
Poleg tega ta zakon ureja še usmerjanje v različne programe, opredeljuje možnost usmerjanja otrok s posebnimi potrebami v različne programe vzgoje in izobraževanja ter možnost prehajanja med programi, določa pripravo individualiziranega programa za vsakega otroka skladno s programom, uvaja razvojno procesno usmerjanje, omogoča aktivnejšo vlogo staršev in vzgojno-izobraževalnih zavodov v postopku usmerjanja, vključuje tudi otroke z izrazitimi učnimi težavami, ki se kažejo le na določenih področjih učenja (na primer pri branju in pisanju), odpira možnost za osnovnošolsko izobraževanje otrok s posebnimi potrebami na domu in vključevanje v zasebne zavode na podlagi odločbe o usmeritvi ter približuje ureditev vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami rešitvam, ki jih poznajo razvite evropske države.

1.1.9 Prilagoditve programov ter programi na narodno in jezikovno mešanih območjih

Vzgoja in izobraževanje na območjih, kjer živijo pripadniki slovenskega naroda ter pripadniki italijanske oziroma madžarske narodne skupnosti in so opredeljena kot narodno ter jezikovno mešana, sta sestavni del enotnega sistema vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji, zato se dograjujeta in spreminjata v temeljnih izhodiščih hkrati in vzporedno s celotnim šolskim sistemom.

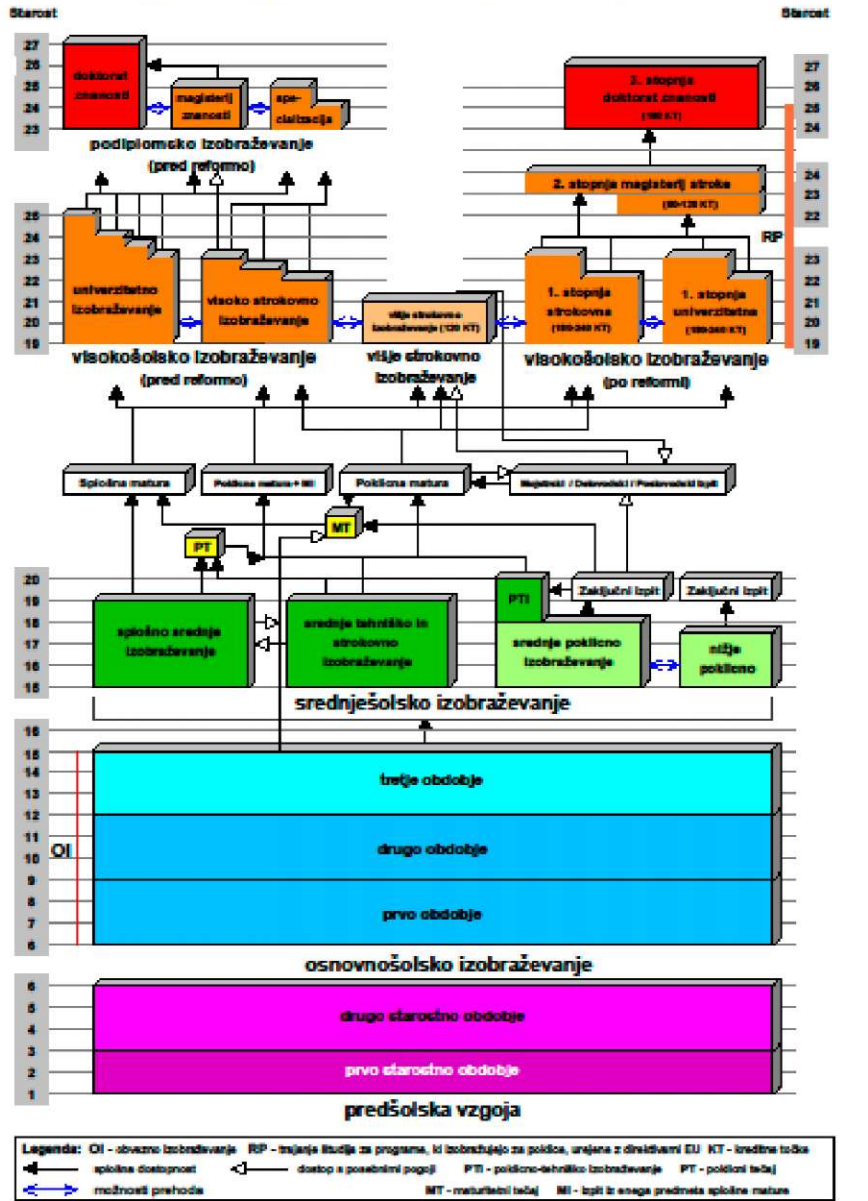
Na območjih s slovenskim in italijanskim prebivalstvom, ki so opredeljena kot območja z narodno mešanim prebivalstvom, v nekateri vrtcih in šolah vzgojni in izobraževalni proces poteka v italijanskem jeziku. V predšolskih ustanovah in šolah s slovenskim učnim jezikom otroke prav tako učijo italijanščine in obratno: na območjih s slovenskim in madžarskim prebivalstvom v vrtcih in šolah zagotavljajo dvojezično izobraževanje v slovenskem in madžarskem jeziku (dvojezični vrtci in šole).

Slika 4: Učenci in dijaki v Sloveniji, 2000-2009

Vir: SURS

Zgradba vzgoje in izobraževanja v Sloveniji 2007/08

1.2 Temeljne usmeritve in dosežki na področju vseživljenjskega učenja

V Sloveniji je bila na vseh področjih in ravneh formalnega izobraževanja opravljena obsežna in temeljita prenova, ki se je začela prav v letu vseživljenjskega učenja, torej leta 1996: od predšolske vzgoje, osnovne šole, strokovnega in poklicnega izobraževanja ter gimnazije, glasbenega šolstva, programov izobraževanja za učence in dijake s posebnimi potrebami do višjega in vključno visokega šolstva, ki pa se pravkar končuje. Hkrati sta potekali tudi preoblikovanje in dograjevanje sistema neformalnega učenja na številnih področjih.

Še posebno pomemben je razvoj informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT), saj bi bili cilji uveljavljanja koncepta vseživljenjskega učenja brez IKT neizvedljivi. Zato je Slovenija pristopila k izvajanju programov, ki se izvajajo le v okviru državnega financiranja, da bi bilo mogoče tudi finančno podpreti realizacijo ciljev, ki bodo podprli uresničevanje procesa vseživljenjskega učenja, zlasti pri vzpostavitvi sistemov in struktur, ki bodo podprli strategijo vseživljenjskega učenja prek sodobnejše ponudbe izobraževanja in usposabljanja, usposabljanja učiteljev in izvajalcev usposabljanja, razvoja lokalnih oziroma regionalnih centrov, širjenja sistema zagotavljanja kakovosti in neposredne pomoči za izobraževanje odraslih z izobrazbenim primanjkljajem ter zmanjševanje stopnje osipa. Poleg tega je prednostna naloga vzpostavitev učinkovitega, regionalno uravnoteženega omrežja poklicnih in strokovnih šol, vseživljenjskih in svetovalnih centrov ter kontaktnih točk, ki se bo odzvalo na prednostne naloge nacionalnih in regijskih gospodarstev. Treba bo izboljšati odnos do vseživljenjskega učenja, enakih možnosti, ustvarjalnosti, okolja in zdravja v družini, v lokalnih skupnostih in podjetjih.

*Strategija vseživljenjskega učenja v Sloveniji*¹ je bila sprejeta leta 2007 z namenom, da se ob upoštevanju tega načela ponudijo rešitve in ukrepi na področju izobraževanja in usposabljanja. Strategija je pomemben dokument pri uresničevanju koncepta vseživljenjskega učenja ter zagotavljanja učenja vsakomur, vendar v različnih oblikah in z različnimi metodami, ki vsebinsko bogatijo individualne intelektualne, čustvene, duhovne, estetske in telesne sposobnosti. Temeljni ukrepi v strategiji so: izboljšati kakovost izobraževanja in usposabljanja s posodobitvijo programov, učnih načrtov in katalogov znanja z vidika elementov vseživljenjskega učenja, z razvojem izobraževalnih in učnih strategij ter s kakovostnim izobraževanjem strokovnega osebja; razviti različne oblike, načine in poti učenja ter ustrezne sisteme za priznavanje pridobljenega znanja; izboljšati dostop do izobraževanja in učenja; oblikovati ustrezno normativno okolje; spodbujati raziskave in razvoj, ki jih podpirajo nevladne institucije in socialni partnerji; oblikovati ustrezno infrastrukturo; pridobiti finančna sredstva in pripraviti operativni program za uresničitev ukrepov in promocijo strategije.

Čeprav se vseživljenjsko učenje še vedno enači s področjem izobraževanja odraslih, se počasi le spreminjata pogled in zavest o učenju od zibelke do groba in je izobraževanje odraslih le del tega vseživljenjskega procesa. Res pa je, da postajamo dolgoživa družba in se prebivalstvo razmeroma hitro stara, zato področje

¹ Jelenc, Z., ur., *Strategija vseživljenjskega učenja v Sloveniji*, Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Pedagoški inštitut, 2007.

izobraževanja in učenje odraslih postaja vedno pomembnejši del vseživljenjskega učenja, zlasti v tretjem življenjskem obdobju. Prav zato so cilji Strategije oblikovani tako, da zajamejo vso populacijo in da se prav vsak posameznik lahko najde v teh ciljih.

Ti cilji se uresničujejo skozi številne druge dokumente in dejavnosti, ki opredeljujejo ves sistem izobraževanja in usposabljanja, pa tudi dela, saj upošteva tudi izobraževanje in učenje na delovnem mestu in za potrebe dela.

Področje izobraževanja odraslih je že leta 2004 dobilo svojo strategijo in srednjeročni načrt izvajanja programa izobraževanja odraslih z naslovom *Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji do leta 2010*, ki jo je sprejel Državni zbor Republike Slovenije.

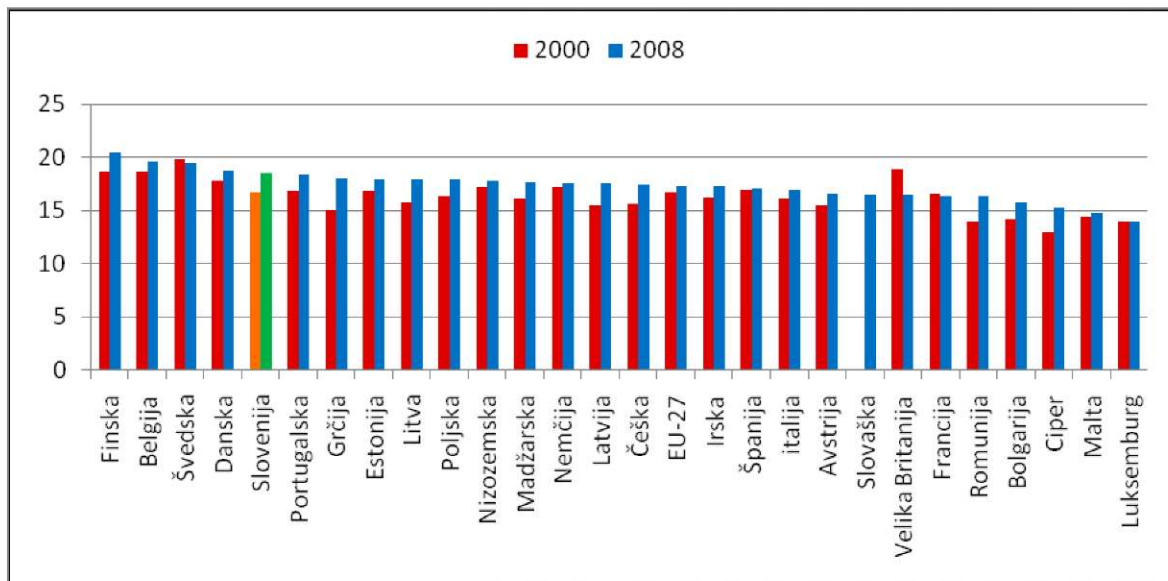
1.3 Kratak pregled razvoja na področju vzgoje in izobraževanja od leta 2000 do 2010

Obdobje od leta 2000 do leta 2010 je bilo obdobje precejšnjih sprememb na vseh ravneh, ki so posredno ali neposredno vplivale na to področje. Do leta 2008 so potekali implementacija reforme vzgoje in izobraževanja ter sprotno dopolnjevanje in spreminjanje določenih segmentov, v katerih so bile na podlagi evalvacije zaznane potrebe po spremembi in prilagoditvi.

Začetek gospodarske in finančne krize je močno zaznamoval ves slovenski prostor in delno tudi vzgojo in izobraževanja, saj je povzročila številne spremembe v socialnih in gospodarskih dejavnikih v družbi. Prav zato je bilo temeljno vodilo vlade, da se z reformo ne posega v sistem vzgoje in izobraževanja, temveč se ohrani čim bolj stabilno in kakovostno delovanje sistema ob danih možnostih ter se dopolnjuje in spreminja le v tistem delu, ki sistem izboljšuje ali pa ga prilagaja novim okoliščinam, potrebam in razmeram v družbi.

Slovenski izobraževalni sistem je v letih od 2000 do 2010 doživel nekaj vidnejših sprememb, zlasti v osnovnošolskem, poklicnem in strokovnem ter visokošolskem izobraževanju. V tem času se je podaljšalo tudi pričakovano število let izobraževanja za slabi dve leti, in sicer, s 16,7 leta na 18,5 leta za leto 2008. Na ravni EU-27 pa s 16,7 na 17,3 leta.

Slika 5: Pričakovano število let izobraževanja, 2000, 2008

Vir: Eurostat

1.3.1 Predšolska vzgoja

V predšolski vzgoji je v desetletnem obdobju mogoče zaznati precejšnje spremembe, zlasti pri spremembi in uvajanju novega kurikuluma za vrtce ter v povečevanju vključevanja otrok v program predšolske vzgoje. To področje je bilo prepoznano kot prednostno, saj je postalo jasno, da se temelj dobrega nadaljnega učenja in izobraževanja začne že v zelo zgodnjem obdobju, pa tudi študije so pokazale, da otroci, ki so bili vključeni v programe predšolske vzgoje, lažje in hitreje napredujejo tudi v poznejših procesih učenja in izobraževanja.

Ta politika je bila prisotna v vsej dekadi, saj je še vedno največji poudarek v procesu vseživljenjskega učenja prav na predšolski vzgoji, v kateri je bil z določenimi ukrepi dosežen velik napredek pri vključevanju otrok, kajti predšolska vzgoja (od 1. do 5. leta) je sestavni del sistema vzgoje in izobraževanja.

Novi kurikulum za vrtce je bil sprejet leta 1999 in leta 2000 se je začel uvajati v vrtce. Poleg tega sta se začeli ocenjevanje in zagotavljanje kakovosti, zmanjšale so se razlike v cenah programov v različnih krajih po Sloveniji, izboljšalo pa se je tudi razmerje med številom otrok in zaposlenih, ki v vrtcu skrbijo za njihovo vzgojo in jih varujejo.

Oblikovan je sistem sistematičnega uvajanja, spremljanja in evalvacije na novo uvedenih programov. Ministrstvo za šolstvo in šport je vzpostavilo oblike učinkovitega sodelovanja s Skupnostjo občin, Zvezo občin in Skupnostjo vrtcev. V okviru navedenega sodelovanja se razrešujejo tudi vprašanja zagotavljanja stabilnega financiranja vrtcev in kakovosti dela.

Leta 2003 je bil sprejet Pravilnik o metodologiji za določitev cen programov v vrtcih, ki izvajajo javno službo. Nastal je v posebni delovni skupini, ki so jo sestavljali predstavniki Združenja občin Slovenije, Skupnosti občin Slovenije in Skupnosti vrtcev Slovenije. Pravilnik se je začel uporabljati 1. januarja 2004, njegov učinek, torej medsebojna primerljivost cen istovrstnih programov, pa je bil v celoti viden po 1. januarju 2006. Dopolnjen in nekoliko spremenjen je bil leta 2005.

Od 1. septembra 2008 je država zagotovila sredstva za sofinanciranje plačil staršev, ki imajo v vrtec hkrati vključenega več kot enega otroka iz iste družine. Starši v tem primeru plačajo vrtec samo za najstarejšega otroka, za preostale otroke pa bodo plačila oproščeni.

S tem ukrepom je bilo doseženo, da se je število otrok, vključenih v vrtce, v šolskem letu 2010/11 povečalo in jih je že skoraj 76.000, to je 75,3 % vseh otrok ustrezne starosti. V primerjavi s prejšnjim šolskim letom se je število otrok povečalo predvsem v starostni skupini do treh let, torej otrok v prvem starostnem obdobju, in sicer za 8,5 % in znaša 54,6 %; število otrok v drugem starostnem obdobju, to je v starosti od treh let do vstopa v šolo, pa se je povečalo za 6,1 % in znaša 89,1 %. Več kot 90 % vseh štiri- in petletnikov je vključenih v predšolsko vzgojo in izobraževanje, pri čemer je nekaj več kot 17.000 štiriletnikov ali 91,9 % vseh otrok te starosti in 16.800 petletnikov, to je 91 % vseh otrok te starosti.

V šolskem letu 2000/01 je bilo v vrtec vključenih 63.328 otrok, kar je pomenilo 56,5 % vse populacije.

Maja 2010 je začel veljati noveliran Zakon o vrtcih. Temeljni cilj zakona je zavarovati in zagotoviti stalno kakovost predšolske vzgoje v javnih ustanovah ter povečati dostop do predšolskega izobraževanja, zlasti na območjih, kjer se srečujejo s povečanim priseljevanjem in demografskimi spremembami.

1.3.2 Osnovno šolstvo

Obvezno izobraževanje se je podaljšalo z osem na devet let. Sprememba se je vpeljevala postopoma. Devetletno šolanje se je začelo uvajati s šolskim letom 1999/2000 in v šolskem letu 2003/04 se je vpeljalo v vse osnovne šole. Osemletno izobraževanje se je v celoti izteklo v šolskem letu 2007/2008 in od šolskega leta 2008/2009 je osnovnošolsko izobraževanje potekalo samo še po programu devetletne osnovne šole.

V osnovnem šolstvu je torej zadnje desetletno obdobje minilo v uvajanju prenovljenega in za eno leto podaljšanega izobraževalnega programa. Poleg tega pa so se na podlagi spremljanja in evalvacije izobraževalnega procesa sproti izvajale tudi nekatere izboljšave in dopolnitve.

Osnovnošolski program je bil skrbno pripravljen, v celoti spremenjen in prenovljen. Uvajanje prenovljenega programa je potekalo postopoma, po vnaprej določenem načrtu ter s sprotim spremljanjem in evalvacijo. Ohranjena je javna osnovna šola brez radikalne zunanje diferenciacije in vzpostavljeni so mehanizmi za ugotavljanje

njene kakovosti in mednarodne primerljivosti ter doseganje standardov, ki vsem otrokom omogočajo enake možnosti temeljnega izobraževanja.

Devetletna enovita osnovna šola, ki se deli na tri triletna obdobja, ni več uniformirana. Omogoča možnosti izbire pri pouku in tako vsakemu otroku večjo uveljavitev njegovih želja, interesov in sposobnosti. Večji poudarek je namenjen sodelovanju s starši. Otroci se vključujejo v osnovno šolo s šestimi leti.

Slovenija ohranja dostopnost osnovne šole čim bliže otrokovemu domu (razvita mreža šol) in pri tem nadaljuje uspešno prakso organizacije, ki ob matični šoli omogoča delovanje podružnic, s tem pa posredno tudi bolj enakomerno poseljenost in razvitost ozemlja.

Spremembe v osnovnem šolstvu zagotavljajo kakovosten proces vzgoje in izobraževanja šoloobveznih otrok, saj so zagotovljeni: strokovno sprejemanje predmetnika in učnih načrtov devetletne osnovne šole; postopnost uvajanja, spremljanje in evalvacija kurikula devetletne osnovne šole; večja kakovost in mednarodna primerljivost; enakost možnosti in dostopnost osnovnega šolstva; uveljavljanje Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami; šolstvo narodnosti; vključevanje učencev Romov v sistem vzgoje in izobraževanja; skrb za zdravje in preprečevanje nasilja; ustrezna raven pogojev za izvajanje osnovnošolskega izobraževanja; uveljavljanje in izboljšanje standarda učencev v osnovnem šolstvu; glasbeno šolstvo; mednarodna primerljivost in kakovost znanja.

Vse osnovne šole imajo računalniško podporo in dostop do interneta ter strokovno podporo in usposabljanje učiteljev za uporabo IKT. Sestavni del uvedbe devetletne osnovne šole je tudi dolgoročno ugotavljanje sprememb, ki pod vplivom prenovljenega programa nastajajo v vzgojno-izobraževalnem sistemu in procesu.

Obvezna osnovna šola je za otroke, mladino in odrasle brezplačna, vendar pa morajo učenci plačevati šolske potrebščine, delovne zvezke in prispevek za uporabo učbenikov. Leta 2010 je bil sprejet Zakon o šolski prehrani, ki omogoča sofinanciranje šolske prehrane tudi učencem v osnovni šoli. Poleg tega pa sprejetje tega zakona umešča v vzgojno-izobraževalni proces tudi zdrav način prehranjanja.

V šolskem letu 2008/09 so osnovne šole začele postopno uvajati drugi tuji jezik kot obvezni predmet.

V osnovnošolskem izobraževanju je zaznati, da število otrok močno upada, predvsem zaradi manjšega števila rojenih otrok, kajti v šolskem letu 1999/2000 je bilo vpisanih 185.034 učencev, v šolskem letu 2009/10 pa le še 163.141. Prvo nekoliko večje število vpisanih v osnovnošolsko izobraževanje bo šele po letu 2011, ko se bodo vpisovale v osnovno šolo generacije, ki so bile nekoliko številčnejše. Tako postopno povečevanje je pričakovati tudi v prihodnjih letih.

V Sloveniji delujejo tri zasebne osnovne šole, in sicer Waldorfska osnovna šola od leta 1992/93, Osnovna šola Alojzija Šuštarja Ljubljana od leta 2008/09 ter Montessori inštitut, ki je začel pouk osnovne šole v šolskem letu 2010/11.

1.3.3 Srednje šolstvo

Na podlagi sistemskih zakonov, sprejetih leta 1996, je bila tudi v srednjem šolstvu izvedena kurikularna prenova, vendar se je to področje v zadnjem desetletju ponovno prenovilo, zlasti poklicno izobraževanje in gimnazija.

V gimnazijskih programih je bila posebna pozornost namenjena umetnosti ter glasbeni in likovni vzgoji, pri katerih sta se število ur predmetov in zasnovanost spremenila. Tako sta dobila glasba in likovno snovanje samostojno mesto v predmetniku. Z uvedbo mature se je povečala možnost za poglobljanje znanja filozofije, psihologije in sociologije, v katerih so vključeni tudi elementi moralne, domovinske vzgoje.

V strokovnem in tehniškem izobraževanju pa je bila leta 2001 uvedena poklicna matura, s katero se je uvedlo eksterno preverjanje znanja tudi na tem področju ter tako omogočilo nadaljevanje izobraževanja na višje- in visokošolsko strokovno izobraževanje brez dodatnih pogojev, z opravljanjem posameznih izpitov splošne mature pa tudi na nekatere univerzitetne študije. Hkrati omogoča tudi pridobitev ustreznega poklicnega naziva in s tem možnost zaposlitve na poklicnem področju. Leta 2008 se je to področje uredilo še s pravilnikom o poklicni maturi, v katerem so natančneje opredeljena pravila izvedbe poklicne mature.

Republiška maturitetna komisija redno spremlja delo maturitetnih komisij in dosežkov učencev na maturi ter tudi na poklicni maturi. O tem enkrat na leto pripravi obsežno poročilo in ga predloži v obravnavo pristojnemu strokovnemu svetu. Letna poročila so javno objavljena in dostopna na internetu.

Na področju strokovnega in poklicnega šolstva je bila opravljena temeljita reforma, zlasti na področju priprave poklicnih standardov, priprave modularno strukturiranih in kompetenčno zasnovanih programov srednjega izobraževanja, v izobraževanju in usposabljanju učiteljev za nove vloge, v informiranju, zmanjševanju izobrazbenega primanjkljaja in uvedbi orodja za transparentnost ter uveljavitev sprejetih načel za ugotavljanje in vrednotenje neformalno ter priložnostno pridobljenega znanja.

Leta 2001 so bila z novo zakonodajo sprejeta nova Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja, kot odgovor na spremembe na gospodarskem, tehnološkem in socialnem področju. Prenovo sta usmerjala koncepta vseživljenjskega učenja in kompetenčnega kurikularnega načrtovanja. Sistem je zaradi majhnosti Slovenije naravnano tako, da omogoči vsakomur, da čim bolj razvije svoje močne plati.

Eden izmed najpomembnejših ciljev prenove je bil zagotoviti primerljivost izobraževalnih programov in standardov. Izhaja iz poklicnih in ključnih kompetenc, ki so nujne, da posameznik uspešno ter odgovorno, učinkovito in etično deluje v večplastnih, nepredvidljivih in spremenljivih okoliščinah v poklicu, zasebnem in javnem življenju. Zato so novi programi široko zasnovani, modularno zgrajeni, z 20 odstotki odprtega kurikula, ki ga določi šola v sodelovanju z delodajalci. Poudarjeno je povezovanje splošnega, strokovnega in praktičnega znanja ter poklicnih in ključnih kompetenc, ki vodijo do celostne usposobljenosti za poklic, do sodelovanja v družbi in do nadaljnjega izobraževanja.

Za tak koncept poklicnega in strokovnega izobraževanja je bilo treba močno povečati avtonomijo šol, tako pri načrtovanju izvedbenega kurikula šole kot tudi pri načrtovanju in izvedbi pouka. Koncept integriranih ključnih kompetenc je bil uveden v šolsko prakso v letih od 2005 do 2008.

Vpis v srednješolske programe je v zadnjih letih zaradi demografskih sprememb oziroma zmanjševanja generacij začel upadati. V šolskem letu 2000/2001 je bilo v te programe skupno vpisanih 104.840 dijakov in vajencev, na začetku šolskega leta 2010/11 pa le še 82.267 dijakov. Toda delež učencev, ki takoj po osnovni šoli nadaljuje izobraževanje v srednješolskih programih, je višji od 98 odstotkov.

Vse večje je tudi povpraševanje po daljših oblikah izobraževanja, kar prispeva k temu, da Slovenija po vključenosti v izobraževanje že dosega cilje EU na področju izobraževanja. Delež vpisanih v prve letnike gimnazijskih programov na ravni države je v šolskem letu 2003/04 dosegel 37,3 odstotka, za šolsko leto 2010/11 pa je ta delež že 41 odstotkov.

Število srednjih šol se je v tem desetletnem obdobju zmanjšalo, tako kot se zmanjšuje število dijakov. Prav tako se spreminjata njihova organizacija in vsebina. Manjše šole se združujejo v centre, s spremembami v gospodarstvu pa se spreminja tudi programska ponudba šol. Vsekakor pa se prisluhne potrebam regije in socialnih partnerjev, če so izkazali utemeljeno potrebo po novem programu.

V šolskem letu 2003/2004 je začel veljati nov Pravilnik o subvencioniranju mesečnih vozovnic za dijake, vajence in študente višjih šol. Vsem upravičencem pripada subvencija v višini od 7 do 70 odstotkov cene mesečne vozovnice, glede na merila, ki jih določa omenjeni pravilnik.

Leta 2008 je začel veljati Zakon o subvencioniranju dijaške prehrane (Uradni list RS, št. 45/08), ki je vsem dijakom omogočil brezplačno prehrano. Tako je bil socialni pritisk na družinske proračune nekoliko razbremenjen. Zakon je bil spremenjen leta 2010 tako, da so dijaki in učenci deležni sofinanciranja šolske prehrane, pri čemer so socialno šibki povsem oproščeni plačila obroka, drugi pa ga plačajo v deležu, ki je odvisen od njihovega socialnega statusa.

Ministrstvo za šolstvo in šport v sodelovanju z Ministrstvom za zdravje podpira pripravo prehranske politike v RS (koordinator je Ministrstvo za zdravje), ki vključuje tudi zdravo prehranjevanje na področju prehrane srednješolske populacije. Sodeluje pri promociji povečanega uživanja zelenjave in sadja za mladostnike. Politika vključuje tudi vsaj pol ure gibanja na dan. Tako se uvaja sistemska skrb za zdravo prehrano srednješolcev.

1.3.4 Izobraževanje odraslih

Izobraževanje odraslih je po letu 1991, ko je bil ustanovljen Andragoški center Slovenije kot raziskovalna, svetovalna in razvojna ustanova za izobraževanje odraslih, in po letu 1996, ko je bil sprejet temeljni Zakon o izobraževanju odraslih,

doživelo razcvet in velik strokovni razvoj. Tako je v času tranzicije in vključevanja v EU že imelo solidne in precej čvrste strokovne temelje tako v programski zasnovi kot mreži izobraževalnih ustanov za izobraževanje odraslih ter tudi v drugi infrastrukturi, ki je izvajanje izobraževanja odraslih razvijala in podpirala.

Leta 2004 je bila sprejeta Resolucija o Nacionalnem programu za izobraževanje odraslih v RS do leta 2010. S to resolucijo se celovito in sistematično ureja področje izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji. Uresničuje se z letnimi programi izobraževanja odraslih, v katerih so predvidene pristojnosti različnih resorjev. Dolgoročni cilji so bili izboljšati splošno izobrazbenost odraslih, dvigniti izobrazbeno raven, pri čemer je najmanj 12 let uspešno dokončanega šolanja temeljni izobrazbeni standard, povečati zaposlitvene zmožnosti in povečati možnosti za učenje ter vključenost v izobraževanje.

Poročilo o realizaciji tega nacionalnega programa je bilo treba vsaki dve leti posredovati v razpravo in potrditev v Državni zbor RS.

Leta 2006 je bila sprejeta pomembna sprememba Zakona o izobraževanju odraslih, saj se je spremenil status izobraževalcev odraslih in se je izenačil s statusom rednih študentov in dijakov, če odrasli niso imeli drugega statusa (zaposlen, upokojenec ali pa vključen v katero obliko izobraževanja za brezposelne osebe) in so bili mlajši od 27 let.

V tem času so se začeli izvajati tudi razvojni projekti, ki jih je sofinanciral Evropski socialni sklad (ESS). Močno so pospešili razvoj na tem področju, zlasti programov in infrastrukture, ter zagotovili kakovost izvajanja izobraževalnih programov in svetovanja na tem področju.

V šestih letih je bilo od sprejetja Resolucije o Nacionalnem programu za izobraževanje odraslih v RS do leta 2010 za uveljavitev dolgoročnih ciljev namenjenih skupaj 295.095.305,00 evrov, od tega je Ministrstvo za šolstvo in šport prispevalo 92.216.696,00 evrov ali 31,2 %. Dejanska poraba teh sredstev je bila nekoliko manjša (v povprečju okoli 75 %), kljub temu pa se je v tem času stanje na področju izobraževanja odraslih izboljšalo, saj je bil zagotovljen precej stabilen način financiranja.

Preglednica 6: Predvidena javna sredstva za področje izobraževanja odraslih od leta 2005 do 2010 (v €)

Leto	MŠŠ	MDDSZ	SKUPAJ
2005	12.343.148	27.771.656	40.114.805
2006	16.016.433	34.257.228	50.273.661
2007	14.326.032	38.900.858	53.226.900
2008	13.931.589	22.060.925	35.992.514
2009	17.008.788	41.893.661	58.902.439
2010	18.590.706	37.994.279	56.584.985
SKUPAJ	92.216.696	202.878.608	295.095.304

Vir: Letni program za izobraževanje odraslih za posamezna leta

Leta 2008 še ni v popolnosti začelo delovati uresničevanje novega Operativnega načrta za razvoj človeških virov za obdobje 2007–2013, saj je bilo v začetku leta treba izpeljati vse javne razpise za razvojne projekte, ki so se sofinancirali iz sredstev ESS. Zato je bilo v tem letu temu področju namenjeno manj denarja.

Treba pa je poudariti, da se kljub gospodarski in finančni krizi, ki je bila najbolj izrazita v letih 2009 in 2010, sredstva za uresničevanje dolgoročnih ciljev na področju

izobraževanja odraslih niso zmanjševala, temveč so se celo povečevala, kar je jasno pokazalo, da je izobraževanje orodje za izhod iz krize in ne njena žrtev.

Preglednica 7: Predvidena sredstva po dolgoročnih ciljih 2005–2010 (v €)

Dolgoročni cilji	2005	2006	2007	2008	2009	2010	SKUPAJ
I. Splošno izobraževanje	8.653.697	11.887.613	9.602.713	5.881.301	7.492.141	13.201.210	56.718.675
II. Dvig izobrazbene ravni	16.284.610	21.531.166	21.009.680	10.308.411	9.967.976	9.605.575	88.707.418
III. Izobraževanje za potrebe dela	9.899.078	10.591.046	17.502.207	13.540.351	33.470.478	27.043.179	112.046.339
IV. Infrastruktura	5.277.420	6.263.836	5.112.300	6.262.451	7.971.844	6.735.021	37.622.872
SKUPAJ	40.114.805	50.273.661	53.226.900	35.992.514	58.902.439	56.584.985	295.095.304

Pri uresničevanju dolgoročnih ciljev je bilo največ sredstev namenjeno izobraževanju za delo in izboljšanju zaposlitvenih možnosti odraslih, in sicer 112.046.339 evrov ali 38 % vseh sredstev. Za dvig izobrazbene ravni je bila namenjena slaba tretjina vseh sredstev (30,1 %), za splošno izobraževanje odraslih, ki se mu najpogosteje odpovedo in ga ne financirajo iz lastnih sredstev, je bila namenjena slaba petina sredstev (19,2 %), za povečevanje možnosti učenja oziroma izboljšanje infrastrukture pa je bilo namenjeno najmanj sredstev (12,7 %), čeprav vlaganje v javno infrastrukturo v znesku 37.622.872 v obdobju šestih let le ni tako majhno in predstavlja precejšen napredek, kajti pred tem se ni tako načrtno vlagalo v razvoj infrastrukture.

1.3.5 Terciarno izobraževanje

Terciarno izobraževanje je razdeljeno na tradicionalno visokošolsko izobraževanje (ISCED 5A-6) in na višje strokovno izobraževanje (ISCED 5B).

S sprejetjem nove zakonodaje je Slovenija uzakonila mogočo povezavo med visokošolskim izobraževanjem ter poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem.

Višje strokovno šolstvo

Višješolsko izobraževanje se je v letih od 2000 do 2010 dokončno uveljavilo in postalo pomemben del izobraževanja. V študijskem letu 2000/01 je bilo vpisanih v višješolsko izobraževanje 4760 študentov, kar je predstavljalo 5,4 odstotka vseh vpisanih študentov v terciarno izobraževanje (1. in 2. bolonjska stopnja). V študijskem letu 2009/10 pa je bilo vpisanih že 16.594 študentov (od tega 9097 izrednih študentov), kar predstavlja 15,4 odstotka vseh študentov v terciarnem izobraževanju. Diplomante teh šol je dobro sprejelo tudi gospodarstvo.

V študijskem letu 2000/01 je bilo 20 višjih strokovnih šol, v študijskem letu 2009/10 pa šestdeset višjih strokovnih šol, od tega polovica javnih, dve zasebni višji šoli, ki ju subvencionira država, preostalih 28 pa je zasebnih ali neodvisnih. Skladno z interesi gospodarstva se je razširila tudi ponudba višješolskih študijskih programov.

S širitvijo mreže višjih strokovnih šol se uresničuje strategija enakomernega regionalnega razvoja države, ki prepoznava regije kot inovativne, samostojne enote, ki temeljijo na znanju in v katerih se na področju višješolskega izobraževanja kaže strategija in logika nacionalnih priorit.

Visoko šolstvo

Visokošolsko izobraževanje je v zadnjem desetletju (2000–2010) doživelo eno največjih reform, saj je potekal proces uvajanja dogovorjenega in sprejetega tristopenjskega načina študija, skladno z bolonjsko deklaracijo. Po letu 2004 se s spremembo Zakona o visokem šolstvu, ki upošteva bolonjsko deklaracijo, postopno vpeljujejo nove študijske strukture s tremi stopnjami, izvajanje tako imenovanih skupnih študijskih programov, organiziranje različnih programov za izpopolnjevanje kot oblike vseživljenjskega izobraževanja, prenova sistema za zagotavljanje kakovosti (z novo vlogo in sestavo Sveta RS za visoko šolstvo kot akreditacijskega telesa ter z ustanovitvijo javne agencije za evalvacijo visokega šolstva), obvezna uporaba ECTS za vse študijske programe, brezplačna izdaja Priloge k diplomu v slovenskem in enem izmed uradnih jezikov EU itn.

Zakonodaja se je ves čas posodabljala in sproti prilagajala novim potrebam in zahtevam, predvsem pa je omogočila uvedbo tristopenjske strukture ter je visokošolskim ustanovam dovoljevala postopno uvajanje in izvajanje novih študijskih programov. Vse ustanove so morale dokončati reformo v akademskem letu 2009/10. V tem času je bilo treba poleg študijskih programov spremeniti tudi statute teh ustanov in na novo oblikovati upravne odbore, Svet za visoko šolstvo pa je decembra 2004 že akreditiral 35 novih študijskih programov, pripravljenih skladno z novo strukturo študija.

V študijskem letu 2010/11 se je proces uvajanja bolonjskih načel v način študija zaključil, saj so vse visokošolske ustanove uvedle tristopenjsko strukturo visokošolskega izobraževanja: diploma, magisterij in doktorat. Dodiplomski študijski programi so lahko akademsko ali strokovno usmerjeni in akreditirani za 180 ali 240 kreditnih točk (ECTS). Značilna kumulativna dolžina študija za magisterij po predhodno zaključeni diplomu je 300 kreditnih točk. Daljši študijski programi obstajajo v študiju medicine, veterine in zobozdravstvu (6 let) ter v farmaciji, arhitekturi in izobraževanju učiteljev na področju matematike in teologije (5 let).

Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo je januarja 2010 začelo pripravljati novo razvojno strategijo ter sprožilo javno razpravo o nadaljnjem razvoju slovenskega visokega šolstva.

V študijskem letu 1999/2000 je bilo 46 fakultet in visokih strokovnih šol, na katerih se je izobraževalo 77.609 dodiplomskih študentov. Leta 2009/10 so bile tri javne univerze, ki vključujejo 53 javnih fakultet, dve zasebni univerzi s sedmimi članicami in

26 samostojnih visokošolskih zavodov, od katerih jih je 12 prejelo državne subvencije. Na njih se je izobraževalo 98.279 študentov.

Od leta 2000 do 2010 se je delež populacije v starosti od 30 do 34 let, ki ima doseženo terciarno raven izobrazbe, povečal za 16,3 odstotne točke in znaša 34,8 %, kar pomeni, da ima dobra tretjina prebivalstva te starosti doseženo terciarno izobrazbo. Leta 2010 pa je na ravni EU-27 ta delež znašal 33,6 %. Najvišji delež populacije te starosti, ki ima doseženo terciarno izobrazbo, je na Irskem (49,9 %), najnižji pa v Romuniji (18,1 %).

1.3.6 Glasbeno šolstvo

Z novim *Zakonom o glasbenih šolah* (2000) so prenovili tudi osnovno glasbeno ter plesno vzgojo in izobraževanje v javnih ter zasebnih glasbenih šolah. V teh šolah se lahko izobražujejo predšolski otroci, učenci osnovnih šol, dijaki, vajenci, študentje in odrasli. Glasbena ter plesna vzgoja in izobraževanje najpogosteje potekata hkrati z osnovnošolskim obveznim izobraževanjem. Po končani osnovni šoli in hkratnem glasbenem izobraževanju lahko učenci nadaljujejo po enakem modelu tudi v srednji šoli ali pa se vpišejo v umetniško gimnazijo. Izvedbeni predmetniki so primerljivi z evropskimi programi. Obstaja tudi možnost vključevanja v glasbeno in plesno pripravnico.

Poseben pomen je na igranju učencev v šolskem godalnem ali pihalnem orkestru (obstoj enega izmed teh dveh orkestrov je namreč obvezen za javno glasbeno šolo). Omogoča tudi dodatni pouk za delo z zelo nadarjenimi učenci. Na novo se uvajajo ljudska glasbila (citre, diatonična harmonika in tamburice). Omogočeno je tudi vključevanje v program predšolske glasbene vzgoje, ki je sicer obvezen za javno glasbeno šolo.

V Sloveniji deluje enajst zasebnih glasbenih šol. Med njimi je devet glasbenih šol, ki izvajajo javno veljavne vzgojno-izobraževalne programe, in sicer predšolsko glasbeno vzgojo, glasbeno pripravnico in plesno pripravnico, ki jih je Strokovni svet RS za splošno izobraževanje sprejel leta 2002, ter programa glasba in ples, ki ju je Strokovni svet RS za splošno izobraževanje sprejel leta 2003. Dve zasebni glasbeni šoli izvajata javno veljavni program zasebnih glasbenih šol po posebnih pedagoških načelih.

Preglednica 8: Šole, oddelki, učenci in strokovni delavci v glasbenih šolah, 2000/01–2008/09

	Šole	Oddelki	Učenci	Strokovni delavci		
			skupaj	ženske	skupaj	ženske
Glasbene šole¹						
2000/01	63	-	16740	10437	1685	932
2004/05	74	-	19546	12389	1919	1104
2005/06	75	-	19963	12521	1946	1121
2006/07	78	-	20370	13015	1927	1126
2007/08	80	-	20416	13042	1949	1148
2008/09	83	-	20893	13493	1997	1187

Vir: SURS

¹ Podatki se nanašajo na glasbo in ples

Število učencev v glasbenih šolah se je leta 2008/09 v primerjavi z letom 2000/01 povečalo za 4153 ali za četrtno (24,8 %). Posledično se je povečalo tudi število šol, in sicer za 20. Pričakovano se povečuje tudi število strokovnih delavcev, pri čemer je nekoliko več moških kot v drugih izobraževalnih ustanovah. Med učenci pa je nekoliko več žensk.

Preglednica 9: Učenci, vključeni v osnovno glasbeno in plesno izobraževanje, po programih, Slovenija, začetek šolskega leta 2009/10

	Skupaj	Predšolska glasbena vzgoja	Glasbena pripravnica	Plesna pripravnica	Glasba	Ples
Glasbene šole – skupaj	25.000	711	1981	944	20.298	1066
Javne glasbene šole	23.545	602	1740	888	19.249	1066
Zasebne glasbene šole	1455	109	241	56	1049	-

Vir: Ministrstvo za šolstvo in šport

V šolskem letu 2009/10 je bilo v programe glasbenih šol vključenih skupaj 25.000 učencev, pri čemer je bila velika večina vpisana v javne glasbene šole. V programe plesa je vključenih 1066 učencev, in to v javne glasbene ter plesne šole. To v primerjavi z letom 2000/01 pomeni za polovico (49,3 odstotka) večje število učencev oziroma za 8260.

Preglednica 10: Učitelji, vodstveni in drugi strokovni delavci v glasbenih šolah, Slovenija, konec šolskega leta 2008/09

	Skupaj	Moški	Ženske
Skupaj	1997	810	1187
Vodstveni delavci	87	35	52
Učitelji	1836	758	1078
Korepetitorji	74	17	57

Vir: SURS

V šolskem letu 2008/09 je bilo v glasbenih šolah zaposlenih 1836 učiteljev in 74 korepetitorjev, ki so poučevali 25.000 učencev. En učitelj je torej poučeval povprečno 13 učencev, kar je nekoliko več kot v osnovnošolskem izobraževanju. In tudi za to področje je značilno, da večinoma poučujejo ženske.

1.3.7 Posebne potrebe

Z zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2000) je določen postopek usmerjanja otrok s posebnimi potrebami v ustrezen vzgojno-izobraževalni program. Novost, ki jo je prinesla nova zakonodaja, je *integracija* otrok s posebnimi potrebami v redne programe izobraževanja. Zakon pomeni dopolnitev zakonov, ki v okviru svojih določil opredeljujejo vzgojo in izobraževanje otrok ter mladostnikov s posebnimi potrebami za celotno vertikalno, od vrtcev, osnovnega in splošnega srednjega izobraževanja do poklicnega in strokovnega izobraževanja (ki vključuje tudi višje strokovno izobraževanje), na novo pa prinaša možnost zagotovitve ustreznih pripomočkov in opreme študentom s posebnimi potrebami.

Leta 2001 se je začelo s prilagoditvami programov izobraževanja za otroke s posebnimi potrebami, da bi lahko dosegali primerljive standarde znanja. Programi so poslej bolj individualizirani, prilagojeni otrokovim učnim sposobnostim. Novost je tudi, da se kot ena izmed skupin otrok, ki potrebujejo usmerjanje v skladu z zakonom, vključujejo tudi otroci z izrazitimi učnimi težavami, ki se kažejo le na nekaterih področjih učenja (na primer pri branju in pisanju); ta skupina otrok je v zakonu opredeljena kot otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja.

Leta 2010 so se začele aktivnosti za spremembe Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Temeljne spremembe, ki jih načrtuje nova zakonodaja, so spremembe v delovanju komisij za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami in oblikovanje strokovnih centrov v povezano mrežo. Ta naj bi zagotavljala bolj uravnoteženo pomoč otrokom s posebnimi potrebami, staršem in učiteljem po vsej državi. Za Slovenijo je to visoko prednostno področje za sodelovanje.

Zakoni, sprejeti v tem obdobju

V tem obdobju je bilo sprejeto precej zakonov, pri čemer so bili nekateri deležni večkratnih sprememb in dopolnitev. Upoštevane so spremembe in dopolnitve, ki so bile zapisane kot prečiščena besedila zakonov.

- Zakon o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja (2001),
- Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah (2003 in 2007),
- Zakon o visokem šolstvu (2004 in 2006),
- Zakon o višjem strokovnem izobraževanju (2004),
- Zakon o priznavanju in vrednotenju izobraževanja (2004),
- Zakon o šolski inšpekciji (2005),

- Zakon o osnovni šoli (2005 in 2006),
- Zakon o glasbenih šolah (2006),
- Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (2006),
- Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2007),
- Zakon o maturi (2007),
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (2003, 2005 in 2007),
- Zakon o gimnazijah (2007),
- Zakon o šolski prehrani (2010).

Sklep

V slovenskem sistemu vzgoje in izobraževanja je bilo v preteklem desetletnem obdobju izvedeno uvajanje temeljite prenovе, ki je zaznamovala desetletno obdobje pred tem. To uvajanje je bilo sprotno in skrbno spremljano, evalvirano ter dopolnjevano in izboljšano.

V tem obdobju (2009) je bila imenovana Nacionalna strokovna skupina za pripravo Bele knjige o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji, z nalogo, da pripravi strokovne podlage za sistematično in strokovno utemeljeno preoblikovanje ter dograjevanje sistema vzgoje in izobraževanja.

V *predšolski vzgoji* je v desetletnem obdobju mogoče zaznati precejšnje spremembe, zlasti pri uvajanju novega kurikula za vrtce ter v politiki povečevanja vključevanja otrok v program predšolske vzgoje, kajti to področje je bilo prepoznano kot prednostno. Sprejeto je bilo dejstvo, da se temelj dobrega nadaljnjega učenja in izobraževanja začne že v zelo zgodnjem obdobju otrokovega razvoja, pa tudi študije so pokazale, da otroci, ki so bili vključeni v programe predšolske vzgoje, lažje in hitreje napredujejo tudi v poznejših procesih učenja in izobraževanja. Z ukrepom zagotavljanja brezplačne oskrbe za vsakega drugega ali več otrok iz iste družine, ki so hkrati vključeni v vrtec, se je povečalo število otrok v vrtcih in jih je že vključenih 75,3 odstotka vseh, ki so stari do 6 let oziroma do vpisa v osnovnošolsko izobraževanje.

Osnovnošolsko izobraževanje je kljub zmanjšanju generacij otrok te starosti v desetletnem obdobju doživelo postopno podaljšanje izobraževanje za eno leto, in sicer z osemletnega izobraževanja v devetletno ter sprotno posodabljanje in izboljševanje procesa izobraževanja in izobraževalnega programa. V tem obdobju se je začelo uvajati drugi tuji jezik kot obvezni predmet v osnovni šoli, pri čemer je v nižjih, začetnih razredih še ostal kot izbirni predmet.

Pri pripravi novih učnih načrtov za osnovnošolsko izobraževanje je bil velik poudarek na zmanjšanju učne snovi v smislu obsega in globine ter v korist utrjevanja temeljnih znanj, kajti zaznati je bilo, da obseg snovi vpliva na kakovost in trajnost znanja, kar se je pokazalo tudi pri mednarodni raziskavi (PISA).

V osnovnem in srednješolskem izobraževanju se je financiranje šolske prehrane spremenilo tako, da so na obeh ravneh izobraževanja dijaki in učenci deležni sofinanciranja šolske prehrane, pri čemer so socialno šibki povsem oproščeni plačila obroka.

Srednješolsko izobraževanje je bilo zaznamovano z zmanjšanjem vpisa v te programe zaradi zmanjšanja generacije ter z uvajanjem prenovljenih izobraževalnih programov za strokovno in poklicno izobraževanje, ki je sledilo konceptom vseživljenjskega učenja in kompetenčno kurikularnemu načrtovanju. Sistem je zaradi majhnosti Slovenije naravnano tako, da omogoči vsakomur, da čim bolj razvije svoje močne plati.

Uvedena je bila tudi poklicna matura in s tem odprta pot za nadaljevanje izobraževanja na terciarni ravni izobraževanja.

Izobraževanje odraslih je s pomočjo sredstev Evropskega socialnega sklada in s pomočjo dolgoročnega programa izvajanja izobraževanja odraslih, ki je bil sprejet leta 2004 z naslovom Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih do leta 2010, doživelo precejšen razvoj in napredek. V tem času je bila sprejeta tudi sprememba področnega zakona, ki izenačuje status udeležencem izobraževanja odraslih s statusom rednih dijakov oziroma študentov.

Področje *terciarnega izobraževanja*, ki je razdeljeno na višješolsko in visokošolsko izobraževanje, je z novo zakonodajo odprlo možnost povezave med visokošolskim izobraževanjem ter poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem. Višješolsko izobraževanje je v tem obdobju doživelo precejšen napredek in razcvet, saj se je število višjih šol in tudi študentov izjemno povečalo, pa tudi gospodarstvo je dobro sprejelo diplomante tega študija.

Visokošolsko izobraževanje je bilo v tem obdobju najbolj spremenjeno in reformirano, saj je potekal proces uvajanja dogovorjenega in sprejetega tristopenjskega načina študija, skladno z bolonjsko deklaracijo. Po letu 2004 se namreč s spremembo Zakona o visokem šolstvu, ki upošteva bolonjsko deklaracijo, postopno vpeljujejo nove študijske strukture s tremi stopnjami, izvajanje tako imenovanih skupnih študijskih programov, organiziranje različnih programov za izpopolnjevanje kot oblike vseživljenjskega izobraževanja, prenova sistema za zagotavljanje kakovosti in obvezna uporaba sistema kreditnih točk (ECTS) za vse študijske programe.

Leta 2000 je bil za *glasbeno šolstvo* sprejet nov zakon, s katerim sta bila prenovljena tudi osnovna glasbena in plesna vzgoja in izobraževanje v javnih in zasebnih šolah. Glasbena ter plesna vzgoja in izobraževanje najpogosteje potekata hkrati z osnovnošolskim obveznim izobraževanjem. Izvedbeni predmetniki so primerljivi z evropskimi programi. Glasbene in plesne šole vključujejo 25.000 učencev, ki jih poučuje 1836 učiteljev in 74 korepetitorjev, kar pomeni, da en učitelj poučuje v povprečju 13 učencev.

Zakon o usmerjanju *otrok s posebnimi potrebami* (2000) je določal postopek usmerjanja otrok s posebnimi potrebami v ustrezen vzgojno-izobraževalni program. Novost, ki jo je prinesla nova zakonodaja, je *integracija* otrok s posebnimi potrebami v redne programe izobraževanja. Zakon pomeni dopolnitev zakonov, ki v okviru svojih določil opredeljujejo vzgojo in izobraževanje otrok ter mladostnikov s posebnimi potrebami za celotno vertikalo, od vrtcev, osnovnega in splošnega srednjega izobraževanja, do poklicnega in strokovnega izobraževanja (ki vključuje tudi višje strokovno izobraževanje), na novo pa prinaša možnost zagotovitve ustreznih pripomočkov in opreme študentom s posebnimi potrebami.

Na temelju tega zakona se je leta 2001 začelo s prilagoditvami programov izobraževanja za otroke s posebnimi potrebami, da bi lahko dosegali primerljive standarde znanja.

2 SPREMLJANJE URESNIČEVANJA CILJEV IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA 2010

Evropska komisija je pozvala Svet EU, naj sprejme evropske kazalnike za izobraževanje in usposabljanje na osrednjih področjih za doseganje strateških ciljev, ki jih je marca 2000 postavil Lizbonski evropski svet, in sicer naj Evropa do leta 2010 postane najbolj konkurenčno in dinamično gospodarstvo na svetu, ki temelji na družbi znanja. Evropski svet je v Barceloni leta 2002 poudaril pomen izobraževanja in usposabljanja v okviru uresničevanja Lizbonske deklaracije tako, da je postavil nov cilj, in sicer, narediti evropsko izobraževanje in usposabljanje do leta 2010 tako kakovostno, da se bodo drugi zgledovali po njem.

Evropski svet je v Stockholmu leta 2001 sprejel dolgoročne strateške cilje za obdobje desetih let, ki so se osredotočili na *večjo kakovost, boljši dostop in odprtost* sistema izobraževanja in usposabljanja v širše okolje. Leto pozneje jih je v Barceloni v podrobnem delovnem programu pod naslovom *Education & Training 2010* razčlenil na 13 ciljev in 42 ključnih vprašanj.

Skupen delovni program o ciljih izobraževanja in usposabljanja, ki sta ga sprejela Komisija in Svet, določa, kako bodo uporabili odprto metodo koordinacije z uporabo kazalnikov za merjenje napredka, kazalnike za postavitev konkretnih ciljev in izmenjavo izkušenj ter se tako učili iz primerov dobre prakse. Napredek bodo merili skozi sprejete kazalnike (indikatorje), ki so izraženi kot povprečna raven uspeha (1) 15 članic EU in (2) treh najboljših držav članic.

Po petih letih uresničevanja lizbonskih ciljev se je Svet EU leta 2005 odločil, da jih bo prenovil, pri čemer se bo namenilo nekoliko več pozornosti delu in delovnim mestom ter gospodarski rasti z vidika upoštevanja trajnostnega razvoja, podprtega z ustreznimi nacionalnimi sredstvi in tudi sredstvi Evropske unije.

2.1 Odprta metoda usklajevanja

Pri oblikovanju delovnega programa Izobraževanje in usposabljanje 2010 je bilo že v izhodišču opredeljeno, da so omenjeni cilji pomoč pri oblikovanju nacionalnih politik in nikakor ne smejo biti obvezni ali kakor koli drugače zapovedani, kajti treba se je zavedati, da imajo države različna temeljna izhodišča, kar se kaže na različnosti nacionalnih opredelitev prioritet. Ob takem izhodišču je izjemno težko pripraviti skupno strategijo in tudi pripraviti vse sodelujoče države, da sprejmejo to za svoje cilje, zato je treba zagotoviti maksimalno sodelovanje in soglasje pri oblikovanju skupnih ciljev in meril za doseganje teh ciljev.

Za boljšo prihodnost in posodabljanje izobraževalnih sistemov v Evropski uniji morata biti zagotovljeni maksimalna odprtost in pripravljenost na usklajevanje vseh dejavnikov, ki sodelujejo v tem procesu, pri čemer morata Evropski svet in Komisija podpirati države v njihovih prizadevanjih, da izboljšajo sisteme izobraževanja in usposabljanja. To bi lahko dosegli tako, da bi se sistemi smiselno primerjali med seboj na podlagi kazalnikov in standardov ter z izmenjavo izkušenj, pri čemer je treba

opredeliti ključne dejavnike uspeha, ki se izvajajo v drugih državah in po možnosti z vključitvijo čezmejnih pregledov strokovnjakov.

Zato je Evropski svet v Lizboni *odprto metodo usklajevanja* (*open method of coordination*) opredelil kot »način, s katerim se širijo najboljše prakse in doseže večje približevanje na poti do najpomembnejših ciljev EU«, kajti »zasnovali so jo, da bi državam članicam pomagali pri postopnem oblikovanju lastnih politik«. To metodo je mogoče označiti kot orodje, ki omogoča medsebojno primerjavo in učenje, kar zmanjšuje tveganje, ki je sestavni del vsake spremembe in reforme. Izkušnje, ki jih imajo druge države pri uvajanju sprememb, so namreč izjemno pomembne, saj prispevajo k učinkovitejšemu uvajanju novosti in zmanjšujejo tveganje napačnih poti ter stranpoti.

Odprta metoda usklajevanja se je izoblikovala leta 1993, v času Maastrichtskega dogovora, ko se je usklajevala gospodarska politika oziroma ko je nastajala skupna monetarna unija. Drugi primer uporabe te metode je Evropska strategija zaposlovanja, ki je bila sprejeta leta 1997 na zasedanju Evropskega sveta v Luksemburgu in potrjena v Amsterdamskem dogovoru. Ta primera uporabe metode, ki je edina zagotavljala soglasje na izjemno občutljivih delih dogovarjanja, sta bila povod za njeno uporabo tudi v tem primeru, saj gre prav tako za področje vitalnega pomena.

Odprta metoda usklajevanja na eni strani opredeljuje predvidene rezultate ali cilje na posameznem področju, po drugi strani pa je tudi instrument za ugotavljanje najboljših praktičnih izkušenj, ki so se oblikovale v različnih državah Evrope. Predstavlja zbirnik zamisli in izkušenj za oblikovanje ustreznih ukrepov za doseganje postavljenih ciljev ali rezultatov. Podlaga za uspeh te metode je uporaba kazalnikov in standardov.

Poznavanje odločilnih dejavnikov, ki so prispevali k uspehu reforme nekje drugje, je temeljnega pomena pri prenosu dobre prakse, vendar tudi s precej previdnosti, kajti samo posnemanje še ne zagotavlja uspeha, kvečjemu lahko pripelje do propadlega posnemanja in nerazveseljivih rezultatov. Pri prenosu dobre prakse je pomembna zavest, da se tudi v drugih državah EU prizadevajo izboljšati sistem izobraževanja in da prav tako iščejo nove rešitve, ki so povezane z določenim tveganjem, poleg tega pa se zmanjšuje tudi s tem povezano politično tveganje. To je tudi bistvo odprte metode usklajevanja, ki vključuje skupino enakih kazalnikov, standardov, izmenjave dobre prakse, pregled strokovnjakov ipd. Pri tem je pomembna sprožitev postopka, da bi se uspešno uresničili podrobni delovni načrti o skupnih ciljih za prihodnost sistema izobraževanja in usposabljanja.

2.2 Cilji

Kot določata 149. in 150. člen Pogodbe o ES, imajo države članice popolno odgovornost za vsebino in organizacijo sistemov izobraževanja in usposabljanja, zato

bi se morale prav one zavzemati za upoštevanje oziroma uresničevanje sklepov lizbonskega vrha.

Podrobni delovni program je opredeljeval tri dolgoročne strateške cilje in jih razčlenil na 13 ciljev, ki jih je treba rešiti, da bi dosegli postavljene naloge, pri čemer vključuje širok spekter področij, povezanih z izobraževanjem in usposabljanjem.

1 Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja v Evropski uniji

- 1.1 Izboljšanje izobraževanja in usposabljanja učiteljev in izobraževalcev
- 1.2 Razvijanje spretnosti za družbo znanja
- 1.3 Vsakomur zagotoviti dostop do IKT (informacijska in komunikacijska tehnologija)
- 1.4 Povečanje vpisa na naravoslovne in tehnične programe
- 1.5 Kar najbolje uporabiti vire

2 Vsem olajšati dostop do izobraževanja in usposabljanja

- 2.1 Ustvariti odprto učno okolje
- 2.2 Naj bo učenje privlačnejše
- 2.3 Zavzemanje za aktivno državljanstvo, enake možnosti in socialno kohezijo

3 Odpiranje sistemov izobraževanja in usposabljanja v širše okolje

- 3.1 Krepitev vezi z delovnim okoljem, raziskovanjem in širšo družbo
- 3.2 Razvijanje podjetniškega duha
- 3.3 Izboljšanje učenja tujih jezikov
- 3.4 Povečanje mobilnosti in izmenjav
- 3.5 Krepitev evropskega sodelovanja

2.3 Kazalniki in ciljne vrednosti

A. Do leta 2005

Kazalniki so sestavni in neločljivi del preverjanja uresničevanja ciljev, zato se določijo za posamezna področja ciljev in se ob vsakem preverjanju napredka oziroma poročilu upoštevajo po enakem sistemu. Najprej je bilo določeno 29 kazalnikov, pozneje pa so jim bili dodani še nekateri kazalniki, tako da jih je po poročilu Evropske komisije iz leta 2004 (SEC(2004) 73) skupaj 33. Pri tem je treba poudariti, da to še niso vsi kazalniki in da nekatera področja nimajo kazalnikov za merjenje napredka (na primer IKT, aktivno državljanstvo, podjetnost, evropsko sodelovanje), zato se ti na predlog delovne skupine za kazalnike in ciljne vrednosti, pa tudi drugih delovnih skupin še naprej oblikujejo, preoblikujejo in razvijajo.

Poleg tega je Evropska komisija sprejela še 14 strukturnih kazalnikov, ki so bili prav tako upoštevani v spomladanskem poročilu (2004) in ki kažejo na napredek v

celotnem gospodarstvu posamezne države, kakor tudi EU. To so kazalniki, ki so veliko bolj znani širši javnosti kot pa kazalniki za uresničevanje lizbonske strategije.

Kazalniki, ki so bili upoštevani pri poročilu Evropske komisije iz leta 2004 (SEC(2004) 73)

Cilji	Kazalniki
Učitelji in izobraževalci	1) Starost učiteljev 2) Število mladih 3) Število učencev na učitelja
Spretnosti za družbo znanja	4) Zaključili srednjo šolo 5) Zmanjšanje števila študentov z bralnimi težavami 6–8) Bralna, matematična in znanstvena pismenost 9) Vključiti v izobraževalni proces nižje izobraženo prebivalstvo
Matematika, znanost in tehnologija	10) Vpis v matematične, znanstvene in tehnološke študije 11–13) Diplomanti v matematičnih, znanstvenih in tehnoloških študijah
Investiranje v izobraževanje in usposabljanje	14) Javno financiranje izobraževanja 15) Zasebno financiranje izobraževalnih ustanov 16) Vlaganja podjetij v nadaljevalno strokovno izobraževanje 17–18) Skupno financiranje po učencu/študentu
Odprto učno okolje	19) Udeležba v vseživljenjskem učenju
Naj bo učenje privlačnejše	20–21) Udeležba v strokovnem izobraževanju 22) Povečanje udeležbe v izobraževanju 23) Zgodnje zapuščanje izobraževalnega procesa
Učenje tujih jezikov	24) Število učencev, ki se učijo tujih jezikov 25) Število tujih jezikov, ki se jih učijo učenci
Mobilnost	26) Mobilnost učiteljev in izobraževalcev 27–29) Mobilnost študentov in izobraževalcev

Ciljne vrednosti (benchmarks) pa so v vlogi določanja nekaterih končnih vrednosti, ki naj bi jih dosegla Evropska unija do leta 2010, in imajo bolj vlogo ciljnih točk, za katere si morajo prizadevati posamezne članice ter izboljšati sistem izobraževanja in usposabljanja, da bo sposoben doseči te vrednosti.

Svet EU je sprejel tudi pet bistvenih ciljnih vrednosti v izobraževanju in usposabljanju, in sicer:

1. zgodnje in predčasno zapuščanje šolanja («early school leavers»),
2. diplomanti naravoslovnih smeri (matematika, znanost in tehnološke usmeritve),
3. prebivalstvo s končano srednjo izobrazbo,
4. ključne kompetence,
5. vseživljenjsko učenje.

Ciljne vrednosti, ki so sprejete na teh področjih in jih je treba uresničiti do leta 2010, so:

- vse države članice naj bi do leta 2010 dosegle povprečje EU, in sicer 10 % ali manj predčasnega zapuščanja izobraževanja;

- do leta 2010 naj bi se v primerjavi z letom 2000 zmanjšala raven neravnovesja med spoloma med diplomanti naravoslovnih usmeritev, zagotovilo pa naj bi se povečanje števila diplomantov in sicer za 15 %;
- do leta 2010 naj bi vsaj 85 % prebivalstva, starega 22 let, imelo končano srednjo šolo²;
- do leta 2010 naj bi se odstotek 15-letnikov, ki dosegajo nizke rezultate v branju ter matematični in naravoslovni pismenosti, v primerjavi z letom 2000 zmanjšal vsaj za 20 %;

do leta 2010 naj bi sodelovanje prebivalstva v vseživljenjskem učenju obsegalo vsaj 12,5 % delovne populacije (od 25 do 64 let).

Te ciljne vrednosti torej niso cilji, ki jih morajo uresničiti posamezne države, temveč predstavljajo povprečno raven, ki jo želi doseči Evropska unija. Ti kazalniki in ciljne vrednosti so se v taki obliki spremljali tudi v poročilih iz leta 2005 in 2006, kajti v poročilih se preverjajo in obdelajo podatki za dve leti nazaj, saj prej niso dosegljivi.

B. Kazalniki in ciljne vrednosti po letu 2005

Leta 2005 je Evropski svet sklenil, da je treba prenoviti delovni program Izobraževanje in usposabljanje 2010 ter nameniti več pozornosti znanju, inovativnosti in optimizaciji človeškega kapitala. Pri tem imata izobraževanje in usposabljanje še posebno pomembno vlogo, zato je za njuno uresničevanje treba nameniti nekoliko več sredstev, tako evropskih kot tudi nacionalnih. Hkrati je Evropski svet pozval Evropsko komisijo k spremljanju uresničevanja strategije, da bi imeli jasno sliko o dosežkih implementacije na nacionalnih ravneh, pa tudi na skupni ravni.

Delovni program lizbonske strategije Izobraževanje in usposabljanje 2010 je sredstvo, s katerim lahko države članice dosegajo širše skupne cilje, ki so določeni za njihove sisteme izobraževanja in usposabljanja. Prav zato je Evropski svet pozval države članice, naj okrepijo svoja prizadevanja za njegovo izvajanje in uresničevanje.

Leta 2007 je bilo pripravljeno četrto poročilo, s katerim se je preverjal in spremljal napredek uresničevanja lizbonskih ciljev na področju izobraževanja in usposabljanja, vendar pa je bilo to hkrati tudi prvo poročilo, o katerem je Svet EU za izobraževanje razpravljal. Ob tem je sprejel sklep³ o celovitem ogrodju 16 temeljnih kazalnikov za spremljanje napredka v prihodnje. Ciljne vrednosti pa so ostale nespremenjene.

² Ta ciljna vrednost je nekoliko spremenjena, saj je bil zaradi majhnega vzorca, ki je temeljil na Eurostatovih podatkih za LFS, ta spremenjen in se uporablja skupaj s strukturnimi kazalniki o izobrazbi, ki temelji na odstotku prebivalstva **med 20. in 24. letom**, ki so končali vsaj srednješolsko izobraževanje.

³ Council conclusions of 25 May 2007 on a coherent framework of indicators and benchmarks for monitoring progress towards the Lisbon objectives in education and training(2007/C 1083/07).

16 temeljnih kazalnikov za spremljanje napredka pri uresničevanju lizbonskih ciljev na področju vzgoje in izobraževanja	
1) Vključenost otrok v programe predšolske vzgoje	9) Mladi, ki so končali srednješolsko izobraževanje
2) Izobraževanje otrok s posebnimi potrebami	10) Strokovno izpopolnjevanje učiteljev in mentorjev
3) Zgodnje opuščanje šolanja	11) Visokošolski diplomanti
4) Bralna, računska in naravoslovna pismenost	12) Prečna nacionalna mobilnost študentov v visokošolskem izobraževanju
5) Znanje jezikov	13) Sodelovanje odraslih v vseživljenjskem učenju
6) IKT-spretnosti	14) Spretnosti odraslih
7) Državljske kompetence	15) Izobrazba prebivalstva
8) Veščina učiti se učiti	16) Naložbe v izobraževanje in usposabljanje

Skladno s temi določitvami prednostnih področij in kazalniki je bilo tudi skupno poročilo o uresničevanju teh ciljnih vrednosti in kazalnikov nekoliko drugače strukturirano. Razdeljeno je bilo na osem poglavij, ki so vključevala omenjenih 16 kazalnikov in pet ciljnih vrednosti.

Poročilo je razdeljeno na osem poglavij, kot sledi:

1. Izboljšanje pravičnosti v izobraževanju in usposabljanju;
2. Spodbujanje učinkovitosti v izobraževanju in usposabljanju;
3. Uresničevanje vseživljenjskega učenja;
4. Ključne kompetence med mladimi;
5. Posodobitev šolske izobrazbe;
6. Posodobitev poklicnega izobraževanja in usposabljanja (kopenhagenski proces);
7. Posodobitev visokega šolstva (bolonjski proces);
8. Zaposljivost.

Leta 2009 je Svet EU sprejel strateški okvir za evropsko sodelovanje na področju izobraževanja in usposabljanja, ki je znan kot *Izobraževanje in usposabljanje 2020*. Skladno s tem strateškim okvirom je bilo strukturirano tudi poročilo, ki spremlja uresničevanje ciljev in je razdeljeno na štiri poglavja, in sicer:

1. Uresničevanje vseživljenjskosti učenja in mobilnosti v praksi;
2. Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti izobraževanja in usposabljanja;
3. Promocija enakosti, socialne kohezije in aktivnega državljanstva;
4. Pospeševanje ustvarjalnosti in inovativnosti ter podjetništva na vseh ravneh izobraževanja in usposabljanja.

Zadnji dve poročili (za leto 2009 in 2010/11) sta bili pripravljena po tej strukturi, kar pomeni, da sta vključevali pregled napredka na področju uresničevanja ciljnih vrednosti ter temeljnih 16 kazalnikov. Tudi ta analiza je narejena na podlagi te strukture, s čimer se omogočajo sledljivost podatkov, primerljivost z drugimi državami članicami in ugotavljanje napredka.

Sklep

Spremljanje napredka pri uresničevanju ciljev lizbonske strategije in njenega delovnega programa Izobraževanje in usposabljanje 2010 je izjemno pomemben dejavnik oblikovanja evropske politike na tem področju.

V ta namen sta bila oblikovana metodologija in instrumentarij za merjenje, ki pa se je delno spremenil leta 2005, zlasti kazalniki in nekatere vrednosti. Odprta metoda sodelovanja je ostala kot način, s katerim se širijo najboljše prakse za doseganje ciljev EU.

Vsako leto se pripravi poročilo Napredek pri uresničevanju lizbonskih ciljev na področju izobraževanja in usposabljanja, v katerem se spremlja napredek. Poleg tega države članice vsaki dve leti pripravijo tudi nacionalna poročila, v katerih vsebinsko opredelijo pregled dejavnosti, ki so jih opravile na področju uresničevanja ciljev Izobraževanje in usposabljanje 2010.

3 DOSEŽKI NA PODROČJU IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA OD LETA 2000 DO 2010

Redno spremljanje uspešnosti in napredka pri uresničevanju delovnega programa Izobraževanje in usposabljanje 2010 je potekalo z uporabo kazalnikov in ciljnih vrednosti, ki omogočajo ugotavljanje prednosti in slabosti ter so orodje za preverjanje ustreznosti politike na evropski ravni in posredno tudi na nacionalni ravni.

Podobno kot pri pripravi poročil na evropski ravni bo opisano uresničevanje ciljnih vrednosti in kazalnikov na štirih ciljih, in sicer: uresničevanje vseživljenjskosti učenja in mobilnosti v praksi; izboljšanje kakovosti in učinkovitosti izobraževanja in usposabljanja; promocija enakosti, socialne kohezije in aktivnega državljanstva ter pospeševanje ustvarjalnosti in inovativnosti ter podjetništva na vseh ravneh izobraževanja in usposabljanja. Pri tem bodo ciljne vrednosti navedene v posebnem poglavju. Za področje pospeševanje ustvarjalnosti in inovativnosti ter podjetništva na vseh ravneh izobraževanja in usposabljanja kazalniki še niso povsem oblikovani, zato to poglavje ne bo obširno predstavljeno.

3.1 Uresničevanje ciljnih vrednosti

Pet ciljnih vrednost, ki jih je Svet EU sprejel maja 2003, je še naprej pomembnih za usmerjanje političnih ukrepov v delovnem programu Lizbonske strategije Izobraževanje in usposabljanje 2010. S temi petimi ciljnimi vrednostmi je Svet definiral področja, na katerih še posebno pričakuje napredek in razvoj. Ciljne vrednosti se v opazovanem obdobju niso bistveno spremenile. Spremenila se je le opredelitev starosti pri »mladih« namesto 22 let na starost od 20 do 24 let in doseženo je bilo uravnoteženje vpisa študentov po spolu za študij matematike in naravoslovnih ved, saj so bili ženske in moški enakomerno zastopani.

1 Največ 10 odstotkov predčasnega zapuščanja izobraževanja

Individualna motivacija za učenje in pestrost učnih priložnosti sta najpomembnejša ključa za uspešno izvajanje vseživljenjskega učenja. To pomeni, da je treba najti načine za pomoč posameznikom pri učenju in jih spodbujati v formalnem izobraževanju ali delovnem okolju. Toda zagotoviti je treba tudi spodbude, ki naj mlade opogumijo, da bodo o nadaljnjem izobraževanju razmislili kot o koristni alternativni delu, in razviti tudi sisteme vrednotenja poklicnih izkušenj v podporo tistim posameznikom, ki iz zaposlitve preidejo v usposabljanje.

Zmanjševanje deleža populacije, ki predčasno zapusti proces izobraževanja, ima velik pomen pri zmanjševanju brezposelnosti in povečevanju socialne kohezije, saj

so bolj izobraženi ljudje učinkovitejši tako na delovnem mestu kot pri vključevanju v nadaljnje izobraževanje in usposabljanje. Pomembno je, da se čim večji delež generacije izobražuje in dokonča vsaj srednješolsko raven izobrazbe in zato je bil postavljen cilj, da se delež populacije v starosti od 18 do 24 let, ki ni vključen v izobraževalni proces, zmanjša na raven 10 odstotkov za vse države članice EU.

Preglednica 11: Delež populacije v starosti od 18 do 24 let z dokončano osnovno šolo in ki niso vključeni v izobraževalni proces, 2000 in 2009

Leta	EU 27	BE	BUL	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV
2000	17,6	13,8	20,5*	5,7**	11,7	14,6	15,1	18,2	29,1	13,3	14,6**	25,1	18,5	16,9**
2009	14,4	12,8	14,7	5,4	10,6	11,1	13,9	14,5	31,2	12,3	11,3	19,2	11,7	13,9

Leta	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK
2000	16,5	16,8	13,9	54,2	15,4	10,2	7,4*	43,6	22,9	6,4*	6,7**	9	7,3	18,2
2009	8,7	7,7	11,2	36,8	10,9	8,7	5,3	31,2	16,6	5,3(o)	4,9	9,9	10,7	15,7

Vir: Progress towards the common European objectives in education and training, (SEC(2011)526

* podatki veljajo za leto 2001

** podatki veljajo za leto 2002

(o) podatki niso povsem zanesljivi

Ciljno vrednost so leta 2009 dosegli Češka, Litva, Luksemburg, Avstrija, Poljska, Slovaška, Slovenija in Finska. V Španiji, na Švedskem in Finskem pa se je celo povečal delež tistih, ki so zapustili izobraževanje. Pri drugih državah je opaziti zmanjšanje deleža, največ pri Malti. Slovaška, Slovenija in Poljska so ta rezultat dosegle že ob začetku spremljanja tega cilja in so ta delež še izboljšale.

Iz dolgoročnega spremljanja teh podatkov je mogoče ugotoviti, da ta delež ni bil večji od 6,4 odstotka (2001). Če pa primerjamo te podatke s podatki o končani srednji šoli prebivalstva v starosti od 20 do 24 let, lahko ugotovimo, da je Slovenija pravzaprav že dosegla ciljno vrednost, in sicer deset odstotkov generacije, ki ni vključena v izobraževalni sistem, saj je 89,4 odstotka prebivalstva končalo srednjo šolo.

Čeprav je na ravni EU-27 v devetletnem obdobju v primerjavi z letom 2000 opazno zmanjšanje deleža tistih, ki prezgodaj zapustijo izobraževalni proces, in sicer za 3,2 odstotne točke, je povsem jasno, da ta ciljna vrednost ne bo dosežena, saj je ostala nad pričakovanimi 10 odstotki, in sicer na ravni 14,4 odstotka. To je tudi vzrok, da je tudi v novem strateškem okviru še vedno ostala kot ciljna vrednost, ki jo je treba doseči leta 2020.

2 Zagotoviti vsaj 15 odstotkov večje število diplomantov naravoslovnih usmeritev v primerjavi z letom 2000

V veliko državah je zanimanje za študij matematike in naravoslovnih ved upadalo oziroma ni naraščalo tako hitro, kot bi pričakovali. Ta pojav je bilo mogoče opaziti v šolah, v katerih so učenci naravoslovne predmete izbirali redkeje, kot bi bilo mogoče pričakovati, ter v odnosu mladine in staršev do teh predmetov, pozneje pa v ravni vključevanja v raziskovanje in s tem povezane poklice. Nekoliko problematično je bilo videti tudi nesorazmerje po spolu med študenti teh smeri, saj je bilo vpisanih več

moških kot žensk. Zelo resna pa je tudi težava, kako obdržati najvišje usposobljene raziskovalce znotraj meja EU.

Cilj je bil, da se do leta 2010 zmanjša raven neravnovesja med spoloma med diplomanti naravoslovnih usmeritev in zagotovi povečanje števila diplomantov za 15 odstotkov, pri čemer je bilo izhodiščno leto 2000.

Ta cilj je bil uresničen že do leta 2005, vključno z večjim ravnovesjem med spoloma, zato ga pozneje niso več spremljali, poleg tega pa je zaznati drugačen razvoj, in sicer večje vključevanje žensk v terciarno izobraževanje, predvsem pa njihov uspešnejši študij, v številnih državah pa že zaznavajo v povprečju višjo izobraženost žensk od moških.

Vpis v matematične, naravoslovne in tehnološke študije

S približevanjem družbi znanja se povečuje potreba po višji splošni ravni naravoslovne kulture v družbi. Strokovnost na naravoslovnem in tehnološkem področju je vse pogostejše potrebna pri javnih razpravah, odločanju in sprejemanju zakonodaje. Državljeni potrebujejo temeljno razumevanje matematike in naravoslovja, če naj razumejo težave in se razumno odločajo, tudi če ne gre za tehnične odločitve.

Preglednica 12: Študenti, vključeni v matematične, naravoslovne in tehnološke študije, 2000 in 2008 (v 1000)

Leta	EU 27	BE	BUL	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV
2000	3930(o)	74,6	64,5	74,5	38,3	587,2	11,4	-	525,1	-	45,3	433,2	1,8	15,1
2008	4632	64,4	64,8	103,7	41,6	695,4	15,4	195,1	491,9	547,9	45,2	461,1	4,5	20,2

Leta	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK
2000	33,4	0,4	65,7	0,7	80,8	73,9	285,2	102,2	124,2	19,7	38,1	97,9	106,0	477,4
2008	48,0	0,7	80,0	1,8	86,3	72,7	462,0	112,4	233,0	27,8	53,8	111,0	100,6	491,3

Vir: Progress towards the common European objectives in education and training, (SEC(2011)526

(o) ocena

Na ravni EU število vpisanih v matematične, naravoslovne in tehnološke študije raste in je v absolutnem številu od leta 2000 do leta 2008 zraslo za okoli 18 odstotkov ali v povprečju 2,1 odstotka na leto. Največjo rast vpisa ugotavljajo Ciper, Malta in Romunija. Pri nekaterih državah (Belgija, Španija in Švedska) pa je opazna stagnacija ali celo zmanjšanje vpisa, zlasti pri tistih, ki so uvedle šolnino (Avstrija).

Delež žensk se je od leta 2000 do 2009 na ravni EU-27 povečal s 53,5 % na 55,5 %, v Sloveniji pa s 56,1 % na 58 %. Najbolj so se povečali deleži na Slovaškem in Češkem.

Slovenija je v tem obdobju v primerjavi z letom 2000 povečala vpis študentov v te usmeritve za 41,1 %, kar je velik napredek in rezultat nacionalne politike o prednostih vpisa ter promocije, ki so jo opravili na ravni države in tudi univerz ter visokošolskih ustanov.

Diplomanti v matematičnih, naravoslovnih in tehnoloških študijah

Glede na to, da se je povečalo število vpisanih v matematične, naravoslovne in tehnološke študije, je pričakovati, da se bo povečalo tudi število diplomantov.

Preglednica 13: Diplomanti na področju matematične, znanstvene in tehniške usmeritve, 2000 in 2008 (v 1000)

Leta	EU 27	BE	BUL	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV
2000	686,2	12,9	8,1	9,4	8,5	80,0	1,5	-	65,1	154,8	14,5	46,6	0,3	2,4
2008	941,2	15,6	9,8	22,6	9,7	122,9	2,3	16,6	74,7	163,1	19,5	75,9	0,5	3,1

Leta	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK
2000	6,6	0,1	7,2	0,2	12,5	7,5	39,2	10,1	17,1	2,6	4,7	10,1	13,0	140,6
2008	9,0	0,1	8,6	0,4	17,4	12,5	89,7	29,6	51,4	3,0	13,5	16,1	14,7	144,0

Vir: Progress towards the common European objectives in education and training, (SEC(2011)526)

Število diplomantov se je na ravni EU-27 povečalo za 37,2 odstotka, kar pomeni, da je bila ciljna vrednost dosežena in presežena za nekaj več kot dvakrat.

Od leta 2000 do 2008 so Finska, Romunija, Češka, Slovaška in Portugalska dosegle največjo rast. Kljub splošnim pozitivnim smernicam imajo v nekaterih državah zmanjšanje števila diplomantov (Belgija, Malta in Estonija).

Število diplomantov se je v osmih letih povečalo tudi v Sloveniji, sicer ne toliko kot na ravni EU-27, temveč za 15,4 odstotka. Nekoliko manj razveseljiv podatek pa je, da število diplomantov ne raste s tako hitrostjo kot vpis. Mogoče je predvidevati, da je vpis rezultat prizadevanja izobraževalne politike in promocijskih aktivnosti, ki pa se bodo zaznali z zamikom nekaj let, ko bodo vpisani študentje predvidoma študij tudi končali. Zato bi kazalo to področje spremljati tudi v prihodnje, vsaj v Sloveniji, saj ga na ravni EU ne bodo več.

3 Do leta 2010 naj bi 85 odstotkov mladega prebivalstva imelo dokončano vsaj srednjo šolo.

Dokončali srednjo šolo

Dokončana vsaj srednješolska izobrazba je zelo pomemben pokazatelj za merjenje napredka v formalnem izobraževanju in veliko držav EU je ta standard vneslo v svoje nacionalne strateške cilje ali pa tudi v obveznost izobraževanja. Slovenija si je postavila cilj, doseči najmanj srednješolsko izobrazbo za 85 odstotkov populacije v starosti od 24 do 65 let, saj je mlajša generacija ta cilj že dosegla.

Za EU pa je ta cilj ostal še vedno izziv, saj je ostal neuresničen. Izboljšanje je bilo le za dve odstotni točki: le 78,6 odstotka populacije v starosti od 20 do 24 let je doseglo najmanj srednješolsko izobrazbo.

Preglednica 14: Delež prebivalstva, starega od 20 do 24 let, z dokončano najmanj srednjo šolo, 2000 in 2009

Leta	EU 27	BE	BUL	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV
2000	76,6	81,7	75,2	91,2	72,0	74,7	79,0	79,2	66,0	81,6	82,8	69,4	79,0	76,5
2009	78,6	83,3	83,7	91,9	70,1	73,7	82,3	82,2	59,9	83,6	87,0	76,3	87,4	80,5

Leta	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK
2000	78,9	77,5	83,5	40,9	71,9	85,1	88,8	43,2	76,1	88,0	94,8	87,7	85,2	76,7
2009	86,9	76,8	84,0	52,1	76,6	86,0	91,3	56,5	78,3	89,4	93,3	84,9	86,4	79,3

Vir: Progress towards the common European objectives in education and training, (SEC(2011)526)

To ciljno vrednost je doseglo devet držav (Slovaška, Češka, Poljska, Slovenija, Ciper, Irska, Litva, Švedska, Avstrija), zelo blizu je bila tudi Finska (84,9 odstotka). Slovaška in Češka sta imeli že leta 2000 več od 90 odstotkov generacije mladih, ki je dosegla najmanj srednješolsko izobrazbo.

Najnižje izobraženo mladino imata Malta in Portugalska, saj jih le dobra polovica te starosti doseže srednješolsko raven izobrazbe.

Slovenija je med najboljšimi štirimi državami članicami (Slovaška, Češka, Poljska)⁴, ki so to ciljno vrednost dosegle in presegle že leta 2000. To pomeni, da ima Slovenija dobro izobraženo mlado generacijo prebivalstva, čeprav srednješolsko izobraževanje ni obvezno. V povprečju 10 odstotkom generacije ne uspe dokončati srednje šole.

Slovenija pa je tudi med najboljšimi državami članicami po deležu prebivalstva v starosti od 20 do 64 let, ki je dosegla najmanj srednješolsko raven izobraževanja, saj ta delež za leto 2010 znaša 83,3 odstotka. Na ravni EU-27 pa je ta delež 72,7 odstotka. Čehi imajo 91,9 odstotka prebivalcev te starosti, ki imajo doseženo srednješolsko raven izobrazbe.

Preglednica 15: Prebivalstvo Slovenije, staro 15 let in več, s končano najmanj srednjo šolo 1971, 1981, 1991, 2002 (%)

Leto	Odstotek
1971	28,4
1981	40,5
1991	52,0
2002	67,1

Vir: Statistični letopis 2004, Statistični urad RS

Po popisu prebivalstva iz leta 2002 je razvidno, da pretežno starejša populacija ni bila tako uspešna pri izobraževanju, saj je odstotek vse populacije, starejše od 15 let, ki je končala srednjo šolo, precej nižji, kar pomeni, da bo treba, če želimo zmanjšati izobrazbeni primanjkljaj, več vložiti v izobraževanje odraslih.

⁴ Slovaška ima obvezno izobraževanje od 6. do vključno 16. leta starosti in je deljeno na osnovno izobraževanje in nižje srednje izobraževanje, pri čemer je eno leto lahko tudi že prvi letnik srednješolskega izobraževanja. Poljska ima obvezno izobraževanje do 18. leta starosti, Češka pa ima podoben sistem izobraževanja kot Slovenija.

4 Za 20 odstotkov zmanjšati odstotek 15-letnikov, ki dosegajo nizke rezultate v branju ter matematični in naravoslovni pismenosti v primerjavi z letom 2000

Bralna, matematična in naravoslovna pismenost spadajo v nabor osmih ključnih kompetenc. Osnovni podatki za to področje uresničevanja ciljev so vzeti iz OECD raziskave PISA (2000), ki so pokazali precej slabo stanje pismenosti mladih, zato so določili, da je treba na ravni EU zmanjšati slabe dosežke na tem področju z 21,3 odstotka na 17 odstotkov (20-odstotno izboljšanje) leta 2010.

Slovenija ni sodelovala v prvi raziskavi, zato primerljivih podatkov za to področje za leto 2000 ni na voljo.

Bralna pismenost

Preglednica 16: Odstotek neuspešnih v bralni pismenosti, 2000–2009

Leta	EU	BE	BUL	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV
2000	(EU-18) 21,3	19,0	40,3	17,5	17,9	22,6	-	24,4	16,3	15,2	11,0	18,9	-	30,1
2003	-	17,9	-	19,4	16,5	22,3	-	25,2	21,1	17,5	11,0	23,9	-	18,0
2006	(EU-25) 23,1	19,4	51,1	24,8	16,0	20,0	13,6	27,7	25,7	21,7	12,1	26,4	-	21,2
2009	(EU-25) 19,6	17,7	41,0	23,1	15,2	18,5	13,3	21,3	19,6	19,8	17,2	21,0	-	17,6

Leta	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK
2000	-	(36,1)	19,0	-	(9,5)	19,3	23,2	28,3	41,3	-	-	7,0	12,6	(12,8)
2003	-	22,7	17,9	-	11,5	20,7	16,8	22,0	-	-	24,9	5,7	13,3	-
2006	25,7	22,9	19,4	-	15,1	21,5	16,2	23,9	53,5	16,5	27,8	4,8	15,3	19,0
2009	24,3	26,0	17,7	-	14,3	27,5	15,0	17,6	40,4	21,2	22,3	8,1	17,4	18,4

Vir: Progress towards the common European objectives in education and training, (SEC(2011)526

Zaznati je velike razlike med državami pri rezultatih bralne pismenosti, predvsem pa pri večini držav rezultati v tem časovnem nizu nihajo. Izboljšanje je skozi vse časovno obdobje opaziti le na Danskem v Nemčiji in na Poljskem. Pri drugih pa je opazno poslabšanje rezultatov in med njimi je tudi Finska, ki je izboljševala rezultate do leta 2009, ko jih je poslabšala na 8,1 odstotka, kar pa je še vedno najboljši dosežek znotraj držav članic. Irska, Švedska in Avstrija postopoma poslabšujejo rezultate v bralni pismenosti. Poleg Finske dosegajo dobre rezultate še Estonija (13,3 %), Nizozemska (14,3 %) in Poljska (15 %). Romunija in Bolgarija sta med tistimi državami, kjer so rezultati precej slabi, saj je 40 in več odstotkov tistih, ki dosegajo slabe rezultate.

Slovenija je sodelovala le v dveh raziskavah in tudi poslabšuje rezultate, in sicer za 28,4 odstotka glede na leto 2006, ko je prvič sodelovala pri raziskavi. Pri tem je tudi pod povprečjem 25 držav EU, in sicer za 1,6 odstotne točke.

Podatki kažejo, da ta ciljna vrednost na ravni EU ni bila dosežena, saj je bilo znižanje le za slabih osem odstotkov, in še to v primerjavi med EU-18 za leto 2000 in EU-25 za leto 2009.

Matematična pismenost

Raziskava matematične pismenosti se izvaja od leta 2006. Opravljena je bila tudi leta 2009, vendar je bil takrat večji poudarek na bralni pismenosti.

Preglednica 17: Odstotek neuspešnih v matematični pismenosti, 2006, 2009

Leta	EU 25	BE	BUL	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV
2006	24,0	17,3	53,3	19,2	13,6	19,9	12,1	32,3	24,7	22,3	16,4	32,8	-	20,7
2009	22,2	19,1	47,1	22,3	17,1	18,6	12,7	30,3	23,7	22,5	20,8	24,9	-	22,6

Leta	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK
2006	23,0	22,8	21,2	-	11,5	20,0	19,8	30,7	52,7	17,7	20,9	6,0	18,3	19,8
2009	26,2	23,9	22,3	-	13,4	23,2	20,5	23,7	47,0	20,3	21,0	7,8	21,1	20,2

Vir: Progress towards the common European objectives in education and training, (SEC(2011)526)

Na ravni EU je tudi pri matematični pismenosti podobno stanje kot pri bralni, saj se so rezultati izboljšali za 7,5 odstotka.

Finska ima tudi pri matematični pismenosti najboljše rezultate, saj je le 7,8 % takih, ki so dosegli slabše rezultate. Sledita ji Estonija (12,7 %) in Nizozemska (13,4 %). Bolgarija in Romunija pa imata vsaka skoraj polovico takih, ki niso opravili tega preizkusa. Najbolj so izboljšali rezultate Italija (-7,9 odstotne točke), Portugalska (-7,0 odstotnih točk), Bolgarija (-6,2 odstotne točke in Romunija (-5,7 odstotne točke).

Slovenija je prav tako poslabšala rezultate v primerjavi z letom 2006, saj se je delež tistih, ki niso bili uspešni, leta 2009 povečal za 14,7 %, kar pa je manj kot pri bralni pismenosti. V primerjavi s povprečjem 25 držav EU pa je za 1,9 odstotne točke nad njim.

Naravoslovna pismenost

Pri naravoslovni pismenosti so vidni nekoliko boljši rezultati kot pri bralni in matematični, saj se je na ravni 25 držav EU rezultat izboljšal za 12,8 %.

Preglednica 18: Odstotek neuspešnih v naravoslovni pismenosti, 2006, 2009

Leta	EU 25	BE	BUL	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV
2006	20,3	17,0	42,6	15,5	18,4	15,4	7,7	24,0	19,6	21,2	15,5	25,3	-	17,4
2009	17,7	18,0	38,8	17,3	16,6	14,8	8,3	25,3	18,2	19,3	15,2	20,6	-	14,7

Leta	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK
2006	20,3	22,1	15,0	-	13,0	16,3	17,0	24,5	46,9	13,9	20,2	4,1	16,4	18,7
2009	17,0	23,7	14,1	-	13,2	-	13,1	16,5	41,4	14,8	19,3	6,0	19,1	15,0

Vir: Progress towards the common European objectives in education and training, (SEC(2011)526)

Tudi pri naravoslovni pismenosti so Finci dosegli najboljše rezultate in so trikrat boljši, kot je povprečje 25 držav EU. Sledijo jim Estonci (8,3 %), Poljaki (13,1 %), Nizozemci (13,2 %), Madžari (14,1 %) ter Slovenci in Nemci (14,8 %). Tudi na področju naravoslovne pismenosti sta Romunija in Bolgarija imeli najslabše dosežke v obeh raziskavah.

Čeprav sta bili do zdaj le dve raziskavi na področju matematične in naravoslovne pismenosti, je opazen napredek pri 14 državah, pri čemer je največji napredek dosegla Portugalska (-8,0 odstotnih točk), Romunija (-5,5 odstotne točke), Italija (-4,7 odstotne točke) in Bolgarija (-3,8 odstotne točke).

Slovenija je dosegla na področju naravoslovne pismenosti najboljše rezultate med vsemi tremi merjenji pismenosti in je nad povprečjem 25 držav EU, in sicer za 2,9 odstotne točke. Kljub temu pa ostaja grenak priokus, saj je poslabšala rezultate v primerjavi z letom 2006 za 0,9 odstotne točke ali za 6,5 odstotka.

5 Vsaj 12,5 odstotka odrasle populacije sodeluje v vseživljenjskem učenju

Za vse države članice je izjemno pomembna udeležba odrasle populacije v procesu učenja in izobraževanja ter usposabljanja, zlasti nižje izobražene in manj usposobljene populacije, saj se zmanjšuje število delovnih mest za tiste z nižjo izobrazbo. Poleg tega pa je treba nenehno posodabljati znanje in veščine za nove poklice in nove zahteve na trgu dela. Pri tem se delovna doba podaljšuje in se aktivna delovna sila stara. To pomeni, da sta vseživljenjsko izobraževanje in učenje še kako pomembni, zato je ta cilj ostal tudi v strategiji do leta 2020, pri čemer se je povečal le delež ciljne vrednosti, in sicer na 15 odstotkov.

Ciljna vrednost je bila do leta 2010 vsaj 12,5 odstotka delovne populacije v starosti od 25 do 64 let, ki naj bi sodelovala v vseživljenjskem učenju.

Podatki se zbirajo s pregledom izobraževanja odraslih (Adult Education Survey) in s pregledom delovne sile (Labour Force Survey). Razlikujeta se po tem, da prvi izide vsakih pet let in z njim zbiramo podatke o udeležbi odraslih v izobraževanju in usposabljanju v obdobju enega leta, z drugim pa zbiramo podatke o udeležbi v izobraževanju v zadnjih štirih tednih pred anketo o delovni sili. Način spremljanja teh podatkov se je spremenil leta 2006.

Preglednica 19: Odstotek prebivalstva v starosti od 25 do 64 let, ki so se udeležili izobraževanja in usposabljanja v zadnjih štirih tednih (2005, 2009)

Leta	EU 27	BE	BUL	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV
2005	9,8	8,3	1,3	5,6	27,4	7,7	5,9	1,9	10,5	7,1	7,4	5,6	5,9	7,9
2009	9,2	6,8	1,4	6,8	31,6	7,8	10,5	3,3	10,4	6,0	6,3	6,0	7,8	5,3

Leta	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK
2005	6,0	8,5	3,9	5,3	15,9	12,9	4,9	4,1	1,6	16,3	4,6	22,6	17,4	20,0
2009	4,5	13,4	2,7	5,8	17,0	13,2	4,7	6,1	1,5	14,6	2,8	22,1	22,2	20,1

Vir: Progress towards the common European objectives in education and training, (SEC(2011)526)

Rezultati kažejo, da se je na ravni EU v 27 državah delež udeležbe odraslih, starih od 24 do 64 let, v primerjavi z letom 2005 v izobraževanju in usposabljanju celo nekoliko zmanjšal in znaša 9,2 %. To pa tudi pomeni, da ciljna vrednost 12,5 % udeležbe te populacije v izobraževanju in usposabljanju ni bila dosežena. Leta 2009 je samo osem držav doseglo predvideno ciljno vrednost, med njimi je bila tudi Slovenija.

Najboljše rezultate dosegajo Danska, Švedska, Finska in Velika Britanija (20–30 %) ter za njimi Nizozemska, Slovenija, Luksemburg, Avstrija, Španija in Estonija, kjer je udeležba odraslih med 10 in 20 %. Najnižji delež udeležbe izkazujejo v Bolgariji, Romuniji, na Madžarskem in Slovaškem (od 1,4 do 2,8 %).

Opazen je trend zmanjševanja udeležbe odraslih v izobraževanju in usposabljanju cilj, saj se je delež v 12 državah zmanjšal. Med temi je tudi Slovenija, ki je zmanjšala udeležbo odraslih med letoma 2005 in 2009 za 1,7 odstotne točke.

Preglednica 20: Odstotek prebivalstva v starosti od 25 do 64 let, ki so se udeležili izobraževanja v zadnjih štirih tednih, 2002, 2003 in 2004 (ISCED 0-6)

Leta	EU 25	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV
2002	8,0	6,5	5,9	18,4	5,8	5,2	1,2	5,0	2,7	7,7	4,6	3,7	8,2
2003	9,3	8,5	5,4	25,7	6,0	6,2	3,7	5,8	7,4	9,7	4,7	7,9	8,1
2004	9,4	9,5	6,3	27,6	6,0	6,7	3,7	5,2	7,8	7,2	4,7	9,3	9,1

Leta	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK
2002	3,3	7,7	3,2	4,4	16,4	7,5	4,3	2,9	9,1	9,0	18,9	18,4	22,3
2003	4,5	6,3	6,0	4,2	16,5	12,5	5,0	3,7	15,1	4,8	25,3	34,2	21,3
2004	6,5	6,3	4,6	5,0	16,5	12,0	5,5	4,8	17,9	4,6	24,6	35,8	21,3

Vir: Progress towards the Lisbon objectives in education and training, (SEC(2005) 419), 22. 3. 2005

Slovenija je bila v obdobju od leta 2002 do 2004 edina država med novimi članicami, ki je zelo tesno sledila štirim najboljšimi državam, Švedski, Danski, Finski in Veliki Britaniji. Po deležu odraslega prebivalstva, ki se je vključilo v izobraževanje v zadnjih štirih tednih, je bila celo pred Nizozemsko, vendar se je po letu 2004 ta delež postopoma zmanjševal.

Sklep

Slovenija spada med države, ki imajo zelo dobro izobraženo mlado generacijo prebivalstva (20–24 let), saj je leta 2009 že 89,4 % te generacije dosegalo najmanj srednješolsko raven izobrazbe. Tako je že dosežena ciljna vrednost (85 %).

Slovenija je že dosegla ciljno vrednost EU (12,5 %) po deležu odraslega prebivalstva v starosti od 24 do 64 let, ki se je vključilo v izobraževanje v opazovanih zadnjih štirih tednih, saj je delež leta 2009 znašal 14,6 %.

Slovenija je s 5,3 % tistih, ki so stari od 18 do 24 let in niso vključeni v izobraževanje, za leto 2009 že dosegla ciljno vrednost, ki predvideva manj kot 10 % takih prebivalcev.

Število študentov, vpisanih v matematične, naravoslovne in tehnološke študije, se je pri nas od leta 2000 precej spremenilo, saj se je povečalo število za 41,1 %, kajti leta 2000 je bilo vpisanih 19.700, leta 2008 pa 27.800 študentov. V tem času se je povečalo število diplomantov za 15,4 %, s čimer je bila dosežena predvidena ciljna vrednost, in sicer 15-odstotno povečanje števila diplomantov.

Slovenija se je vključila v mednarodno raziskavo o bralni, matematični in naravoslovni pismenosti 15-letnikov v začetku leta 2004. Izvaja jo Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) v triletnih ciklih. Prvi cikel je bil izveden leta 2000, v katerem pa Slovenija ni sodelovala, zato iz tega obdobja nimamo primerjalnih podatkov za pismenost 15-letnikov. Na voljo so podatki za leti 2006 in 2009 in v tem obdobju je zaznati poslabšanje rezultatov v bralni pismenosti za 28,4 % in je tudi za 1,6 odstotne točke pod povprečjem držav EU-27.

V matematični pismenosti se je rezultat glede na leto 2006 tudi poslabšal, in sicer za 14,7 %, je pa v primerjavi z državami EU-27 sicer nad povprečjem za 1,9 odstotne točke. Slovenija je med vsemi tremi merjenji pismenosti dosegla najboljše rezultate pri naravoslovni pismenosti in je nad povprečjem EU-25 držav, kljub temu pa ostaja grenak priokus, saj je poslabšala rezultate v primerjavi z letom 2006 za 0,9 odstotne točke. Na tem področju ni dosegla predvidene ciljne vrednosti.

Preglednica 21: Uresničevanje ciljnih vrednosti v Sloveniji in EU, 2000 in 2009

	Slovenija		Povprečje EU		Ciljne vrednosti EU		
	2000	2009	2000	2009	2010	2020	
Udeležba otrok v vrtcih (od 4. leta do vstopa v OŠ)	85,2 %	91,3 %	85,6 %	92,3 % (08)	-	95 %	
Dosežki pismenosti 15-letnikov (PISA)	Branje	16,5 (06)	16,5 (06)	21,3 %	20,0 %	17,0 %	15 %
	Matematika	17,7 % (06)	20,3 %	24,0 % (06)	22,2 %	-	15 %
	Naravoslovje	13,9 % (06)	14,8 %	20,3 % (06)	17,7 %	-	15 %
Zgodnje opuščanje šolanja (18–24 let)	6,4 % (01)	5,3 % (o.v.)	17,6 %	14,4 %	10 %	10 %	
Srednješolska izobrazba (20–24 let)	88,8 %	89,4 %	76,6 %	78,6 %	85 %	-	
Diplomanti na področju naravoslovno-matematičnih in tehniških usmeritev	Rast od leta 2000	-	16,0 % (08)	-	37,2 % (08)	+15 %	-
	Delež žensk	22,8 %	26,5 % (08)	30,7 %	32,6 % (08)	večji delež žensk	-
Dosežena visokošolska izobrazba (30–34)	18,5 %	31,6 %	22,4 %	32,3 %	-	40 %	
Udeležba odraslih v VŽU (25–64), v času 4 tednov	13,3 % (03)	14,6 %	8,5 % (03)	9,3 % (07)	12,5 %	15 %	
Investicije v izobraževanje (% BDP)	5,89 % (01)	5,22 % (08)	4,88 %	4,96 % (07)	-	-	

Vir: Progress towards the common European objectives in education and training, (SEC(2011)526 Eurostat, PISA)

3.2 URESNIČEVANJE VSEŽIVLJENJSKOSTI UČENJA IN MOBILNOSTI V PRAKSI

Omogočiti čim lažji dostop do vseživljenjskega učenja od zibelke pa do groba je za vse države članice upravičeno najpomembnejši izziv. Pri tem so še dodatni izzivi demografske spremembe in stalna potreba po posodabljanju ter razvoju znanja in spretnosti zaradi spreminjajočih se gospodarskih in socialnih razmer, ki zahtevajo vseživljenjski pristop k učenju ter sisteme izobraževanja in usposabljanja, ki so bolj odzivni na spremembe in bolj odprti za širši svet.

Prizadevati si je treba zlasti za razvoj nacionalnih ogrodij kvalifikacij, ki temeljijo na ustreznih učnih izidih in so povezani z evropskim ogrodjem kvalifikacij, za uvedbo prožnejših učnih poti, vključno z boljšim prehajanjem med različnimi sektorji izobraževanja in usposabljanja, za večjo odprtost za neformalno in priložnostno učenje ter boljšo preglednost in priznavanje učnih izidov. Potrebna so tudi nadaljnja prizadevanja za spodbujanje izobraževanja odraslih, izboljšanje kakovosti sistemov za svetovanje in zagotovitev, da bo učenje na splošno postalo privlačnejše – tudi s pomočjo razvoja novih oblik učenja in z uporabo novih tehnologij za poučevanje in učenje.

Treba bi bilo postopno razširiti mobilnost učencev, učiteljev in vodij usposabljanj za učitelje kot bistven element vseživljenjskega učenja ter pomembno sredstvo za večjo zaposljivost in prilagodljivost ljudi. Tako bi usposabljanje v tujini, tako v Evropi kot po svetu, postalo pravilo in ne izjema. Pri tem bi bilo treba upoštevati načela iz Evropske listine kakovosti za mobilnost. Za to pa so potrebna okrepljena prizadevanja vseh vključenih strani, na primer pri zagotavljanju ustreznega financiranja.

Z vidika vseživljenjskega učenja je treba oblikovati prožne sisteme vodenja in informiranja ter jih prilagoditi lokalnim razmeram. Tako razširjanje izobraževanja in usposabljanja odpira tudi vprašanja, na primer, kako prilagoditi urnik potrebam staršev in otrok, kako zagotoviti otroško varstvo med študijem, kako ljudem približati možnosti za cenovno dostopno učenje ter kako priznati predhodno, zunaj formalnih sistemov izobraževanja in usposabljanja pridobljeno neformalno znanje in znanje, pridobljeno s priložnostnim učenjem.

Izobraževanje je treba še naprej širiti v zgodnje otroštvo, ko se v igri lahko prepletajo možnosti učenja. Tako dobijo otroci boljše socialne temelje za poznejši učinkovit prehod v formalni učni proces v šolah.

Tudi organiziranost sistemov izobraževanja in usposabljanja lahko oteži dostop do izobraževanja. Ali so sistemi dovolj prožni, ali ponujajo dovolj vpisnih možnosti na vseh ravneh od zgodnjega otroštva pa vse do poznejših življenjskih obdobj, kako težko se je prekvalificirati ali preusmeriti z ene smeri izobraževanja na drugo in ali vse poti omogočajo učečemu se, da nadaljuje izobraževanje v visokem šolstvu ali nadaljnjem izobraževanju in usposabljanju? Taka in podobna vprašanja so zelo pomembna za posameznike. Ti lahko glede na svoje ambicije in okoliščine nadaljujejo učenje ali pa izstopijo iz procesa in se ne vrnejo več vanj.

Kot je bilo sklenjeno na Evropskem svetu v Nici, kjer je bila potrjena resolucija o akcijskem načrtu za mobilnost, da je treba povečati in demokratizirati mobilnost in izmenjave ter razširiti krog institucij za izobraževanje in usposabljanje, ki bodo

sodelovale pri teh dejavnostih, se je to tudi v resnici uresničilo, saj se je začelo veliko bolj načrtno usmerjanje sredstev v tiste institucije za izobraževanje in usposabljanje, ki še ne sodelujejo pri mobilnosti in izmenjavah.

Glede na to, da je to izredno široko področje, ki vključuje vso vertikalo formalnega izobraževanja ter tudi neformalnega in informalnega učenja, bo v tem poglavju obravnavana udeležba v predšolskih programih, osnovnošolskih, srednješolskih in visokošolskih programih. Udeležba v nadaljnjem izobraževanju odraslih pa je že delno vključena v poglavju o uresničevanju ciljnih vrednosti.

Učna mobilnost v izobraževanju bo še posebej obravnavana z vidika Slovenije in udeležbe v različnih programih te mobilnosti, ki je pripravljena na podlagi poročila Centra RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (CMEPIUS).

3.2.1 Udeležba otrok v predšolskih programih

Udeležba otrok v programih predšolske vzgoje je izjemno pomemben dejavnik enakosti in enakih možnosti pri nadaljnjem izobraževanju otrok, zato je to postala tudi nova ciljna vrednost na ravni EU. Tako se predvideva, da bo do leta 2020 v programe predšolske vzgoje vključeno 95 odstotkov otrok od 4. leta pa do vstopa v osnovnošolsko izobraževanje.

Preglednica 22: Delež otrok v programih predšolske vzgoje v starosti od 4 let pa do vstopa v osnovnošolsko izobraževanje, 2000, 2008

Leta	EU 27	BE	BUL	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV
2000	85,6	99,1	73,4	90,0	95,7	82,6	87,0	69,3	100,0	100,0	74,6	100,0	64,7	65,4
2008	92,3	99,5	78,4	90,9	91,8	95,6	95,1	-	99,0	100,0	72,0	98,8	88,5	88,9

Leta	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK
2000	60,6	94,7	93,9	100,0	99,5	84,6	58,3	78,9	67,6	85,2	76,1	55,2	83,6	100,0
2008	77,8	94,3	94,6	97,8	99,5	90,3	67,5	87,0	82,8	90,4	79,1	70,9	94,6	97,3

Vir: Progress towards the common European objectives in education and training, (SEC(2011)526

Udeležba otrok v programih predšolske vzgoje se je v 27 državah EU povečala za 6,7 odstotne točke od leta 2000 do 2008. Videti je, da se v številnih državah (16) zavedajo pomembnosti vključevanja otrok v predšolske programe, saj je v večini držav vključenost 90 odstotkov in več. Pri tem so Francija, Nizozemska in Španija dosegle zelo visoko vključenost otrok. Najnižjo vključenost ima Poljska, sledita ji Finska in Irska, pri kateri se je delež otrok v primerjavi z letom 2000 celo zmanjšal. Latvija in Ciper sta najbolj povečala udeležbo otrok v vrtcih v primerjavi z letom 2000, sledita jima Finska in Litva.

Slovenija je med državami, ki imajo sicer precej visok delež vključenosti otrok, vendar niso dosegle povprečja EU-27.

Preglednica 23: Vključenost otrok v vrtce po dopoljenih letih starosti in spolu, Slovenija, šolsko leto 2010/11

Starost (leta)	Skupaj	1 leto	2 leti	3 leta	4 leta	5 let	6 let in več
Skupaj	75,3	40,8	69,0	84,6	91,9	91,0	6,4
Deklice	74,0	39,8	68,6	84,3	89,6	89,3	5,0
Dečki	76,6	41,8	69,3	84,9	94,2	92,6	7,7

Vir: Statistični urad RS

Leta 2010/11 je bilo v Sloveniji več od 91 odstotkov populacije otrok, starih 4 in 5 let, vključeno v programe predšolske vzgoje. Najmanj je v predšolsko vzgojo vključeno otrok, starih 1 leto, potem pa se vključenost povečuje s starostjo otrok.

Preglednica 24: Vrtci, oddelki, otroci in osebje, Slovenija, za šolski leti 2000/01 in 2010/11

Šolsko leto	Vrtci z enotami	Oddelki	Otroci	Osebje
2000/01	814	3531	63.328	7163
2010/11	891	4483	75.972	9640

Vir: Statistični urad RS

Za 63.328 otrok je v šolskem letu 2000/01 skrbelo 7163 vzgojiteljic in njihovih pomočnic v 814 vrtcih in v 3531 oddelkih. V šolskem letu 2010/11 je bilo vključeno v vrtce 75.972 otrok v 4483 oddelkih in v 891 vrtcih. Za otroke je skrbelo 9640 vzgojiteljic in njihovih pomočnic. V šolskem letu 2010/11 je bilo v vrtce vključenih 12.644 otrok več kot deset let prej.

Preglednica 25: Število otrok na vzgojitelja v predšolski vzgoji, 2005, 2007 in 2008

Leta	EU 27	BE	BUL	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV
2005	14,2	16,1	11,5	13,5	6,6	13,9	7,1	12,5	14,1	19,3	-	12,4	18,5	14,4
2007	14,1	16,0	11,4	13,6	6,0	14,4	-	11,9	13,7	19,2	-	11,8	17,7	10,9
2008	13,7	15,9	11,4	13,7	6,2	13,8	-	-	13,1	19,0	-	11,2	17,6	10,6

Leta	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK
2005	8,4	-	10,7	11,2	-	17,0	17,9	15,4	18,3	9,6	13,6	12,5	11,9	11,9
2007	7,8	12,6	10,8	-	-	16,4	18,6	15,9	17,8	9,4	13,4	11,4	11,6	13,2
2008	7,5	12,2	10,9	13,2	-	16,3	18,8	14,7	17,4	9,4	13,3	11,4	6,1	17,9

Vir: Progress towards the common European objectives in education and training, (SEC(2011)526)

Število otrok, starih 4 in več let, za katere skrbi posamezen vzgojitelj, je eden izmed dejavnikov, ki vplivajo na kakovost procesa vzgoje in izobraževanja. V 27 državah EU je leta 2008 en vzgojitelj v povprečju skrbel za 13,7 otroka. Število otrok na posameznega učitelja upada, kar kaže na izboljšanje razmer in možnost za boljšo kakovost procesa. Manj od povprečja ima 14 držav, med katerimi je tudi Slovenija, ki je med tistimi štirimi državami z manj kot 10 otroki na enega vzgojitelja.

Preglednica 26: Število otrok na vzgojitelja in pomočnika vzgojitelja¹⁾, Slovenija

Šolsko leto	Skupaj	1. starostno obdobje	2. starostno obdobje
2005/06	8,2	5,8	9,4
2006/07	8,1	5,8	9,4
2007/08	8,2	6,0	9,4
2008/09	8,2	6,3	9,4
2009/10	8,2	6,3	9,4
2010/11	8,1	6,2	9,4

Vir: Statistični urad RS

1) V izračunu je pedagoško osebje preračunano v ekvivalent polnega delovnega časa.

V Sloveniji je v vseh opazovanih letih na enega vzgojitelja in pomočnika vzgojitelja v povprečju 8 otrok, pri čemer je v drugem starostnem obdobju nekoliko več otrok v skupini (9,4). V šolskem letu 2000/01 je bilo na enega vzgojitelja in pomočnika vzgojitelja v povprečju skupaj 8,8 otroka.

Število otrok, vključenih v vrtce, se v povprečju povečuje, zlasti tistih v drugem starostnem obdobju. Izboljšuje se tudi standard, saj en vzgojitelj v povprečju skrbi za 13,7 otroka, v Sloveniji pa za 9,4, kar je nad povprečjem EU-27 in je dobra podlaga za kakovostno izvedbo programa.

3.2.2 Osnovnošolsko izobraževanje – Slovenija

Osnovnošolsko izobraževanje se ne spremlja v poročilu o spremljanju doseganja skupnih evropskih ciljev, vendar je zanimivo z vidika spremljanja števila otrok in odraslih, ki so v Sloveniji vključeni v osnovnošolsko izobraževanje v desetletnem obdobju. Že leta je v osnovnošolskem izobraževanju zaznati upad generacije učencev in tudi odraslih.

Preglednica 27: Osnovne šole, oddelki, učenci in slušatelji ter strokovni delavci, 1999–2009

	Šole	Oddelki	Učenci, dijaki, slušatelji		Strokovni delavci ²⁾		
			skupaj	ženske	skupaj	ženske	
Za izobraževanje mladine³⁾							
1999/00	443	9117	185.034	90.358	15.287	12.989	
2000/01	448	9033	180.874	87.980	15.382	13.076	
2001/02	447	8931	177.755	86.707	15.625	13.326	
2002/03	448	8923	175.743	85.518	16.039	13.756	
2003/04	446	9111	177.083	86.203	17.145	14.821	
2004/05	446	8893	171.358	83.343	17.446	15.111	
2005/06	447	8767	167.616	81.536	17.713	15.349	
2006/07	447	8632	164.991	80.050	17.671	15.336	
2007/08	453	8511	163.002	79.250	17.650	15.342	

	Šole	Oddelki	Učenci, dijaki, slušatelji		Strokovni delavci ²⁾	
			skupaj	ženske	skupaj	ženske
Za izobraževanje mladine³⁾						
2008/09	453	8478	161.695	78.658	17.802	15.474
1999/00	-	-	-	-	-	-
2000/01	31	154	2153	657	397	
2001/02	32	168	2190	631	437	320
2002/03	32	167	2272	677	428	330
2003/04	31	182	2163	665	468	364
2004/05	32	170	2127	634	520	408
2005/06	29	132	1562	490	475	349
2006/07	26	136	1495	511	436	329
2007/08	28	153	1480	477	404	308
2008/09	30	132	1527	480	404	309

Vir: SURS

1) Podatki se nanašajo na konec šolskega leta.

2) Vključeni so učitelji, vodstveni, svetovalni in drugi strokovni delavci, zaposleni s polnim in krajšim delovnim časom.

3) Štete so samostojne in matične osnovne šole (brez podružnic).

Število otrok, vključenih v obvezno osnovnošolsko izobraževanje, se je v šolskem letu 2008/09 v primerjavi s šolskim letom 1999/2000 zmanjšalo za 23.339 in za 639 oddelkov. Število šol pa se je povečalo za 10 in tudi število strokovnih delavcev se je povečalo za 2515. V šolskem letu 1999/00 je bilo v povprečju 418 učencev in 34 strokovnih delavcev v eni osnovni šoli, ki je imela 20 učencev v oddelku in je bilo v povprečju 12 učencev na enega strokovnega delavca.

V šolskem letu 2008/09 je bilo na posamezni šoli v povprečju 357 učencev, za katere je skrbelo 39 strokovnih delavcev, pri čemer je bilo v oddelku v povprečju 19 učencev. Na posameznega strokovnega delavca je bilo 9 učencev.

Vsaka šola je v tem času v povprečju izgubila za dva oddelka učencev.

Ob tem je treba poudariti, da je imela osnovna šola v tem času korenito in obsežno reformo s precejšnjimi spremembami standardov in normativov.

Podobno je tudi na področju osnovnošolskega izobraževanja odraslih, kjer se je število slušateljev v šolskem letu 2008/09 v primerjavi s šolskim letom 2000/01 zmanjšalo za 626. V povprečju se je število slušateljev na posamezno šolo zmanjšalo z 69 na 51 slušateljev. Zanje je v povprečju skrbelo 12 oziroma 13 strokovnih delavcev in vsak izmed strokovnih sodelavcev je imel 5 oziroma 4 slušatelje. Kljub temu pa ni zaznati takega povečanja števila strokovnih delavcev, kot je to značilno za mladino, vendar za to področje veljajo nekoliko drugačni standardi in normativi, pa tudi priznavanje in vrednotenje predhodno pridobljenega znanja je pri tej populaciji bolj prisotno kot pri mladini.

Razmerje žensk med učenci se v teh letih ni spreminjalo, povečal pa se je delež žensk pri učiteljih za dve odstotni točki pri mladini in prav toliko pri odraslih. Pri odraslih je vsa ta leta manjši delež ženske populacije vpisanih v osnovnošolsko izobraževanje kot pri mladini, kajti pri mladini je slaba polovica žensk, pri odraslih pa slaba tretjina vpisanih slušateljic.

Zmanjšanje števila učencev je povezano z nizkim naravnim prirastom generacije, ki se je v opazovanem obdobju zmanjševal, in ni povezano z emigracijo prebivalstva. Pri izobraževanju odraslih pa je to pravzaprav razveseljiv podatek, ker je vedno več odraslih, ki že imajo dokončano osnovnošolsko izobrazbo, vendar bo treba počakati na popis prebivalstva, ko bo mogoče natančneje ugotoviti, kolikšen delež aktivnega prebivalstva nima dosežene osnovnošolske izobrazbe.

3.2.3 Srednješolsko izobraževanje – Slovenija

Pričakovati je zmanjšanje števila dijakov v srednjih šolah, saj veliko število vseh, ki končajo izobraževanje na primarni ravni, nadaljuje izobraževanje na sekundarni ravni.

Preglednica 28: Srednje šole, oddelki, učenci in slušatelji ter strokovni delavci, 1999–2009

	Šole	Oddelki	Učenci, dijaki, slušatelji		Strokovni delavci ²⁾	
			skupaj	ženske	skupaj	ženske
Za izobraževanje mladine³⁾						
1999/00	149	4031	102.969	51.673	9351	5947
2000/01	149	4012	100.858	50.375	8763	5631
2001/02	145	3997	100.609	50.488	8703	5639
2002/03	143	3906	98.768	49.494	8482	5544
2003/04	143	3925	100.132	50.238	8640	5654
2004/05	142	3869	98.578	49.331	8563	5624
2005/06	142	3856	97.885	48.542	8661	5642
2006/07	142	3560	93.073	46.139	8408	5529
2007/08	129	3591	88.630	43.822	8079	5292
2008/09	127	3226	83.300	41.068	7946	6936
Za izobraževanje odraslih						
1999/00	126	792	19.449	9916	3692	2385
2000/01	130	848	20.879	11.092	4096	2626
2001/02	134	926	21.438	10.607	4461	2859
2002/03	139	903	22.928	10.905	4103	2609
2003/04	138	895	21.732	10.528	4258	2692
2004/05	130	868	18.942	9538	3898	2527
2005/06	128	918	17.245	8947	3900	2550
2006/07	126	823	14.956	7594	3760	2482
2007/08	124	776	14.568	7386	3599	2328
2008/09	117	739	14.319	7086	3351	2164

Vir: SURS

1) Podatki se nanašajo na konec šolskega leta.

2) Zajeti so učitelji, vodstveni, svetovalni in drugi strokovni delavci, zaposleni s polnim in krajšim delovnim časom.

3) Štete so samostojne in matične osnovne šole (brez podružnic).

Število dijakov, vključenih v neobvezno srednješolsko izobraževanje, se je v šolskem letu 2008/09 v primerjavi s šolskim letom 1999/2000 zmanjšalo za 19.669 in za 805

oddelkov. Število šol se je zmanjšalo za 22 in tudi število strokovnih delavcev se je zmanjšalo za 1405.

V šolskem letu 1999/00 je bilo v povprečju 691 dijakov in 63 strokovnih delavcev v eni šoli, ki je imela 25 učencev v oddelku in je bilo v povprečju 11 dijakov na enega strokovnega delavca. V šolskem letu 2008/09 je bilo v povprečju 655 dijakov na eni šoli, pri čemer se drugo skoraj ni spreminjalo, kajti število dijakov v oddelku se je povečalo le za enega in za prav toliko tudi zmanjšalo število strokovnih delavcev v šoli. Prav tako se ni spremenilo število dijakov na enega strokovnega delavca in je bilo 11 oziroma 10.

Tudi na področju izobraževanja odraslih je zaznati zmanjšanje števila slušateljev, čeprav je bilo med opazovanimi leti zaznati precejšnje nihanje, vendar s trendom zmanjšanja. Leta 2008/09 se je zmanjšalo število slušateljev za 5130, število šol za 9, oddelkov za 53 ter strokovnih delavcev za 341. Pri tem se je zmanjšalo tudi povprečno število slušateljev v enem oddelku s 25 v šolskem letu 1999/00 na 19. Ob tem se število strokovnih delavcev na posamezni šoli skoraj ni spremenilo, zmanjšalo pa se je povprečno število slušateljev na posameznega strokovnega delavca.

Razmerje žensk med vpisanimi pri mladini in odraslih se v teh opazovanih letih ni spremenilo, spremenil pa se je delež žensk na področju strokovnih delavcev pri mladini, in sicer se je povečal za 24 odstotnih točk in zdaj znaša 87,29 odstotka. Pri odraslih pa je to razmerje ostalo povsem enako.

Spremenil se je delež žensk, vpisanih v programe poklicnega izobraževanja na ravni EU-27. Število žensk se je zmanjšalo za 8,4 odstotne točke, kajti leta 2000 je bilo vpisanih 52,2 %, leta 2009 pa le 43,8 % žensk. V Sloveniji se je delež vpisanih žensk zmanjšal s 67,2 % na 56,9 %, kar pomeni zmanjšanje za 10,3 odstotne točke.

Na srednješolski ravni se je zmanjšalo število dijakov, vendar se je zmanjšalo tudi število šol in učiteljev. Reforma zlasti strokovnega in poklicnega izobraževanja je namreč prinesla nekatere elemente varčevanja ter združevanja po skupinah in drugačne organizacijske oblike šolskega sistema. Prav tako se pozna tudi vpliv uvajanja tako imenovanega *lump sum* sistema financiranja srednješolskega izobraževanja, ki je pospešil drugačno organizacijo procesa izobraževanja in tudi sistema, saj šole same avtonomno razporejajo denar, ki ga prejmejo od države.

3.2.4 Višješolsko izobraževanje – Slovenija

Višješolsko izobraževanje je zaradi dolžine študija in zaradi njegove naravnosti k delu izjemno dobro sprejeto tako pri študentih kot pri delodajalcih.

Zanimanje študentov za vpis v dveletne programe višješolskega strokovnega izobraževanja se je v opazovanih letih izredno povečalo, saj se je vpis od šolskega leta 2000/01 do leta 2009/10 več kot potrojil in tudi število višjih šol se je temu primerno povečalo. Pri tem je bilo največje povečanje vpisa pri rednem študiju, in sicer za 3,8-krat, pri izrednem študiju pa za 3,4-krat.

Preglednica 29: Višje šole, oddelki, učenci in slušatelji ter strokovni delavci, 2000–2009

Leto	Šole	Skupaj vpisani		Redni	Izredni	Pedagoški delavci*
		skupaj	ženske			
2000/01	17	4760	1879	1966	2794	133
2001/02	22	6170	2678	2361	3809	179
2002/03	31	8796	3914	2974	5822	-
2003/04	37	11.099	5328	3470	7629	353
2004/05	42	12.621	6134	4096	8525	388
2005/06	48	14.246	7093	4785	9461	471
2006/07	50	15.831	7925	5523	10.308	533
2007/08	59	16.424	7985	5991	10.433	570
2008/09	59	16.263	7712	6731	9532	504
2009/10	60	16.594	7970	7497	9097	-

Vir: SURS

*ekvivalent polnemu delovnemu času

Število pedagoških delavcev se je temu primerno povečalo in je s povprečno 8 pedagoških delavcev, zaposlenih na eni šoli, naraslo na 33 zaposlenih na eni šoli. Tako se je zmanjšalo število študentov na posameznega delavca s 36 na 33.

Delež študentk se je z leti povečeval: v šolskem letu 2000/01 je bilo 39,5 % študentk, v šolskem letu 2009/10 pa že slaba polovica ali 48,0 %.

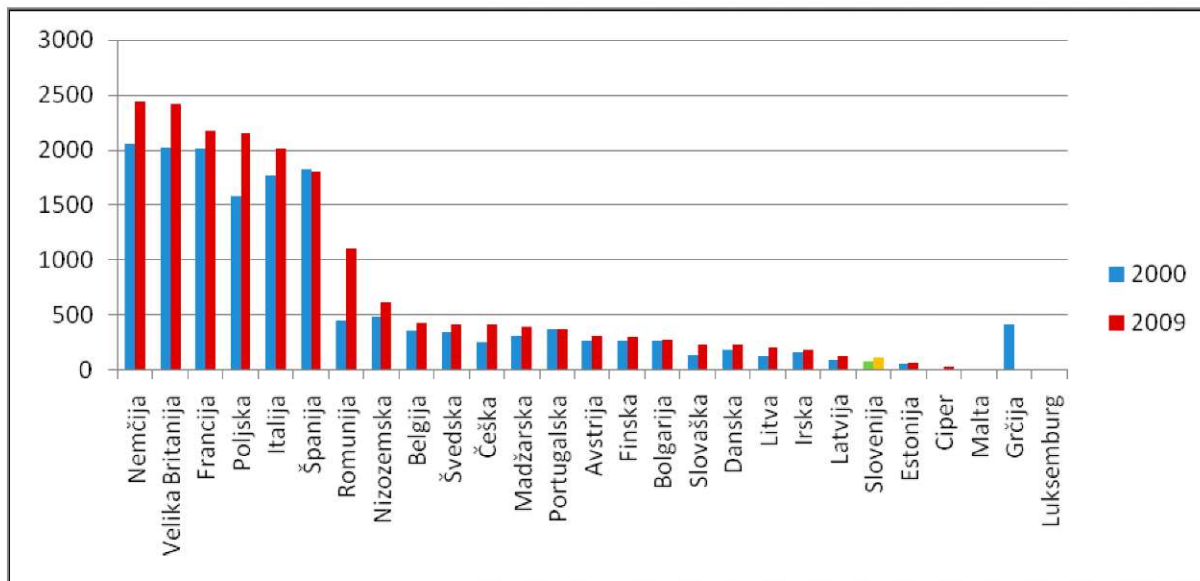
3.2.5 Visokošolsko izobraževanje – Slovenija

Visokošolsko izobraževanje je na ravni Evropske unije temelj, na katerem se gradijo ambicije o vodilni vlogi Evrope v globalnem gospodarstvu, ki temelji na znanju. Zato je tudi v prihodnjih desetih letih predvidena prenova visokega šolstva, da bi lahko postalo vodilno pri oblikovanju kapitala znanja in inovativnosti.

Zaznati je povečanje števila študentov na ravni EU-27 s 15.920.800 leta 2000 na 19.470.400 leta 2009 ali za 22,2 odstotka. V istem obdobju je zaznati nekoliko večje povečanje tudi v Sloveniji, in sicer s 83.000 na 114.400 študentov ali za 37,8 odstotka. V Romuniji pa se je število študentov v tem istem obdobju podvojilo.

Tudi Slovenija je prepoznala visoko šolstvo kot prednostno področje v sistemu vzgoje in izobraževanja, kajti prav ta raven izobraževanja omogoča razvoj in napredek družbe ter pripravlja strokovnjake na visoko zahtevno delo in tudi za nadaljnje znanstveno in razvojno delo.

Zanimanje študentov za študij na terciarni ravni se je izjemno povečalo, zlasti za visokošolski študij, za univerzitetnega pa nekoliko manj. To velja tako pri rednem kot pri izrednem študiju. Pri rednem in izrednem študiju je opaziti zmanjšanje vpisa v zadnjih štirih letih na visokošolskem študiju, pa tudi na univerzitetnem, le pri samostojnih visokošolskih zavodih je zaznati rahlo povečanje števila študentov.

Slika 5: Število študentov (v 1000), 2000 in 2009

Vir: Eurostat

Preglednica 30: Študenti visokošolskega študija na univerzah in samostojnih visokošolskih zavodih, po vrsti izobraževanja in načinu študija, 2000/01–2009/10

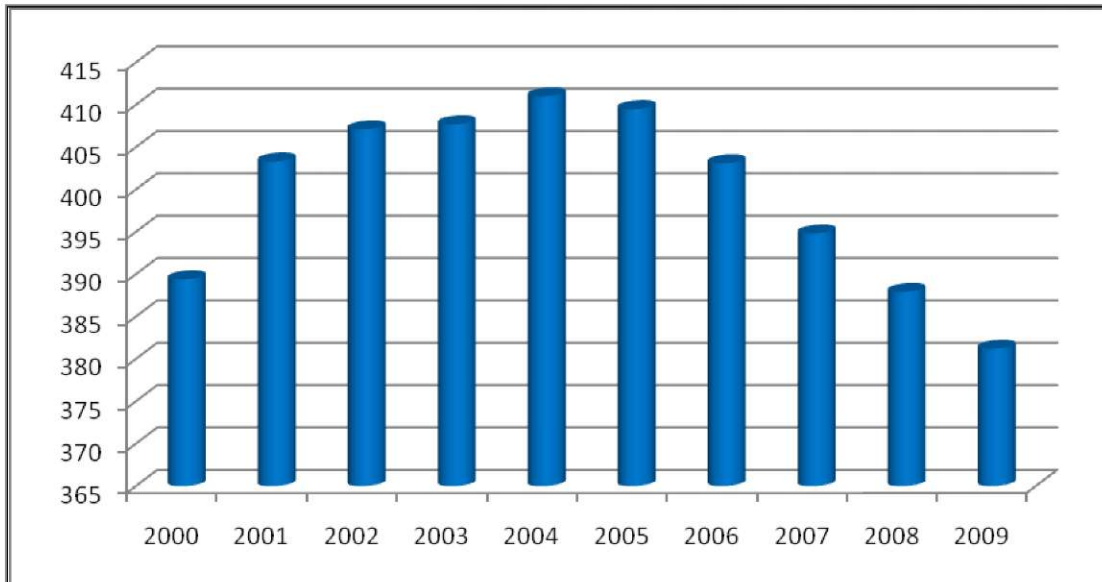
Leto	Visokošolski zavodi – skupaj	Univerze – skupaj	Samostojni visokošolski zavodi
Skupaj – redni			
2000/01	86.734	81.566	4853
2005/06	100.548	95.546	5002
2006/07	100.113	94.797	5316
2007/08	99.021	92.524	6497
2008/09	98.128	90.862	7266
2009/10	98.279	89.081	9198
Skupaj – izredni			
2000/01	28.520	25.007	3198
2005/06	32.653	29.195	3458
2006/07	30.327	26.207	4120
2007/08	28.532	23.994	4538
2008/09	26.934	22.292	4642
2009/10	25.309	19.917	5392

Vir: SURS

Na podlagi Eurostatovih podatkov o skupnem številu učencev, dijakov in študentov, torej vseh oseb, vključenih v formalno izobraževanje, razen predšolskega obdobja, lahko ugotovljamo, da se v povprečju EU-27 njihovo število zmanjšuje kljub vedno višjemu deležu vključevanja populacije v izobraževanje, predvsem študentov na terciarni ravni. Leta 2000 je bilo v izobraževanje na ravni EU-27 vključenih skupaj 95.840.400 oseb, leta 2009 pa 92.957.900 oseb. S tem se potrjuje demografska slika o zmanjšanju števila mladih skoraj v vseh državah članicah EU.

Med njimi je tudi Slovenija, saj se je število oseb, vključenih v izobraževanje, na vseh ravneh v enakem obdobju zmanjšalo s 389.400 na 381.200 kljub povečanju deleža vključenih v izobraževanje, zlasti na terciarni ravni. Največ oseb, vključenih v izobraževanje, je bilo leta 2000, ko je bilo vključenih 411.000 oseb, potem pa se je število vsako leto strmo zmanjševalo.

Slika 6: Študenti, dijaki in učenci (v 1000), Slovenija, 2000–2009

Vir: Eurostat

3.2.6 Mobilnost v izobraževanju

Splošno sprejeto je, da se morajo sistemi izobraževanja in usposabljanja odpreti vplivom drugih delov družbe na lokalni, državni ter mednarodni ravni.

Tako povezovanje je potrebno predvsem zaradi vse večje poklicne in zemljepisne mobilnosti posameznikov v njihovem življenju. Potrebujemo tudi državljane, ki so poleg svojih posebnih poklicnih znanj in spretnosti sposobni delati in komunicirati z drugimi čez državne meje. Tudi tako se Evropa spopada z izzivi svetovnega gospodarstva. In končno, vsi državljani bi se morali naučiti spretnosti, ki jih potrebujejo v vse bolj mednarodni in večkulturni družbi.

Hkrati se Evropa spopada tudi z izzivom, kako naj doseže konkurenčnost svojih sistemov izobraževanja in usposabljanja. Ljudje se želijo sami odločati, kje bodo končali svoje usposabljanje, zato so potrebne jasne strategije, kako povečati privlačnost evropskih sistemov izobraževanja in usposabljanja za Evropejce in Neevropejce.

Udeležba v učni mobilnosti za učitelje in udeležence izobraževanja je del prejšnje in nove strategije. Učna mobilnost pomeni namreč pot k svojemu osebnemu razvoju in tudi k razvoju kompetenc, kot so medkulturno razumevanje in povezovanje ter razvoj

jezikovnih kompetenc in ne nazadnje tudi izboljšanje zaposljivosti na nacionalnem in tudi na mednarodnem trgu dela.

Izmenjave omogočajo sodelujočim, da si pridobijo nov pogled na svet, omogočijo jim, da uporabijo svoje znanje tujih jezikov v praksi, učence, učitelje in izobraževalce pa motivirajo ter jim omogočajo povezovanje s širšim okoljem. Mednarodne izmenjave odpirajo tudi drugačen pogled na učni proces ter omogočajo pedagoškim delavcem, da si s kolegi iz tujine izmenjujejo primere dobre prakse in se učijo drug od drugega.

Čeprav še vedno velja, da je največji delež mobilnosti med študenti (Erasmus, Marie Curie – za podiplomske študente), se povečuje delež udeležencev mobilnosti tudi na drugih ravneh izobraževanja (Leonardo da Vinci, Comenius, Grundtvig), zlasti pri srednješolski mladini in njihovih učiteljih ter pri odraslih.

Preglednica 31: Delež študentov, ki študirajo zunaj svoje matične države (ISCED 5 in 6), 2000 in 2008

Leta	EU 27	BE	BUL	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV
2000	2,1	2,4	3,2	1,3	2,7	1,8	2,5	12,4	1,1	1,8	9,4	1,7	46,5	1,3
2008	2,8	2,9	7,9	2,6	2,4	3,5	4,9	5,2	1,2	2,5	17,7	1,8	58,4	2,9

Leta	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK
2000	1,8	74,5	1,7	8,2	1,9	3,8	0,9	2,3	1,5	2,2	3,0	3,2	2,7	0,6
2008	3,6	80,2	1,8	10,9	2,3	4,3	1,8	4,0	2,0	2,1	10,7	2,7	3,0	0,6

Vir: Progress towards the common European objectives in education and training, (SEC(2011)526

V to so zajeti študenti, ki študirajo v drugih državah Evropske unije ter državah EEA ali državah kandidatkah. Pri tem za Slovenijo in Nemčijo niso upoštevani raziskovalci po končanem študiju (ISCED 6).

Leta 2008 je zunaj svojih matičnih držav v povprečju študiral 2,8 odstotka študentov iz držav članic (EU-27). Največji delež študentov, ki študira zunaj svoje matične države, prihaja iz držav, ki so po številu prebivalstva nekoliko manjše (Luksemburg, Ciper, Irska, Malta, Slovaška). V matičnih državah jim navadno ne morejo zagotoviti vse pestrosti študijskih programov, pa tudi jezikovno so veliko bolj pripravljeni kot v večjih državah.

Najmanjši delež študentov, ki študirajo zunaj svoje matične države, je v Veliki Britaniji, kajti predvidoma študirajo zunaj držav EU, EEA in držav kandidat, zato niso upoštevani v tem deležu.

Delež slovenskih študentov, ki študirajo v državah EU, EEA in v državah kandidatkah, se v tem opazovanem času ni bistveno spremenil. Leta 2008 se je celo nekoliko zmanjšal in je pod povprečjem EU-27.

3.2.7 Mobilnost v Sloveniji

V zadnjih desetih letih je veliko institucij za izobraževanje in usposabljanje začelo organizirati mobilnost in izmenjave.

Učna mobilnost postaja vedno bolj pomemben dejavnik v formalnem in neformalnem izobraževanju v Sloveniji. Večina učne mobilnosti v Sloveniji se izvaja s podporo

evropskih akcijskih programov Vseživljenjsko učenje in Mladi v akciji. Obstajajo tudi nekateri nacionalni načrti za podporo učne mobilnosti, ki se financirajo iz nacionalnih sredstev na podlagi letnih javnih razpisov, večinoma so namenjeni študentom na terciarni ravni, za študijske programe, ki so redki, ali pa za take, ki jih v Sloveniji ni na voljo.

Ker večino organizirane učne mobilnosti v Sloveniji že podpirajo evropski programi, je nacionalna politika usmerjena v podporo delovanja nacionalne agencije (CMEPIUS za LLP in MOVIT za YiA), in sicer zato, da pomaga pri premagovanju ovir za mobilnost in njena prizadevanja za priznavanje znanja, ki ga udeleženci pridobijo z učno mobilnostjo.

Čeprav je učna mobilnost večinoma značilna za terciarno raven izobraževanja, je zaznati pozitivne spremembe tudi na področju sekundarne ravni izobraževanja.

Večina učne mobilnosti je izvedena v okviru evropskega programa Vseživljenjskega učenja. Ta program je v Sloveniji zelo dobro sprejet in prepoznan kot orodje za internacionalizacijo izobraževanja ter kot zelo dober način za implementacijo učne mobilnosti. Vse akcije programa so v celoti uspešno izvedene, kljub temu pa je povprečna stopnja zavrnitve še vedno 50 odstotkov, kar je jasen signal, da je treba za učno mobilnost nameniti veliko večji delež sredstev.

Aktivnosti, s katerimi se podpira učna mobilnost na vseh ravneh izobraževanja:

- a) Program Comenius je usmerjen v šolsko izobraževanje in vključuje vse vrste mobilnosti učencev v okviru partnerstva med šolami.
- b) Erasmus je temeljni program za mobilnost študentov v visokem šolstvu in je zelo dobro znan in prepoznan med študenti.
- c) Program Leonardo da Vinci ponuja veliko možnosti za srednješolce, da imajo praktično usposabljanje v drugi državi. Ta ukrep je zelo uspešen v Sloveniji in ga šole, ki pošiljajo učence, zelo dobro podpirajo.
- d) Program Grundtvig daje priložnost, da gredo odrasli na učne mobilnosti v drugo državo, in tudi ta ukrep je zelo dobro sprejet.
- e) Program Mladi v akciji daje veliko različnih možnosti mladim, da gredo na učno mobilnost zunaj formalnega sistema izobraževanja, kljub temu pa je učna mobilnost na zelo visoki ravni in daje odlične rezultate.

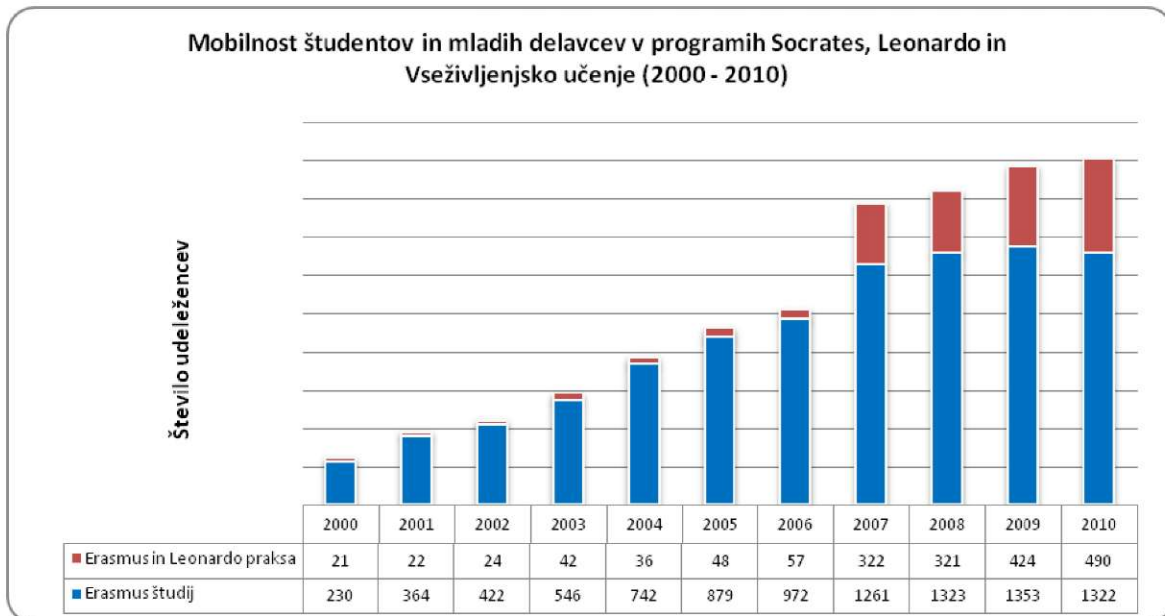
Udeležba mladih, ki so odšli bodisi na študij ali prakso v tujino, se je v desetletnem obdobju močno povečala. Od leta 2000 je na študij ali prakso v tujino odšlo skupno 11.221 študentov in mladih delavcev (diplomantov). Od tega se jih je 1317 praktično usposabljal tako v okviru programa Leonardo kot Erasmus, na študij pa jih je v tujino odšlo 8092 (Erasmus).

V tem času se je za nekaj manj kot sedemkrat povečalo število študentov, ki so odšli na študij, in 23-krat tistih, ki so odšli na Erasmus ali prakso Leonardo. Pri tem je občutno povečanje zaznati po letu 2007, ko so se sredstva, namenjena mobilnosti, z vstopom Slovenije v Evropsko unijo zelo povečala.

Ob tem je zaznati željo študentov, da bi imele ustanove, ki jih pošiljajo na učno mobilnost, bolj sistematičen pristop k priznavanju tako pridobljenega znanja. Poleg tega pa zaznavajo oviro, ki je povezana s finančnimi sredstvi, kajti sredstva za

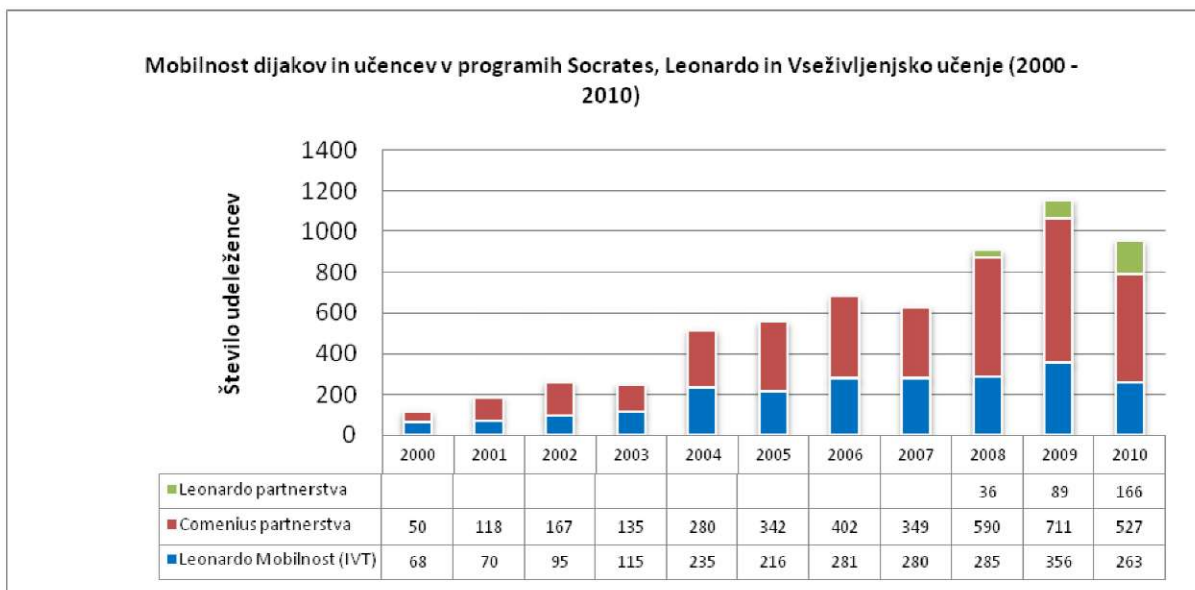
podporo mobilnosti se večinoma črpajo iz programa EU, zato je treba opozoriti, da si študenti in dijaki iz nižjih družbenih slojev ne morejo privoščiti učne mobilnosti. V okviru akcij Partnerstva in mobilnosti Leonardo so se mobilnosti in spoznavanja tujih vrstnikov, običajev ter delovnih in učnih metod in načinov udeleževali tudi dijaki in učenci.

Slika 7: Mobilnost študentov in mladih delavcev v programih Socrates, Leonardo da Vinci in Vseživljenjsko učenje (2000–2010)

Vir: Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja

Slika 8: Mobilnost dijakov in učencev v programih Socrates, Leonardo da Vinci in Vseživljenjsko učenje (2000–2010)

Vir: Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja

Tudi pri tej populaciji je zaznati precejšeno rast v opazovanem obdobju, saj jih je skupno sodelovalo kar 6101. Od tega jih je največ sodelovalo na področju splošnega izobraževanja (Comenius partnerstva), in sicer 3671, pri čemer se je leta 2010 v primerjavi z letom 2000 število udeležencev desetkrat povečalo. V poklicnem in strokovnem izobraževanju (Leonardo) jih je sodelovalo 2389, od tega 2264 v okviru akcije Leonardo mobilnosti ter 125 v okviru Leonardo partnerstev. Ob tem je bilo leto 2009 izjemno uspešno leto, saj je bila udeležba v obeh programih, ki sta prisotna od leta 2000, rekordna.

Tako kot za študente je tudi za učno osebje program Vseživljenjskega učenja temeljni ukrep za spodbujanje učenja z mobilnostjo in tudi v enakih posameznih programih, ki so že bili navedeni: Comenius za učitelje in ravnatelje ter bodoče učitelje (študenti), Erasmus omogoča mobilnost za zaposlene učitelje v visokem šolstvu, Leonardo da Vinci vključuje projekte mobilnosti za strokovnjake v sistemu poklicnega izobraževanja in usposabljanja, Grundtvig pa ponuja številne ukrepe za strokovnjake na področju izobraževanja odraslih.

Mobilnost učnega osebja obsega pregled števila udeležencev v vseh akcijah, ki vključujejo učno osebje, od osnovnošolskih učiteljev do visokošolskih profesorjev. Zajeti so vsi udeleženci v akcijah Comenius in Grundtvig – nadaljnje izobraževanje in usposabljanje (IST), Grundtvig – obiski in izmenjave (VIS), Leonardo – mobilnost strokovnjakov (VET PRO) ter mobilnost učnega osebja znotraj vseh treh oblik partnerstev (Comenius, Leonardo in Grundtvig).

Sledljivost podatkov v desetletnem obdobju je mogoča za Erasmus – individualna mobilnost, Comenius partnerstva, Leonardo da Vinci in Comenius IST, kajti drugi programi so se začeli šele leta 2007 oziroma 2008, zato jih ni bilo mogoče spremljati vse časovno obdobje.

Mobilnosti v okviru akcije Comenius – nadaljnje izobraževanja in usposabljanje (IST) od leta 2000 se je udeležilo skupno 595 učiteljev in strokovnjakov, v okviru akcije Grundtvig – nadaljnje izobraževanje in usposabljanje (IST) ter obiski in izmenjave (VIS) 65, v akciji Leonardo mobilnost pa 2016.

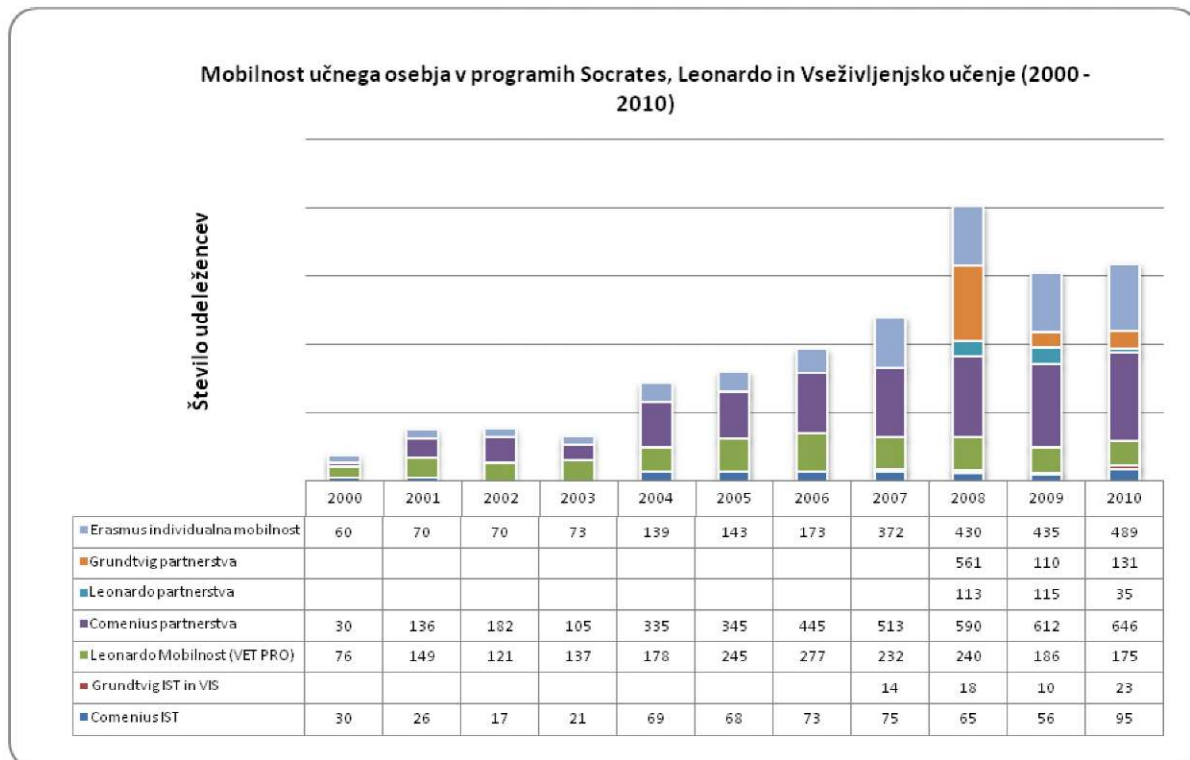
V okviru partnerstev je 3939 učiteljev sodelovalo na področju splošnega (Comenius) in 228 na področju poklicnega izobraževanja (Leonardo) ter 671 na področju izobraževanja odraslih (Grundtvig). Poleg tega je na mobilnost v tujino odšlo še 1965 visokošolskih učiteljev, kar skupaj pomeni 9479 vseh udeležencev.

Ker učna mobilnost postaja pomemben dejavnik v slovenskem izobraževalnem sistemu, je bilo izvedeno že precej konferenc, seminarjev in drugih nacionalnih dogodkov, na katerih se je razpravljalo o tem, kako prepoznati in zmanjšati ovire za učno mobilnost. Prva slovenska prireditev novembra 2010 je bila v zvezi s promocijo evropske Zelene knjige o mobilnosti pri učenju, kjer je bilo jasno ugotovljeno, da so glavne ovire pri učni mobilnosti povezane s pomanjkanjem ustrezne priprave na učne mobilnosti (podpora za posameznike, ki jih matične institucije izvajajo, in podpora na nacionalni ravni za tiste ustanove, ki pošiljajo, in tiste, ki sprejemajo študente). To vpliva tudi na kakovost učne mobilnosti, ki je odvisna od posameznika in njegovega sistematičnega pristopa k tej dejavnosti.

Poleg tega je bilo ugotovljeno, da so še vedno velike težave s priznavanjem znanja, pridobljenega na učni mobilnost. Pogosto je tako priznavanje namreč odvisno od

matične institucije in od posameznega profesorji na fakulteti ali šoli, ali bo to pridobljeno znanje tudi v resnici priznal.

Slika 9: Mobilnost učnega osebja v programih Socrates, Leonardo in Vseživljenjsko učenje (2000–2010)

Vir: Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja

Sklep

Vključevanje otrok v program predšolske vzgoje je nov kazalnik. Od leta 2000 do 2008 je bilo na ravni EU-27 držav članic zaznati povečanje vključevanja otrok, starih štiri in več let, v predšolsko vzgojo za 6,7 odstotne točke. Slovenija v tem obdobju z 90,4-odstotno vključenostjo ni dosegla povprečja EU-27, ki je znašal 92,3 odstotka. V šolskem letu 2010/11 pa je bilo v vrtec vključeno že več od 91 odstotkov otrok te starosti.

V 27 državah EU je leta 2008 en vzgojitelj v povprečju skrbel za 13,7 otroka v starosti štirih in več let. Število otrok na posameznega učitelja upada in tako je tudi v Sloveniji, saj v šolskem letu 2010/11 en vzgojitelj skrbi za 8 otrok, deset let prej pa je skrbel za 8,8 otroka.

Vključenost otrok v osnovnošolsko izobraževanje se v Sloveniji zmanjšuje zaradi manjšega naravnega prirasta generacije. V šolskem letu 2008/09 je bilo na posamezni šoli v povprečju 357 učencev, za katere je skrbelo 39 strokovnih delavcev, pri čemer je bilo v oddelku v povprečju 19 učencev. Na posameznega strokovnega delavca je bilo 9 učencev. Vsaka šola je v tem času v povprečju izgubila dva oddelka učencev.

Vključenost dijakov v srednješolske programe izobraževanje se zmanjšuje. V šolskem letu 1999/00 je bilo v eni slovenski srednji šoli v povprečju 691 dijakov in 63 strokovnih delavcev, v oddelku je bilo 25 učencev in na enega strokovnega delavca je bilo v povprečju 11 dijakov. V šolskem letu 2008/09 pa je bilo na eni šoli v povprečju 655 dijakov, pri čemer se drugo skoraj ni spremenilo.

V višješolskem izobraževanju se je izjemno povečal vpis študentov, pri čemer je zaznati največjo rast na področju rednega študija, saj se je v desetletnem obdobju število študentov povečalo za 3,8-krat, izrednih študentov pa je za 3,4-krat več kot pred desetimi leti.

Zanimanje študentov za študij na terciarni ravni, zlasti za visokošolski študij, se je izjemno povečalo, za univerzitetni pa nekoliko manj. To velja tako pri rednem kot pri izrednem študiju. Pri rednem in izrednem študiju je v zadnjih štirih letih tako na visokošolskem študiju kot na univerzitetnem opaziti zmanjšanje vpisa, le pri samostojnih visokošolskih zavodih je zaznati povečanje vpisanih študentov.

Leta 2008 je zunaj svojih matičnih držav v povprečju študiralo 2,8 odstotka študentov iz držav članic (EU-27). Največji delež študentov, ki študira zunaj svoje matične države, prihaja iz držav, ki so po številu prebivalstva nekoliko manjše (Luksemburg, Ciper, Irska, Malta, Slovaška).

Delež slovenskih študentov, ki študirajo v državah EU, EEA in državah kandidatkah, se v tem opazovanem času ni bistveno spremenil in se je leta 2008 celo nekoliko zmanjšal ter je pod povprečjem EU-27.

Udeležba mladih iz Slovenije, ki so odšli bodisi na študij ali prakso v tujino, se je v desetletnem obdobju močno povečala. Povečala pa se je tudi mobilnost učnega osebja. Od leta 2000 se je za nekaj manj kot sedemkrat povečalo število študentov, ki so odšli na študij v tujino, ter 23-krat tistih, ki so odšli na Erasmus prakso ali Leonardo. Pri tem je občutno povečanje zaznati po letu 2007, ko so se sredstva, namenjena mobilnosti, z vstopom Slovenije v Evropsko unijo zelo povečala.

Tako kot v Sloveniji je tudi na ravni EU zaznati zmanjšanje števila učencev, dijakov in študentov, vključenih v izobraževalni sistem, saj se je njihovo število zmanjšalo kljub večjemu deležu vključevanja populacije v izobraževanje, zlasti na ravni terciarnega izobraževanja.

3.3 *Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistema izobraževanja*

Če naj Evropa postane bolj konkurenčna in dinamična družba, njeni državljani pa naj bodo sposobni razvijati svoje znanje, spretnosti in usposobljenost ter uresničevati svoje zmožnosti kot državljani, člani družbe in gospodarski dejavniki, je zviševanje kakovosti učenja in standardov znanja bistvenega pomena.

Najpomembnejši izziv je zagotoviti pridobitev ključnih kompetenc za vse ter hkrati razvijati odličnost in privlačnost izobraževanja in usposabljanja na vseh stopnjah, kar bo Evropi omogočilo, da obdrži pomembno vlogo v svetu. Da bi to dosegli na trajnostni podlagi, je treba več pozornosti nameniti dvigu ravni osnovnega znanja in spretnosti, kot sta pismenost in računanje, povečanju privlačnosti matematičnih, naravoslovnih in tehnoloških vsebin ter krepitvi jezikovnih kompetenc. Hkrati je treba zagotoviti kakovostno poučevanje, ustrezno začetno izobraževanje učiteljev ter nenehno poklicno izpopolnjevanje za učitelje in vodje usposabljanj ter poskrbeti, da bo učiteljski poklic postal privlačna poklicna izbira. Pomembno je tudi izboljšati upravljanje in vodstvo izobraževalnih ustanov ter ustanov za usposabljanje in razviti učinkovite sisteme zagotavljanja kakovosti. Visoko kakovost bo mogoče doseči le z učinkovito in trajnostno uporabo javnih in zasebnih virov ter s spodbujanjem z dokazi podprte politike in prakse v izobraževanju in usposabljanju.

Ne glede na to, kakšne ukrepe za vseživljenjsko učenje so že sprejele posamezne države članice, gospodarske veje, poklici ali posamezne gospodarske družbe, je pomembno, da še povečajo vlaganje v človeške vire in da za to namenijo ustrezna finančna sredstva. Da bi to dosegli, so nujni premiki v kulturi delitve odgovornosti, vključevanje socialnih partnerjev k partnerstvu med javnim in zasebnim sektorjem ter sofinanciranje programov za vključevanje ljudi v vseživljenjsko učenje.

Temeljni pogoj za uresničevanje tega strateškega cilja je gotovo ustrezno izobraženo in usposobljeno učno osebje, ki bo izobraževalo in usposabljal zlasti mlajšo generacijo, imeti pa mora tudi zagotovljene ustrezne pogoje dela. Prav zato je v tem poglavju poudarek na številu mladih in učiteljih kot nosilcih kakovosti in učinkovitosti sistema ter sredstvih, ki se namenjajo za posamezno raven izobraževanja.

3.3.1 **Število mladih**

Število mladih vpliva na delovanje in razvoj vse družbe, predvsem pa je od tega števila odvisno delovanje sistema vzgoje in izobraževanja. Na tem številu temeljijo tudi načrtovanje mreže javnih in zasebnih ustanov vzgoje in izobraževanja, finančna sredstva za delovanje ter tudi osebje, ki bo skrbelo in izvajalo ves proces. Pri tem je treba zagotoviti še vso drugo infrastrukturo za nemoteno delovanje procesa.

Spremljanje tega števila na področju vseh držav članic EU in tudi na nacionalni ravni je izjemno pomemben dejavnik oblikovanja in načrtovanja področja vzgoje in izobraževanja, saj opozarja na gibanje prebivalstva, ki bo imelo resnejše posledice na oblikovanje politike v prihodnosti. Pri tem je treba računati tudi na priseljence in na vse posledice ter dejavnike, ki jih ta pojav povzroči.

Preglednica 32: Število mladih v EU do leta 2020

Leto/starostno obdobje (v milijonih)	1990	2000	2005	2009	2015	2020
0–9	59,8	53,3	51,1	51,5	52,6	52,1
10–19	66,1	61,2	58,8	55,5	52,4	53,1
20–29	73,0	67,6	66,0	65,3	63,6	59,5

Vir: Progress towards the common European objectives in education and training, (SEC(2011)526

Število mladih, starih do 30 let, predstavlja okoli 35 % vse populacije držav EU-27 in vztrajno pada. Od leta 1990 do 2009 se je število populacije od 0 do 9 let zmanjšalo za 13,9 %, populacije, stare od 10 do 19 let, za 16,0 % in tistih, starih od 20 do 29 let, za 10,5 %.

Preglednica 33: Število in delež mladih v starosti od 0 do 14 let ter od 15 do 19 let, Slovenija 1995, 2000, 2003, 2010

	1995		2000		2003		2010	
	Število	Delež	Število	Delež	Število	Delež	Število	Delež
Populacija	1.990.266	100	1.990.094	100	1.996.433	100	2.046.976	100
0–14	360.472	18,11	288.361	14,49	291.510	14,6	287.275	14,03
15–19	151.773	7,63	136.732	6,87	128.647	6,44	105.735	5,16

Vir: Statistični urad RS

Število mladih v Sloveniji upada, tako v absolutnem številu kot tudi v deležu. Od leta 1995 do 2010 se je število otrok, starih do 14 let, zmanjšalo za 73.197, število mladostnikov pa za 46.038. Tudi delež se zmanjšuje, in sicer je pri otrocih, starih do 14 let, v istem opazovanem obdobju delež upadel za 4,8 odstotne točke, pri mladostnikih pa 1,47 odstotne točke.

To pomeni, da tudi Slovenija deli usodo z večino evropskih držav, kjer se nataliteta zmanjšuje in se posledično prebivalstvo stara. To ima hkrati tudi vpliv na vpis in vključenost otrok v osnovnošolsko in tudi srednješolsko izobraževanje, saj se bo število učencev in dijakov še naprej zmanjševalo.

3.3.2 Učitelji

To stoletje prinaša še hitrejši razvoj in spremembe na vseh področjih, na katerih je znanje ključnega pomena. Vsa družba si mora prizadevati in spodbujati posameznika k učenju skozi vse življenje. To pa pomeni, da se od učiteljev veliko pričakuje in zahteva, saj je predvsem od njih odvisno, ali bodo mladi pripravljene na prihodnost, v katero bodo tudi oni prispevali svoj delež. Učitelji imajo odločilno vlogo pri oblikovanju odnosa do učenja in, ker je učenje sestavni del sedanosti, še bolj pa zahtevani del prihodnosti, je vloga učitelja izjemno pomembna. Ta pomembnost še nikoli do zdaj ni bila tako očitna in oprijemljiva, saj mora biti učitelj razmišljajoči praktik, organizator, inovator, oblikovalec in souresničevalec izobraževalnega procesa.

In tudi nikoli do zdaj še ni bilo pred učitelja postavljeno toliko nalog in zahtev, kot je to prav v tem času nenehnih sprememb, ki jih mora sprejeti, ponotranjiti in posredovati naprej ter tako tudi z lastnim zgledom pripraviti nove generacije na edino konstanto, ki bo zanesljiva v življenju, to je sprememba sama.

Prav zato sta vloga in položaj učiteljev vedno pomembnejša in tudi kakovost poučevanja je prepoznana kot najpomembnejši dejavnik pri uspešnosti izobraževanja.

Leta 2008 je bilo v državah EU zaposlenih 5,9 milijona učiteljev in 1 milijon vzgojiteljev v predšolski vzgoji, kar predstavlja 3 odstotke zaposlenih v vsej aktivni populaciji v EU.

Starostna struktura učiteljev

Staranje prebivalstva se kaže na vseh ravneh družbe, vključno z učitelji. Zaznati je, da se starost učiteljev povečuje in v številnih državah Evropske unije so opozarjali, da se učitelji starajo in da imajo težave z nadomeščanjem, saj bo veliko število učiteljev predvidoma odšlo hkrati v pokoj.

Preglednica 34: Delež učiteljev, starejših od 50 let – osnovna šola (ISCED 1), 2000, 2008

Leta	EU 27	BE	BUL	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV
2000	-	21,6	-	31,4	-	43,5	-	-	26,7	22,3	21,6	30,3	-	22,0
2008	28,5	20,4	23,5	34,0	38,6	50,3	29,7	-	31,4	20,0	27,3	42,0	2,9	35,7

Leta	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK
2000	-	27,2	-	34,6	20,9	-	-	19,2	-	22,6	26,0	24,9	41,8	24,6
2008	29,1	23,0	22,5	23,8	33,8	34,7	11,8	29,2	30,9	16,0	25,5	28,2	48,8	27,4

Vir: Progress towards the common European objectives in education and training, (SEC(2011)526 in Progress towards the Lisbon objectives in education and training, (SEC(2005) 419), 22. 3. 2005

V Nemčiji in na Švedskem je skoraj polovica osnovnošolskih učiteljev stara 50 in več let, zelo tesno jima sledita Italija (42,0 %) ter Danska (38,6 %). Okoli tretjino učiteljev, starih 50 in več let, pa imajo Latvija, Češka, Avstrija, Nizozemska, Estonija in Romunija. Povprečje držav članic je 28,5 %, kar je precej visok povprečni delež starejših učiteljev v osnovni šoli. Najmanj starejših učiteljev imajo na Cipru, Poljskem in v Sloveniji, kjer je opazno zmanjšanje deleža starejših učiteljev v primerjavi z letom 2000. Zmanjšanje deleža starejših učiteljev je zaznati tudi v Belgiji, Franciji, Luksemburgu, na Malti in Slovaškem. Pri drugih se delež starejših učiteljev v primerjavi z letom 2000 povečuje.

Preglednica 35: Delež učiteljev, starejših od 50 let – srednja šola (ISCED 2-3), 2000,2008

Leta	EU 27	BE	BUL	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV
2000	-	29,7	-	32,3	-	44,9	-	-	19,8	32,9	28,0	43,6	-	32,4
2008	34,0	32,8	35,6	32,7	-	50,4	43,8	-	28,0	34,3	32,1	56,2	20,8	38,8

Leta	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK
2000	31,9	29,2	-	22,0	35,4	-	-	12,0	-	19,2	26,5	35,0	44,8	24,1
2008	35,8	28,8	29,2	20,9	44,6	37,8	19,7	22,1	33,6	26,5	35,8	37,1	41,5	30,9

Vir: Progress towards the common European objectives in education and training, (SEC(2011)526 in Progress towards the Lisbon objectives in education and training, (SEC(2005) 419), 22. 3. 2005

Tudi v srednji šoli ima Nemčija polovico učiteljev starih 50 in več let, Italija ima najvišji delež starejših učiteljev (56,2 %), sledijo ji Nizozemska (44,6 %), Estonija (43,8 %) ter Švedska (41,5 %). V povprečju držav članic EU je dobra tretjina vseh učiteljev starih 50 ali več let.

Le Luksemburg, Malta in Švedska so zmanjšali delež starejših učiteljev v primerjavi z letom 2000. Poljska, Ciper in Malta imajo okoli petino starejših učiteljev v srednji šoli, kar je tudi najmanjši delež.

Slovenija je imela leta 2008 dobro četrtno starejših učiteljev s težnjo večanja deleža, saj je v primerjavi z letom 2000 opazno povečanje za 7,3 odstotne točke.

Srednješolski učitelji so v Sloveniji nekoliko starejši od osnovnošolskih, toda še vedno je večina mlajša od 50 let, kar pa je v primerjavi z drugimi državami razmeroma dobro razmerje, kajti le štiri države imajo boljši delež mlajših učiteljev.

Struktura učiteljev po spolu

Področje vzgoje in izobraževanja v vseh državah EU zaposluje večinoma ženske. Delež žensk se povečuje z nižjo ravno izobraževanja, kar pomeni, da jih je največ zaposlenih na področju osnovnošolskega izobraževanja in najmanj na visokošolski ravni izobraževanja.

Preglednica 36: Delež žensk v populaciji učiteljev po ravneh izobraževanja, 2008

ISCED	EU 27	BE	BUL	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV
1	84,51	80,30	93,47	97,55	-	85,20	94,04	-	75,20	82,36	84,46	95,31	82,39	92,89
2	66,39	60,91	80,94	74,14	-	61,57	80,94	-	57,89	64,58	-	71,38	69,05	82,94
3	58,61	59,72	76,83	58,31	-	48,96	74,89	-	49,14	53,39	63,63	59,71	57,11	79,54
4	54,66	-	63,30	-	-	44,87	-	-	-	-	-	-	-	70,10
5-6	39,54	42,48	47,09	48,01	-	36,73	-	-	38,20	37,34	38,35	35,22	39,68	57,16

ISCED	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK
1	97,32	71,66	95,90	88,18	83,79	89,19	83,79	79,76	85,94	97,51	89,34	78,35	81,01	81,44
2	81,50	-	78,55	65,23	-	69,16	74,35	70,57	68,47	78,93	77,66	71,19	66,59	62,53
3	-	47,78	64,83	41,14	47,37	51,90	66,43	67,20	65,91	64,82	70,36	57,68	52,24	63,28
4	69,25	-	64,83	52,35	0	52,63	62,37	-	67,59	72,00	51,72	-	48,04	64,74
5-6	55,49	-	38,01	29,86	37,64	32,45	42,54	43,22	43,30	37,8	43,83	50,82	44,13	41,69

Vir: Progress towards the common European objectives in education and training, (SEC(2011)526

Delež žensk na področju izobraževanja je odvisen od ravni izobraževanja, nižja ko je raven, več je zaposlenih učiteljic. Najvišji delež učiteljic (90 in več odstotkov) v osnovnošolskem izobraževanju (ISCED 1) imajo Češka, Slovenija, Litva, Madžarska,

Italija, Estonija, Latvija in Bolgarija. Najmanjši delež učiteljic v osnovnošolskem izobraževanju ima Luksemburg.

Podobno je tudi pri nižjem srednješolskem in srednješolskem izobraževanju, le da je delež v povprečju nekoliko nižji, vendar pa je delež žensk med zaposlenimi še vedno več od polovice. Na terciarni ravni so ženske zastopane v manjšem deležu, le v Latviji, Litvi in na Finskem je več kot polovica žensk tudi na terciarni ravni.

Slovenija ni izjema in je po deležu zaposlenih žensk nad povprečjem držav članic na vseh ravneh izobraževanja, le pri terciarnem izobraževanju je pod povprečjem, kar potrjuje, da nižja ko je raven izobraževanja, večji delež žensk je zaposlenih.

Poučevanje na vseh ravneh izobraževanja do terciarnega izobraževanja je domena žensk, le pri terciarnem izobraževanju prevladujejo moški.

Število učencev na posameznega učitelja

Kakovostno izobraževanje je gotovo lažje zagotoviti v manjših skupinah in oddelkih, zato je bila opravljena primerjava med državami članicami EU o številu učencev na posameznega učitelja.

Preglednica 37: Število učencev na učitelja v osnovni in srednji šoli (ISCED 1-3), 2000 in 2008

Leta	EU 27	BE	BUL	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV
2000	-	-	-	16,6	11,0	16,4	12,5	11,8	13,1	14,6	17,7	10,6	14,9	14,3
2008	13,6	10,8	12,8	14,2	10,1	16,7	14,8	-	11,2	14,4	15,4	10,7	12,3	11,3

Leta	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK
2000	12,8	-	10,6	12,9	17,0	-	13,8	10,4	-	13,4	14,5	15,0	13,4	19,6
2008	8,2	10,3	11,3	9,2	15,8	11,0	11,6	9,2	14,3	12,5	15,6	13,9	12,7	15,7

Vir: Progress towards the common European objectives in education and training, (SEC(2011)526 in Progress towards the Lisbon objectives in education and training, (SEC(2005) 419), 22. 3. 2005

Nemčija, Nizozemska in Velika Britanija so imele leta 2008 največ učencev na posameznega učitelja. Tesno sta jim sledili Slovaška in Irska. Najmanjše število učencev na posameznega učitelja je imela Litva (8,2), sledili sta ji Malta in Portugalska. V primerjavi z letom 2000 so povečali število učencev v Nemčiji, Estoniji, Italiji, na Madžarskem in Slovaškem. Pri vseh drugih državah se je število zmanjšalo.

Po številu učencev na učitelja v osnovni in srednji šoli spada Slovenija nekako v sredino, saj ima 12 držav večje število učencev na učitelja, drugje je to število manjše in je pod povprečjem držav EU-27.

V primerjavi z letom 2000 se je število učencev zmanjšalo, in sicer v povprečju za enega učenca.

Osnovna in srednja šola – Slovenija

Za Slovenijo je primerjalno prikazano število učencev oziroma dijakov na posameznega učitelja v osnovni in srednji šoli skozi vse časovno obdobje od šolskega leta 2000/01 do 2008/09.

Preglednica 38: Število učencev na učitelja v osnovni in srednji šoli, Slovenija, od 2000/01 do 2008/09

Šolsko leto	Število učencev na učitelja	
	Osnovna šola	Srednja šola
2000/01	11,9	12,0
2001/02	11,6	11,8
2002/03	11,2	12,2
2003/04	11,1	11,9
2004/05*	13,2	13,3
2005/06	12,7	13,5
2006/07	12,5	13,3
2007/08	12,4	13,5
2008/09	12,4	13,2

Vir: SURS

*Od tega šolskega leta se upošteva število učiteljev v ekvivalentu polnega delovnega časa in tudi povprečno število učencev je izračunano na ta ekvivalent.

Število učencev na posameznega učitelja se zmanjšuje v osnovnošolskem in tudi srednješolskem izobraževanju, pri čemer je v osnovni šoli nekoliko manj učencev na posameznega učitelja kot pa v srednji šoli in tako je tudi predvideno v normativnem delu šolske zakonodaje. Primerjave s šolskim letom 2000/01 pa ni mogoče v celoti opraviti, saj so bili upoštevani vsi učitelji, čeprav niso bili zaposleni za polni delovni čas.

Preglednica 39: Število odraslih v osnovni in srednji šoli na posameznega strokovnega delavca, Slovenija, od 2000/01 do 2008/09

Šolsko leto	Število odraslih udeležencev na strokovnega delavca	
	Osnovna šola	Srednja šola
2000/01	5,4	5,1
2001/02	5,0	4,8
2002/03	5,3	5,6
2003/04	4,6	5,1
2004/05	4,1	4,9
2005/06	3,3	4,4
2006/07	3,4	4,0
2007/08	3,7	4,0
2008/09	3,8	4,3

Vir: SURS

Pri izobraževanju odraslih je prav tako zaznati zmanjšanje števila udeležencev na posameznega strokovnega delavca na obeh ravneh izobraževanja, pri čemer se tudi število udeležencev formalnega izobraževanja v teh opazovanih letih zmanjšuje.

Višja šola

Preglednica 40: Število študentov v višjih šolah na posameznega pedagoškega delavca, Slovenija, 2000/01–2008/09

Šolsko leto	Število študentov na pedagoškega delavca
2000/01	21,8
2001/02	20,8
2002/03	-
2003/04	17,9
2004/05	16,8
2005/06	16,8
2006/07	16,8
2007/08	16,6
2008/09	19,7

Vir: SURS

Po podatkih Statističnega urada RS je število študentov v višjih šolah na posameznega pedagoškega delavca nekoliko višje kot v srednjih in osnovnih šolah, vendar se prav tako zmanjšuje, le v šolskem letu 2008/09 je bilo zaznati ponovno povečanje števila študentov.

Primerjalno z drugimi državami je Slovenija nekje na sredini razpredelnice, vendar spada med tiste države, ki imajo manjše število učencev na posameznega učitelja, kot je povprečje v EU-27.

Število učencev in dijakov na posameznega učitelja se skozi desetletno obdobje zmanjšuje. Podobno je zaznati tudi pri izobraževanju odraslih na osnovnošolski in srednješolski ravni izobraževanja. Podobno je tudi na višješolski ravni, kjer pa je v zadnjem letu zaznati ponovno povišanje števila študentov na posameznega pedagoškega delavca, vendar bo treba počakati na rezultate v prihodnjih letih, da bo mogoče ugotoviti, ali se ta trend v resnici spreminja.

3.3.3 Vlaganje v izobraževanje

Najučinkovitejša uporaba razpoložljivih človeških ali finančnih virov je nujni del vsakodnevnega življenja v šolah in institucijah za poklicno usposabljanje po vsej EU. Sistemi zagotavljanja kakovosti so bistveni del učinkovitega sistema izobraževanja in usposabljanja. Na voljo so tehnike, ki omogočajo merjenje kakovosti, čeprav nimajo vse države enakih izkušenj pri njihovi uporabi v izobraževanju in usposabljanju. Uvajanje teh sistemov mora spremljati usposabljanje ustreznih strokovnjakov – njihova uporaba vpliva na večjo kakovost ne le pri ponudbi izobraževanja in usposabljanja, temveč tudi pri zagotavljanju ustreznih učnih izkušenj.

Vse večja vlaganja v človeške vire, združena z vse večjimi zahtevami po uspešnosti, zahtevajo pazljivo ugotavljanje potreb. To pa pomeni, da bi šolske oblasti lahko

upoštevale ekspertno znanje držav članic, ki so že razvile sisteme merjenja uspešnosti izobraževalnih institucij, ter merjenje rezultatov nacionalnih politik.

Mehanizma, ki lahko pripomoreta k temu, sta izboljšanje zagotavljanja kakovosti in zagotavljanje učinkovite uporabe virov.

Financiranje izobraževanja iz javnih sredstev

V Sloveniji je prisotna močna tradicija javnega in brezplačnega šolstva, zato je zelo težko uvajati drugačne oblike financiranja izobraževanja. Vsekakor pa je zasebno vlaganje v izobraževanje znano pri izobraževanju odraslih, kjer je prav tako tradicionalno prisotno financiranje udeležencev ali pa zaposlovalcev. Treba pa bo še veliko storiti prav na področju povečanja deleža zasebnega financiranja. Določene davčne olajšave pri vlaganju posameznika v izobraževanje sicer obstajajo, vendar pa niso dovolj velika spodbuda za izobraževanje, temveč so v funkciji olajšave.

Preglednica 41: Delež javnih sredstev iz BDP, namenjenega za formalno izobraževanje, 2000, 2008

Leta	EU 27	BE	BUL	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV
2000	4,88	-	3,97	3,97	8,29	4,46	6,1	3,39	4,28	6,03	4,28	4,55	5,35	5,64
2008	5,07	6,46	4,61	4,08	7,75	4,55	5,67	-	4,62	5,58	5,62	4,58	7,41	5,71

Leta	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK
2000	5,9	-	4,42	4,49	4,96	5,74	4,89	5,42	2,86	5,89*	3,93	5,89	7,21	4,46
2008	4,91	-	5,1	6,01	5,46	5,46	5,09	4,89	-	5,22	3,59	6,13	6,74	5,36

Vir: Eurostat

*za 2001

Delež javnih sredstev, ki jih posamezne države namenjajo za formalno izobraževanje, je precej različen, saj je razlika med najvišjim in najnižjim 4,16 odstotne točke. Najmanj javnih sredstev je leta 2008 prispevala Slovaška (3,59 odstotka), ki je tudi edina država, ki prispeva manj od 4 odstotkov. Manj od 5 odstotkov BDP, kar je tudi povprečje za države EU-27, prispevajo Bolgarija, Češka, Nemčija, Španija, Italija, Litva in Portugalska. Najvišji delež BDP za izobraževanje namenjata Danska (7,75 odstotka) in Ciper (7,41 odstotka).

Preglednica 42: Skupni strošek v javnem šolstvu na učenca/študenta v evrih po standardu kupne moči (1000 evrov PPS⁵) in ravni izobraževanja, 2007

Raven izobraževanja	EU 27	BE	BUL	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV
primarno	5,2	6,9	1,9	3,8	8,0	4,6	3,4	-	6,2	5,3	5,7	6,1	6,8	3,4
sekundarno	5,9	8,3	1,8	4,6	8,2	5,2	4,2	-	8,5	8,5	7,4	6,7	10,0	3,5
terciarno	9,2	12,1	3,8	7,4	13,7	11,9	5,3	-	10,7	11,0	11,0	7,2	17,4	3,5

⁵ Purchasing Power Standard– standard kupne moči.

Raven izobraževanje	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK
primarno	2,4	11,6	3,8	-	5,4	-	3,4	4,2	2,2	6,5	2,9	5,2	6,9	6,1
sekundarno	2,9	15,3	3,5	-	7,6	-	3,0	5,7	1,8	4,9	2,7	6,6	7,4	6,9
terciarno	4,7	-	5,6	-	13,1	-	4,6	8,6	5,4	6,0	4,8	11,6	15,5	-

Vir: Progress towards the common European objectives in education and training, (SEC(2011)526)

Pokazatelj letnega vlaganja v javno in zasebno šolstvo po učencu/študentu v evrih PPS nas opozarja na skupno vrednost vlaganja v osnovnem, srednjem in terciarnem izobraževanju vseh, ki vlagajo v izobraževanje. Pri tem so vključene tudi plače zaposlenih in investicije. Ta standard kupne moči omogoča poenotenost izračuna in primerljivost, saj določa nakup enake količine stvari v vsaki posamezni državi, s čimer je izločena razlika v cenah. Tako je na ravni EU za osnovno šolo namenjenih okoli 5200 evrov PPS, za srednjo šolo 5900 evrov PPS, največ pa za terciarno izobraževanje, in sicer 9200 evrov PPS.

Na primarni ravni največ vlaga Luksemburg (11.600 evrov), ki največ na posameznega dijaka vlaga tudi na sekundarni ravni. Najmanj na primarni in sekundarni ravni vlaga Bolgarija (1900 oziroma 1800 evrov). Na terciarni ravni pa največ vlaga Ciper (17.400 evrov).

Preglednica 43: Delež javnih izdatkov za formalno izobraževanje v BDP po ravneh izobraževanja, Slovenija, 2000–2008

Leto	Ravni izobraževanja				
	Skupaj	Predšolsko izobraževanje	Osnovnošolsko izobraževanje	Srednješolsko izobraževanje	Terciarno izobraževanje
2000	5,86	0,47	2,54	1,56	1,29
2001	5,97	0,57	2,45	1,64	1,30
2002	5,87	0,58	2,55	1,44	1,29
2003	5,91	0,55	2,61	1,43	1,32
2004	5,85	0,48	2,68	1,36	1,32
2005	5,73	0,48	2,62	1,38	1,25
2006	5,72	0,51	2,55	1,42	1,23
2007	5,16	0,46	2,33	1,16	1,21
2008	5,19 ⁶	0,49	2,35	1,15	1,21

Vir: Statistični urad RS

V splošnem vrednost izobraževanja raste s stopnjo oziroma ravno izobraževanja. Slovenija je nad povprečjem v primarnem izobraževanju (6500 evrov) ter pod povprečjem na sekundarnem in terciarnem izobraževanju.

Delež javnih izdatkov za formalno izobraževanje je bil v vseh opazovanih letih nekoliko višji od 5 odstotkov BDP, je pa zadnja leta opaziti rahlo zmanjševanje tega deleža. Za osnovnošolsko izobraževanje se namenja polovica teh sredstev in ta delež ostaja precej stabilen, pri srednješolskem izobraževanju se rahlo zmanjšuje in tudi pri terciarnem izobraževanju je podobno. V primerjavi s številom vpisanih

⁶ Statistični urad RS je v Statističnih informacijah št. 23/2010 objavil popravljene podatke o deležu izdatkov za formalno izobraževanje. Namesto 5,22 odstotka, kot je objavljeno na straneh Eurostata, je pravilni delež BDP 5,19 odstotka.

učencev in dijakov je to precej razumljivo, vendar bi pri terciarnem izobraževanju na tej podlagi bilo pričakovati rast sredstev.

Preglednica 44: Delež zasebnih izdatkov za izobraževanje na vseh ravneh izobraževanja kot % BDP, 2000 in 2008

	EU 27	BE	BUL	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV
2000	0,63	0,42	0,65	0,42	0,27	0,97	-	0,22	0,6	0,56	0,3	0,44	2,59	0,63
2008	0,75	0,37	0,58	0,57	0,55	0,7	0,3	-	0,66	0,6	0,34	0,41	1,35	0,6

	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK
2000	-	-	0,57	0,48	0,82	0,33	-	0,08	0,25	-	0,15	0,11	0,19	0,76
2008	0,52	-	-	0,31	0,92	0,5	0,74	0,49	-	0,63	0,7	0,15	0,17	1,72

Vir: Eurostat

Zasebno financiranje izobraževanja, prikazano v deležu BDP, je na evropski ravni precej stabilno in se je v tem časovnem obdobju nekoliko povečalo. Kljub temu pa je pri številnih državah zaznati, da se ta delež zmanjšuje.

Zasebno financiranje je precej občutljivo področje, zlasti za države, kjer je izobraževanje tradicionalno javno in brezplačno, zato bo treba k temu področju pristopiti skrbno. Prav tako je tudi negotovo, koliko lahko zasebna vlaganja vplivajo na splošno socialno načelo, kot je enak dostop do izobraževanja.

Sklep

Število mladih v EU in tudi Sloveniji upada. Od leta 1995 do 2010 se je število otrok, starih do 14 let, zmanjšalo za 73.197, število mladostnikov pa za 46.038. Tudi delež se zmanjšuje: pri otrocih, starih do 14 let, je upadel za 4,8 odstotne točke, pri mladostnikih pa 1,47 odstotne točke.

Starostna struktura slovenskih učiteljev v osnovnih in srednjih šolah je razmeroma ugodna, čeprav so v srednji šoli že nekoliko starejši učitelji kot v osnovni šoli. V Nemčiji je že polovica učiteljev stara 50 in več let, v Italiji pa je že več kot polovica (56,2 odstotka) srednješolskih učiteljev starejših od 50 let.

Izobraževanje je v vseh državah EU domena žensk. Nižja ko je raven izobraževanja, večji delež žensk je zaposlenih. Med državami, ki imajo najvišji delež učiteljic (90 in več odstotkov) na osnovnošolski ravni izobraževanja, je tudi Slovenija. Na srednješolski ravni je delež žensk nekoliko nižji in znaša v povprečju dobro polovico, le na terciarni ravni izobraževanja je več moških.

Število učencev na učitelja se v povprečju zmanjšuje in med temi državami je tudi Slovenija. Po številu učencev na učitelja v osnovni in srednji šoli spada Slovenija nekako v sredino, saj ima 12 držav večje število učencev na učitelja, drugje je to število manjše in je pod povprečjem držav EU-27.

Slovenija je leta 2008 prispevala za izobraževanje 5,22 odstotka BDP, leta 2001 pa 5,89 odstotka. Edina država, ki prispeva za izobraževanje manj kot 4 odstotke BDP, je Slovaška, ki za to nameni le 3,59 odstotka BDP.

Po standardu kupne moči (PPS) je na ravni EU za osnovno šolo namenjenih približno 5200 evrov PPS, za srednjo šolo 5900 evrov PPS, največ pa za terciarno izobraževanje, in sicer 9200 evrov PPS.

V splošnem vrednost izobraževanja raste s stopnjo oziroma ravno izobraževanja. Slovenija je nad povprečjem v primarnem izobraževanju (6500 evrov) ter pod povprečjem na sekundarnem in terciarnem izobraževanju.

Zasebno financiranje je precej občutljivo področje, zlasti za države, kjer je izobraževanje tradicionalno javno in brezplačno, zato bo treba k temu področju pristopiti skrbno. Prav tako je tudi negotovo, koliko lahko zasebna vlaganja vplivajo na splošno socialno načelo, kot je enak dostop do izobraževanja.

3.4 Promocija enakosti, socialne kohezije in aktivnega državljanstva

Politika izobraževanja in usposabljanja bi morala vsem državljanom, ne glede na njihove osebne, socialne ali gospodarske razmere, omogočiti vseživljenjsko pridobivanje, posodabljanje in razvoj znanj in spretnosti, pomembnih za specifična delovna mesta, pa tudi ključnih kompetenc, potrebnih za njihovo zaposljivost ter pospeševanje nadaljnega učenja, aktivnega državljanstva in medkulturnega dialoga.

Izobrazbeno prikrajšanost bi bilo treba odpraviti s kakovostnim izobraževanjem že v zgodnjem otroštvu in z usmerjeno pomočjo ter spodbujanjem vključujočega izobraževanja. Sistemi izobraževanja in usposabljanja naj bi zagotovili, da vsi učenci, tudi tisti iz okolja z omejenimi možnostmi, tisti s posebnimi potrebami in priseljenci dokončajo izobraževanje, če je treba, tudi v okviru druge priložnosti za izobraževanje in s pomočjo posamezniku prilagojenega učenja. Izobraževanje bi moralo spodbujati medkulturne kompetence, demokratične vrednote ter spoštovanje temeljnih pravic in okolja, obenem pa bi se bilo treba boriti proti vsem oblikam diskriminacije ter vse mlade usposobiti za pozitivne odnose z vrstniki iz različnih okolij.

Del učnega procesa je spodbujanje aktivnega državljanstva. Žarišče pozornosti aktivnega državljanstva je, ali lahko ljudje sodelujejo v vseh delih družbenega in gospodarskega življenja, priložnosti in tveganja, na katera pri tem naletijo, kako močno občutijo svojo pripadnost družbi in ali imajo ustrezno možnost odločanja v družbi, v kateri živijo. Spodbujanje aktivnega državljanstva in zaposljivost bi morali dojemati kot komplementarna. Oboje je odvisno od tega, ali imajo ljudje vse življenje ustrezno in posodobljeno znanje ter spretnosti za sodelovanje in lahko prispevajo h gospodarskemu in družbenemu življenju. Zato je pomembno zmanjšati šolsko neuspešnost, hkrati pa je treba poudariti, da tudi neformalno učenje povečuje zaposljivost mladih ter razvija njihove sposobnosti, znanje in spretnosti.

Ker sta izobraževanje in usposabljanje orodje v rokah družbe, bi ju bilo treba uporabljati v prid razvoja take družbe, kakršno si želimo. To pomeni, da morajo sistemi izobraževanja in usposabljanja ljudi prepričati, da rasizem in nestrpnost nimata mesta v naši družbi ter da je diskriminacija iz kakršnega koli vzroka – na primer zaradi spola, vere, barve ali nacionalnega porekla – nesprejemljiva. Družba znanja, v kateri postaja učenje vse pomembnejše in ki vabi ljudi, da dejavneje sodelujejo v njej, mora tem ljudem ponuditi priložnosti za dostop do izobraževanja in usposabljanja. Za razvijanje državljanstva v sistemih izobraževanja in usposabljanja je treba spodbuditi sodelovanje različnih interesnih skupin.

3.4.1 Enakost

Leta 2009 je ob pripravi novih strateških ciljev za Izobraževanje in usposabljanje 2020 Svet EU opredelil temeljne izzive za izobraževalni sistem v naslednjem obdobju. Pri tem je še posebno poudaril, da sta izobraževanje in usposabljanje namenjeni vsakemu državljanu, neodvisno od njegovih osebnih, socialnih ali ekonomskih okoliščin za pospeševanje in razvijanje njegovih veščin ter ključnih

kompetenc skozi vsa življenjska obdobja. Poleg tega izboljšuje zaposlitvene možnosti in pospešuje učenje, dejavno državljanstvo ter medkulturni dialog.

Predšolska vzgoja

Že v zgodnjem življenjskem obdobju je treba zagotoviti enake pogoje za nadaljnje izobraževanje, zato je zgodnje vključevanje otrok v programe predšolske vzgoje zelo pomemben del za enakost in je postal tudi eden izmed kazalnikov za uresničevanje strateških ciljev. Vključevanje otrok v predšolsko vzgoje je že obravnavano v okviru poglavja Uresničevanje vseživljenjskosti učenja in mobilnosti.

Zgodnje opuščanje šolanja

Zmanjševanje predčasnega opuščanja šolanja ima tudi vlogo pri zmanjševanju brezposelnosti in povečevanju socialne kohezije, saj so bolj izobraženi ljudje učinkovitejši tako na delovnem mestu kot v vključevanju v nadaljnja izobraževanje in usposabljanje. Mladi ljudje se morajo še naprej izobraževati in usposablјati, kajti le tako bo mogoče ohranjati razvoj družbe in ujeti korak z drugimi. Prav tako je tudi velika povezava med pismenostjo in zgodnjim zapuščanjem šol, kajti tisti z nižjo izobrazbo imajo večje težave s pismenostjo, kar so pokazale tudi opravljene raziskave.

Slovenija po podatkih Eurostata spada v tisto kategorijo držav, kjer sta osip in zgodnje zapuščanje izobraževalnega sistema razmeroma majhna, saj je po teh podatkih⁷ 90,2 odstotka populacije, stare od 20 do 24 let, leta 2008 dokončalo srednjo šolo. Prav tako je po podatkih, navedenih v zadnjem poročilu o napredku uresničevanja skupnih evropskih ciljev v izobraževanju in usposabljanju (2010/11),⁸ razvidno, da je leta 2009 dokončalo srednješolsko izobraževanje in usposabljanje 89,4 odstotka generacije. Poleg tega je bilo po istem viru leta 2008 5,1 odstotka takih prebivalcev, ki so v starosti od 18 do 24 let zapustili izobraževanje in usposabljanje, leta 2009 pa 5,3 odstotka. Zadnji podatek ni povsem zanesljiv, kljub temu pa mu glede na delež populacije te starosti, ki konča srednješolsko izobraževanje, lahko verjamemo. Zgodnje zapuščanje izobraževanja je obravnavano v poglavju Uresničevanje ciljnih vrednosti.

Kljub tem, precej ugodnim podatkom pa je skrb za osipnike in tiste, ki zgodaj zapustijo izobraževalni sistem, še vedno nujna, saj z različnimi ukrepi poskušamo take pojave preprečiti že v procesu izobraževanja in usposabljanja (preventiva) oziroma jih omiliti in zmanjšati v primerih, ko se zgodijo.

Med kategorijo tistih, ki zgodaj zapustijo izobraževanje ali pa so neuspešni, je posebno ranljiva skupina Romov, ki potrebujejo posebno pomoč, zato je bila leta

⁷ Progress Towards the Lisbon Objectives in Education and Training, Indicators and Benchmarks, 2009; European Commission, Commission staff working document, p. 46.

⁸ Commission staff working document, Progress towards the common European objectives in education and training (2010/2011), Indicators and benchmarks, Brussels, 2011.

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/report10/report_en.pdf

2011 sprejeta Strategija za izobraževanje Romov do leta 2015, v kateri so pripravljene še dodatni ukrepi za zmanjšanje osipa med to skupino prebivalstva.

Posebne potrebe

Tudi vključevanje oseb s posebnimi potrebami v izobraževalni sistem je eden pomembnih dejavnikov in pokazateljev enakosti, zato je tudi sestavni del strategije Izobraževanje in usposabljanje 2020, kajti vsi imajo pravico do dokončanja izobraževanja, vključno z osebami s posebnimi potrebami. Čeprav na tem področju obstajajo številne definicije posebnih potreb in se med državami razlikujejo, se upošteva definicija, ki jo uporablja Agencija za razvoj izobraževanja na področju posebnih potreb (European Agency for Development in Special Needs Education) in ki je nastala na podlagi zbiranja podatkov pri državah članicah. Druge pristope, ki upoštevajo tudi širše mednarodne podatke, je mogoče najti pri OECD in pa pri CRELL (Centre for Research on Lifelong Learning).

V Sloveniji je bil leta 2010 pripravljen dokument Analiza vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami v Sloveniji. Dokument vključuje obdobje od leta 2000, ko je bila sprejeta prva zakonska podlaga za inkluzivno izobraževanje, do leta 2010. V tem obdobju smo lahko spremljali razvoj tega področja. Vzporedno so se leta 2010 začele aktivnosti za spremembe Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, ki je bil sprejet leta 2011. Temeljne spremembe, ki jih uvaja nova zakonodaja, so spremembe v delovanju komisij za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami in oblikovanje strokovnih centrov v povezano mrežo. Ta naj bi zagotavljala bolj uravnoteženo pomoč otrokom s posebnimi potrebami, staršem in učiteljem po vsej državi.

Preglednica 45: Število vključenih otrok in mladostnikov v zavodih in OŠPP od leta 2000/01 do 2009/10

Šol. leto	Generacija šoloobveznih otrok	Zavodi za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami	Šole s prilagojenim programom	Skupaj	% na generacijo otrok
2000/01	185.207	1190	3014	4204	2,2
2001/02	182.151	1151	2830	3981	2,2
2002/03	179.365	1131	2657	3806	2,1
2003/04	180.553	1101	2523	3624	2,0
2004/05	175.412	1070	2326	3396	1,9
2005/06	170.637	1017	2246	3263	1,9
2006/07	167.951	1012	2275	3287	2,0
2007/08	165.910	983	2177	3160	1,9
2008/09	164.859	985	2226	3211	1,9
2009/10	162.902	998	2231	3229	2,0

Vir: Analiza vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami v Sloveniji, Pedagoški inštitut, 2010 (str. 135)

Delež otrok in mladostnikov, vključenih v specializirane ustanove, se vse od šolskega leta 2000/01 giblje okoli 2 odstotkov. S tem podatkom se Slovenija po podatkih Evropske agencije za razvoj izobraževanja na področju posebnih potreb, povzema jih

tudi Evropska komisija v svojem poročilu, uvršča v skupino držav, ki imajo nekoliko manjši delež otrok in mladostnikov, vključenih v specializirane ustanove, od povprečja, ki znaša 2,3 odstotka⁹.

Izobraževanje in usposabljanje odraslih – informalno učenje

Udeležba odraslih v vseživljenjskem učenju je že obravnavana v poglavju Uresničevanje ciljnih vrednosti, zato se v tem delu upošteva le priložnostno učenje, ki je po definiciji, ki jo uporablja AES (Adult Education Survey), namensko, vendar manj strukturirano in lahko vključuje tudi učne aktivnosti v gospodinjstvu ter vsakdanjem življenju. Merjenje takih oblik učenja omogoča boljši vpogled v učenje posameznika in ga tudi ni mogoče spregledati, saj je precejšen delež učenja odraslih zajet prav v teh oblikah učenja, ki pa so precej dober pokazatelj socialno-ekonomskih dejavnikov in povezanosti z enakostjo.

Preglednica 46: Udeležba v oblikah informalnega učenja (od 25 do 64 let), 2007, v %

Učenje	Skupaj	Učenje od družinskih članov, prijateljev in sodelavcev	Učenje iz tiskanega gradiva	Učenje z uporabo računalnika	Učenje s pomočjo televizije, radia, videa	Učenje z vodenimi ogledi muzejev, zgodovinskih /naravnih/ industrijskih znamenitosti	Učenje ob obiskih učnih centrov (vključno s knjižnicami)
EU-27	44,7	18,5	33,4	25,7	17,7	9,8	7,7
Belgija	34,9	15,2	22,5	24,3	7,1	4,8	7,4
Bolgarija	28	8,6	18,3	17,8	13,1	2	3,2
Češka	54,7	18,9	42,1	33,2	29	8,5	6,5
Nemčija	52,4	18,8	40,4	33,9	15,8	8	6,8
Estonija	44,8	27,2	28,9	27	22,6	15,9	14,4
Grčija	20,7	5,6	16,3	11,8	8,3	2	2,4
Španija	28	11,1	16,6	15,7	6,7	5,2	5,1
Francija	63,8	26,5	46,1	42,1	39,8	24,6	17,1
Italija	41,2	24	26,6	23	15,1	13,3	4,6
Ciper	63,6	33,3	44,7	22,8	32,7	8,7	5,1
Latvija	53,9	33,1	41,3	28,3	36,8	10,5	11,3
Litva	45,3	20,7	32,7	23,9	16,4	3,9	9,6
Madžarska	26,2	11,6	18,6	15,2	16,4	6,2	5,7
Malta	44	20,3	25,3	7,2	23,5	9,1	6,7
Avstrija	75,7	44,1	61,7	43,1	38,4	31,5	14,4
Poljska	25,4	9	20,5	17,1	11,3	3,2	6,4
Portugalska	38,9	24,4	22,2	20,5	10,1	5,3	3,4
Romunija	18,4	8,7	10,1	9,9	10,8	1,1	2

⁹ Commission staff working document, Progress towards the common European objectives in education and training (2010/2011), Indicators and benchmarks, Brussels, 2011 (str. 89).

Učenje	Skupaj	Učenje od družinskih članov, prijateljev in sodelavcev	Učenje iz tiskanega gradiva	Učenje z uporabo računalnika	Učenje s pomočjo televizije, radia, videa	Učenje z vodenimi ogledi muzejev, zgodovinskih /naravnih/ industrijskih znamenitosti	Učenje ob obiskih učnih centrov (vključno s knjižnicami)
Slovenija	62	26,8	45,8	41,7	26,7	20	26,1
Slovaška	84,1	38,5	67,6	51,5	69,8	19,7	20,5
Finska	54,6	17,3	38,3	32,1	12,1	11	27,8
Švedska	76	43,9	60,2	54,9	25,4	22,6	23,5
Velika Britanija	53,7	14,3	50,4	19	13	3,3	5,7

Na ravni EU je mogoče ugotoviti, da največji delež znanja odrasli pridobimo iz tiskanega gradiva ter z uporabo računalnika, sledi mu učenje od družinskih članov, prijateljev in sodelavcev ter s pomočjo avdiovizualnih sredstev.

Za Slovenijo je podobno, le deleži so nekoliko višji, kot je povprečje EU-27, saj iz tiskanega gradiva pridobimo največ znanja (45,8 %), z računalnikom pa 41,7 %. Najmanj znanja pridobimo z vodenimi ogledi po muzejih in drugih znamenitostih. Delež znanja, ki ga dobimo z informalnim učenjem, je precej nad povprečjem EU-27 in nas uvršča za Slovaško (84,1 %), Avstrijo (75,7 %), Francijo (63,8 %) in Ciprom (63,6 %).

Priseljenci

Številne države Evropske unije ugotavljajo, da imajo vsako leto precejšen dotok priseljencev iz tretjih držav. Prav tako je precej velik delež notranje mobilnosti, ki je še posebno zaznavna po zadnjih dveh razširitvah EU. Posledica tega je, da se je povečalo število otrok priseljencev in tudi otrok, ki so rojeni zunaj države, v kateri se izobražujejo. Evropska komisija je v Zeleni knjigi o priseljenicah (2008) poudarila pomembno vlogo šole v procesu integracije otrok priseljencev v družbo in jim tako omogoča uspešno poznejše socialno in profesionalno življenje skozi vsa obdobja. Mnogim učencem in študentom se poznajo določene različnosti in pomanjkljivosti zaradi priseljevanja in različnih temeljnih izhodišč, kar se pozneje kaže kot ovira in slabši uspeh pri vseh nadaljnjih izobraževalnih ravneh. Zato je Svet EU sklenil, da morajo države članice še posebno skrbno spremljati integracijsko politiko priseljencev ter z različnimi mehanizmi zmanjšati prepad in razliko med priseljenici in večinskim prebivalstvom. Po statističnih podatkih je namreč razvidno, da so priseljenici v povprečju nižje izobraženi od večinskega prebivalstva, vendar samo prva generacija, naslednja generacija ima že v povprečju višjo izobrazbo od večinskega prebivalstva.

Države članice EU-27 imajo po podatkih Eurostata za leto 2009 v povprečju 6,4 odstotka priseljencev oziroma tujih državljanov. Slovenija ima po zadnjih podatkih Statističnega urada RS za leto 2010 skupaj 4 odstotke tujih državljanov.

V Sloveniji je v okviru spodbujanja pravičnosti, socialne kohezije in aktivnega državljanstva posebno velik poudarek na izobraževanju priseljencev in njihovih otrok. Minister je imenoval delovno skupino strokovnjakov za področje integracije

priseljencev v sistem vzgoje in izobraževanja. Delovna skupina je bila imenovana skladno z nacionalno strategijo in smernicami za izobraževanje otrok priseljencev, ki jo je sprejel Strokovni svet RS za splošno izobraževanje (2009). Na temelju tega in v sodelovanju z Ministrstvom za notranje zadeve so bili pripravljene izobraževalni programi za učenje slovenščine za različne ravni znanja tega jezika. Za otroke priseljencev so bili pripravljene tudi prilagoditve ocenjevanja.

3.4.2 Ključne kompetence

Od leta 2006, ko je bilo vseživljenjsko učenje podprto z Evropskim referenčnim okvirom ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje,¹⁰ so ključne kompetence postale orodje za pomoč državam članicam pri pripravi mladih ljudi za življenje v odraslosti in za izzive sodobnega sveta. Pri tem je bil temeljni namen zagotoviti odraslim sprotno posodabljanje njihovega znanja in spretnosti, da bi lahko sprejemali ter prispevali k socialni in gospodarski blaginji družbe znanja. Komisija je leta 2009 posredovala Evropskemu parlamentu sporočilo Ključne kompetence za spreminjajoči se svet KOM(2009)0640). Na temelju tega je leta 2010 Evropski parlament sprejel Resolucijo Evropskega parlamenta z dne 18. maja 2010 o ključnih kompetencah za spreminjajoči se svet: izvajanje delovnega programa Izobraževanje in usposabljanje 2010 (2010/2013(INI)). V tej resoluciji poziva države članice k nadaljnjemu vlaganju v razvoj ključnih kompetenc.

Vsaka ključna kompetenca je oblikovana na podlagi znanja, veščin in odnosov, ki ustrezajo okoliščinam.

Evropski referenčni okvir ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje opredeljuje osem ključnih kompetenc, potrebnih za osebno izpolnitev, aktivno državljanstvo, socialno vključenost in zaposljivost v družbi znanja:

1. sporazumevanje v maternem jeziku,
2. sporazumevanje v tujih jezikih,
3. matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji,
4. digitalna pismenost,
5. učenje učenja,
6. socialne in državljanske kompetence,
7. samoiniciativnost in podjetnost ter
8. kulturna zavest in izražanje.

V začetnem izobraževanju in usposabljanju bi se morale razviti te ključne kompetence do take stopnje, da bi bili vsi mladi, tudi tisti iz prikrajšanih skupin, usposobljeni za nadaljnje učenje in delo. Z izobraževanjem in usposabljanjem

¹⁰ Recommendation of the European Parliament and of the Council on key competences for lifelong learning (December 2006).

odraslih pa bi vsem odraslim morali omogočiti, da vse življenje razvijajo in posodablajo svoje ključne kompetence.

Na temelju tega so bile pripravljene tudi nove ciljne vrednosti bralne, matematične in naravoslovne pismenosti, ki pa so že navedene v poglavju o uresničevanju ciljnih vrednosti. Leta 2009 je Svet EU sprejel novo ciljno vrednost, ki predvideva, da bo do leta 2020 delež nizkih dosežkov 15-letnikov pri bralni, računski in naravoslovni pismenosti manjši od 15 odstotkov.

V Sloveniji se je leta 2006 začelo posodabljanje učnih načrtov osnovne šole in gimnazije kot nadgradnja kurikularne preнове iz obdobja 1996–1998. Med temeljnimi načeli posodabljanja je eksplicitna zahteva za upoštevanje kompetenčnega pristopa. Didaktični pristopi učenja in poučevanja, kot so medpredmetno povezovanje, iskanje in uporaba virov ter reševanje kompleksnih problemov, so sistematično vključeni v posodobljene učne načrte, ki jih je Strokovni svet za splošno izobraževanje sprejel leta 2008.¹¹ Izvedeno je bilo tudi izobraževanje učiteljev, ki pa še vedno intenzivno poteka.

Tudi pri pripravi izobraževalnih programov poklicnega in strokovnega izobraževanja je bil narejen pomemben premik pri vključevanju ključnih kompetenc v kurikule. Ključne kompetence se razvijajo skozi splošne izobraževalne predmete, v strokovnih modulih, nekatere tako imenovane integrirane ključne kvalifikacije pa tudi skozi kurikulum kot celoto. Za vsako kompetenco je bili pripravljene opis kompetence, sestavine, pogoji in okoliščine za razvoj ter elementi spremljanja razvoja kompetence.¹² Ta okvir je bil podlaga za pripravo okvirnega nacionalnega kurikula in za operacionalizacijo na ravni izvedbenega kurikula šole. Prve evalvacije kažejo, da je za šole operacionalizacija doseganja ključnih kompetenc zelo zahtevno delo in da v praksi še nismo dosegli zelenih premikov.

1. Sporazumevanje v maternem (učnem) jeziku

Pri sporazumevanju v maternem jeziku je pričakovati soliden besedni zaklad in znanje slovnice ter razumevanje različnih jezikovnih funkcij. Ob tem je treba imeti veščine za komunikacijo v različnih okoliščinah ter odnos do estetskih prvin jezika, s katerimi se komunicira z drugimi znotraj jezikovnega in medkulturnega okolja.

V slovenskem vzgojno-izobraževalnem sistemu imajo status učnega jezika trije jeziki, in sicer slovenščina, italijanščina in madžarščina. Navedeni jeziki nastopajo v kurikulumu kot učni jeziki in kot predmeti. Posebno je poudarjeno oblikovanje odnosa do materne jezika (jezikovne ozaveščenosti) in učnega jezika ter znanja (jezika/jezikov) kot vrednote.

¹¹ <http://www.zrss.si/default.asp?link=predmet&tip=6> (učni načrti za osnovno šolo - ISCED 1 in 2); http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2008/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm (učni načrti za gimnazijo - ISCED 3A).

¹² <http://www.cpi.si/strokovna-podrocja.aspx> (koncepti vključevanja ključnih kvalifikacij v izobraževalne programe srednjega poklicnega izobraževanja).

2. Sporazumevanje v tujih jezikih

Jeziki še posebno prispevajo k ustvarjalnosti in lastnemu zadovoljstvu ob zmožnosti komunikacije z drugimi, kakor tudi k izražanju svojih občutij. Veščina komuniciranja v tujem jeziku zahteva nenehno izpopolnjevanje in tudi vpliva na sprejemanje drugih ključnih kompetenc.

Izpopolnjevanje učenja tujih jezikov je bistveno, če naj bi Evropa polno razvila svoje gospodarske, kulturne ali socialne potencialne. Evropa je večjezična, poučevanje tujih jezikov bi to moralo kazati in v resnici tudi vse bolj kaže. Učenje tujih jezikov kot del izobraževanja in usposabljanja je pomembno ne le za kulturno bogatitev posameznika, temveč tudi kot prispevek k mobilnosti in evropski konkurenčnosti.

Zgodnje učenje tujih jezikov je lahko ključ do večje jezikovne uspešnosti pozneje v življenju. Ne le, da utrdi predstavo o tujem jeziku v otrokovih možganih v obdobju, ko je otrok za to najbolj dojemljiv, temveč tudi na nov način vzbuja zanimanje za sosede in partnerje njegove družbe. Treba je spodbujati nadaljnje novosti na tem področju.

Tuje jezike pa lažje obvladamo, če njihovo znanje gradimo na trdni podlagi znanja materinščine. Treba bi bilo spodbujati učenje tujih jezikov in materinščine v ustni in pisni obliki kot dopolnilno orodje za boljšo pripravo državljanov na zahteve današnje družbe.

Svet EU je povabil Komisijo, da pripravi ustrezne ciljne vrednosti, ki bodo temeljile na rezultatih prvega Evropskega pregleda jezikovnih kompetenc (European Survey on Language Competences), in jih predstavi do leta 2012.

Do zdaj je v vseh državah članicah zaznati učenje enega tujega jezika v obveznem izobraževanju, drugi jezik pa je pogosto izbira. V povprečju evropskih držav so se leta 2009 na srednješolski ravni izobraževanja učili 1,4 jezika. Največ jezikov se učijo v Luksemburgu (2,5), na Finskem (2,2) in prav toliko na Malti, vendar leta 2007. Po dva tuja jezika pa se učijo v Romuniji, na Nizozemskem, Cipru in v Italiji. V Sloveniji se srednješolci v povprečju učijo 1,4 tujega jezika.

V Sloveniji vlaganje v znanje tujih jezikov vključuje:

- povezavo med večjezičnostjo in večkulturnostjo kot prispevek k vseživljenjskemu učenju (dodana vrednost večjezičnosti),
- znanje jezikov migrantov (upoštevana sta migracijska politika in znanje materinščine kot dejavnik integracije priseljencev),
- znanje lokalnih jezikov, ki olajšuje poslovanje v tujini (strategija za regionalne in manjšinske jezike),
- začetek zgodnjega uvajanja tujih jezikov v OŠ (obvezni drugi tuji jezik v OŠ in uvajanje tujega jezika v prvo triletje OŠ),
- prilagodljiv predmetnik v OŠ, znotraj njega pa diferenciacija in individualizacija,
- v okviru začetnega izobraževanja učiteljev je predvidena strategija daljšega bivanja v tujini, kar omogoča neposreden stik z jezikom,
- CROMO-medkulturni jezikovni modul,
- evropski oddelki,
- ustanovljene so spletne učilnice, prek katerih poteka izobraževanje na daljavo,
- informatizacija predmetov; razvojne skupine za E-angleščino in E-nemščino.

V osnovnih in srednjih šolah je prevladujoči tuji jezik angleščina, saj se ga uči kar 64,3 odstotka osnovnošolcev po predpisanem predmetniku in še dodatnih 8,9 odstotka po izbiri oziroma fakultativno. V srednji šoli pa je angleščina zastopana 91,8-odstotno. Nemščina je drugi najpogostejši tuji jezik, ki se ga učijo tako v osnovni kot tudi v srednji šoli.

V srednji šoli se učijo v povprečju 1,5 tujega jezika.

Preglednica 47: Učenci, dijaki in odrasli, ki so se v šolskem letu 2008/09 učili tuje jezike

	Po predpisanem predmetniku		Kot izbirni predmet	Fakultativno
	mladina	odrasli	Mladina	mladina
V osnovnih šolah				
angleški jezik	104.078	1221	1744	12.680
nemški jezik	7239	138	15.250	6872
francoski jezik	49	-	1677	449
italijanski jezik	77	-	1054	618
latinski jezik	-	-	68	29
španski	-	-	1224	-
hrvaški	-	-	76	-
drugi tuji jeziki	-	-	44	146
V srednjih šolah				
angleški jezik	76.544	12.564	-	-
nemški jezik	38.072	6081	537	-
italijanski jezik	5956	1791	1572	-
francoski jezik	2994	30	507	44
španski jezik	2887	12	773	235
madžarski jezik	0	-	-	2
ruski jezik	132	2	231	86
latinski jezik	0	2	1142	-
drugi tuji jeziki	69	71	35	8

Vir: SURS, Statistični letopis 2010

3. Matematična kompetenca ter osnovne kompetence v naravoslovju in tehnologiji

Matematična kompetenca predvideva tekoče znanje uporabe števil, pojmov in konceptov ter matematičnih načel, pri čemer je poudarek na uporabi matematike v vsakdanjih življenjskih situacijah. Odnos vključuje željo po ugotavljanju vzrokov in oceni vrednosti, kar še posebno prispeva k reševanju postavljenih problemov. Pri naravoslovju se pričakuje temeljno znanje o naravi, ki vodi k veščinam oblikovanja sklepov na podlagi dokazov in razvija kritično mišljenje ter spoštovanje trajnostnega razvoja v okviru etičnih prvin, ki so povezane z znanstvenim in tehničkim napredkom.

V fazi posodabljanja kurikula 2007–2008 so bile v povezavi z naravoslovnimi predmeti matematična kompetenca ter osnovne kompetence v naravoslovju in tehnologiji še posebno opredeljene in vključene v kurikule. Tako so v vse

naravoslovne predmete in matematiko vključeni cilji za spodbujanje naravoslovno-matematične zmožnosti za razvoj kompleksnega mišljenja:

- iskanje, obdelava in vrednotenje podatkov iz različnih virov,
- uporaba temeljne strokovne terminologije pri opisovanju pojavov, procesov in zakonitosti,
- odnosna in odločitvena zmožnost.

Slovenija je pristopila k mednarodni raziskavi o matematični in naravoslovni pismenosti (PISA). Rezultati so navedeni v poglavju o uresničevanju ciljnih vrednosti.

4. Digitalna pismenost

Digitalna pismenost pomeni temeljno veščino uporabe IKT v smislu znanja, vloge in uporabnosti novega medija za osebne potrebe, pa tudi za delo na podlagi veščin uporabe nove tehnologije. Pri tem sta bistvena kritičen odnos do tega medija in vključenost v socialno okolje ter strokovno omrežje.

Pomen IKT vse bolj narašča tudi v odprtih učnih okoljih in virtualnem poučevanju. V sistemih izobraževanja in usposabljanja bosta sposobnost hitrega odzivanja na razvojne spremembe in potreba po ohranjanju konkurenčnosti še naprej zelo pomembna dejavnika. Poleg tega bodo morali biti posamezniki dovolj prožni, da bodo lahko vse življenje pridobivali novo znanje in spretnosti s pomočjo IKT.

Digitalna pismenost je opredeljena tako v učnih načrtih kot tudi v spremljajočih dejavnostih, s katerimi je zagotovljeno razvijanje digitalnih kompetenc. Na različne, predmetno specifične načine je opredeljena v posodobljenih učnih načrtih za gimnazije in novih katalogih znanj v srednjem poklicnem ter strokovnem izobraževanju (integrirana ključna kompetenca), po novem pa bo tudi v osnovnošolskih učnih načrtih za vse predmete.

Konkretnije je digitalna pismenost v učnih načrtih vključena na naslednji način:

- osnovna šola: kot obvezna vsebina je vključena v predmet tehnična vzgoja v šestem in sedmem razredu. V tretjem triletju so na voljo izbirni predmeti s področja računalništva in informatike. Na večini šol se digitalna pismenost uvaja že od prvega razreda (v obliki tečajev ali interesnih dejavnosti). V učnih načrtih je digitalna pismenost navedena samo pri nekaterih predmetih;
- srednja šola: na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja je digitalna pismenost del vseh predmetov. Prav tako je omenjena v učnih načrtih gimnazij pri skoraj vseh predmetih, in sicer tako med splošnimi cilji (uporaba informacijske tehnologije oziroma digitalna pismenost) kot med konkretnimi učnimi cilji in priporočenimi dejavnostmi ter didaktičnimi priporočili (pomembna je uporaba sodobnega vizualnega gradiva in računalniške tehnologije).

Po teh kazalnikih je mogoče ugotoviti, da se je v Sloveniji od leta 2004 do 2010 število uporabnikov interneta skoraj podvojilo in da ima že večina prebivalstva dostop do interneta ter ga tudi uporablja. Še vedno pa je precejšnje nezaupanje do e-bančništva, čeprav število uporabnikov narašča, pa tudi nakupi so nekoliko manj priljubljeni, kljub temu pa izrazito naraščajo.

Preglednica 48: Nekateri splošni kazalniki informacijske družbe, Slovenija, 2004–2010

Kazalniki	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Število uporabnikov interneta na 100 prebivalcev ¹⁾	43	56	60	63	63	69	73
Število rednih uporabnikov interneta na 100 prebivalcev ²⁾	37	50	54	56	58	64	70
Uporaba interneta doma (delež uporabnikov interneta, %) ²⁾	70	76	81	85	86	87	92
Uporaba e-bančništva (delež uporabnikov interneta, %) ²⁾	23	22	28	32	34	35	38
Uporaba e-nakupovanja (delež uporabnikov interneta, %) ¹⁾	22	22	26	33	35	41	45

Vir: SURS

1) Podatki se nanašajo na osebe, stare od 10 do 74 let, ki so že kdaj uporabljale internet.

2) Podatki se nanašajo na osebe, stare od 10 do 74 let, ki so internet uporabljale v zadnjih treh mesecih.

5. Učenje učenja

Znanje je odvisno od osebnega učnega sloga in je odvisno od posameznikove kariere, večšine pa so odvisne od širšega spektra študijskih veščin in pristopov, kot so iskanje in izbiranje ter povezovanje informacij, veščine načrtovanja, organiziranja učenja individualno in v skupinah. Seveda se pri tem še posebno pričakuje odnos do problema v smislu iskanja rešitev, kajti tako se lahko odstranjujejo ovire za motivacijo in učenje skozi vse življenje.

Za zdaj veljavne učne načrte za splošno izobraževanje lahko rečemo, da so v njih prisotni posamezni elementi, ki naj bi razvijali kompetenco učenje učenja, tako kognitivno kot emotivno komponento. Pripravljeni posodobljeni učni načrti vključujejo usmeritev k realizaciji vseh osmih ključnih kompetenc, med katerimi je poudarjena kompetenca učenje učenja. Pomembni so kritično mišljenje, ustvarjalnost, dajanje pobud, reševanje problemov, ocena tveganj, sprejemanje odločitev in konstruktivno obvladovanje čustev.

6. Socialne in državljanske kompetence

Znanje in razumevanje delovanja družbe, delovanje organizacij in koncepti demokracije ter človekovih pravic pomenijo pot k veščinam konstruktivne komunikacije, k reševanju konfliktov in pogajanjem ter k večji strpnosti. Odnosi vključujejo odgovornost in vključenost v državljanske aktivnosti in vplivajo na oblikovanje politike na vseh ravneh.

V Sloveniji razvijanje socialnih in državljanskih kompetenc spada med splošne cilje učnih načrtov za spoznavanje okolja (od 1. do 3. razreda OŠ), družbe ter naravoslovja in tehnike (4., 5. razred), geografije (od 6. do 9. razreda), novega učnega načrta državljanske in domovinske vzgoje ter etike (8., 9. razred), prav tako pa je zajeto tudi v učnem načrtu za zgodovino (od 6. do 9. razreda) in številnih izbirnih predmetih.

V srednjih šolah naj poleg predmeta sociologija izpostavimo še zgodovino, za katero so predvideni številni ukrepi za krepitev vzgoje za človekove pravice. Tako so v učnem načrtu za gimnazije (ISCED 3A) zapisani cilji, ki se nanašajo na razvijanje odnosov, ravnanja, naravnosti in stališč. Poleg tega obvezne in neobvezne izbirne vsebine lahko vključujejo tudi različna področja socialnih in državljskih kompetenc.

7. Samoiniciativnost in podjetnost

Ta kompetenca obsega razumevanje delovanja gospodarstva in podjetništva. Ob tem se oblikujejo veščine, kot so načrtovanje, organiziranje, vodenje, komuniciranje ter samostojno in timsko delo. Ob tem se razvije odnos do podjetništva in podjetniške iniciative, ki prispeva k osebnemu in družbenemu razvoju in je podlaga za kariero podjetnika.

Samoiniciativnost in podjetnost sta še posebno navzoči v kurikulumih poklicnega in strokovnega izobraževanja. Razvit je bil model vključevanja te kompetence v kurikule. Poudarek je na pedagoškem procesu, na uporabi aktivnih metod učenja. Sestavljavci posamičnih katalogov znanj pa morajo razmisliti, kako podjetnostne lastnosti in podjetniško kulturo vključiti v kurikulum ter katere aktivne metode učenja pri tem uporabiti.

Pomemben element uveljavljanja te kompetence je spremljanje posameznika v učnem procesu, saj tako dobimo povratno informacijo o posameznikovem napredku. Šola v izvedbenem kurikulumu opredeli, kako bo spremljala in vrednotila posameznikov napredek (na primer samovrednotenje s pomočjo portfolia, učiteljevo vrednotenje s pomočjo kontrolnega lista, ocenjevanje s številčnimi ocenami).

8. Kulturna zavest in izražanje

Kulturna zavest vključuje znanje in zavedanje vloge kulture na vseh ravneh ter razumevanje bogastva Evrope in njenih družbenih skupnosti. Vključuje tudi veščine, ki so povezane z izražanjem samega sebe skozi umetnost, ter zavedanje socialnih in gospodarskih potencialov umetnosti. Odnos pomeni spoštovanje ustvarjalnosti in odprtost do različnosti.

Leta 2008 je v Sloveniji nastal predlog nacionalnih smernic za vključevanje kulturno-umetnostne vzgoje v vzgojo in izobraževanje (dokument vsebuje opredelitev, cilje in načela kulturno-umetnostne vzgoje), nastaja pa tudi program kulturne vzgoje kot kroskurikularne teme.

Spomladi 2008 potrjeni posodobljeni učni načrti za osnovne šole in gimnazije umeščajo kulturno-umetnostno vzgojo kot kroskurikularno vsebino v medpredmetnih povezavah. V osnovni šoli se kompetenca razvija v okviru obveznih in izbirnih predmetov, kulturnih dni ter interesnih dejavnosti. Na gimnazijah, ki izvajajo splošni izobraževalni program, se izobraževalno delo izvaja v okviru splošnih izobraževalnih predmetov (obvezni predmeti in izbirne vsebine), pa tudi v okviru neobveznih izbirnih vsebin. Obvezne in neobvezne izbirne vsebine lahko vključujejo tudi različna področja kulture. K dvigu kulturne pismenosti pa prispevajo tudi kulturni dnevi. Podobno je tudi na poklicnih in strokovnih srednjih šolah.

Aprila 2008 je Vlada RS sprejela *Resolucijo o Nacionalnem programu za kulturo 2008–2011*, v kateri je kulturna vzgoja opredeljena med načeli kulturne politike ter posebej izpostavljena med področji in dolgoročnimi cilji kulturne politike.

Sklep

Delež otrok in mladostnikov, vključenih v specializirane ustanove, se vse od šolskega leta 2000/01 giblje okoli 2 odstotkov. S tem podatkom se Slovenija po podatkih Evropske agencije za razvoj izobraževanja na področju posebnih potreb, povzema pa jih tudi Evropska komisija v svojem poročilu, uvršča v skupino držav, ki imajo nekoliko manjši delež otrok in mladostnikov, vključenih v specializirane ustanove, od povprečja, ki znaša 2,3 odstotka.

Ključne kompetence so orodje za pomoč državam članicam pri pripravi mladih ljudi za življenje v odraslosti in za izzive sodobnega sveta. Evropski referenčni okvir ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje (2006) določa osem ključnih kompetenc.

Na ravni EU je mogoče ugotoviti, da največji delež znanja odrasli pridobijo z informalnim učenjem, in sicer iz tiskanega gradiva ter z uporabo računalnika, sledi mu učenje od družinskih članov, prijateljev in sodelavcev ter s pomočjo avdiovizualnih sredstev. Enako velja tudi za Slovenijo.

V Sloveniji je v osnovnih in srednjih šolah prevladujoči tuji jezik angleščina, saj se ga uči kar 64,3 odstotka osnovnošolcev po predpisanem predmetniku in še dodatnih 8,9 odstotka po izbiri oziroma fakultativno. V srednji šoli je angleščina zastopana z 91,8 odstotka. Nemščina je drugi najpogostejši tuji jezik, ki se ga učijo tako v osnovni kot tudi v srednji šoli. V srednji šoli se učijo v povprečju 1,5 tujega jezika.

V povprečju evropskih držav so se leta 2009 na srednješolski ravni izobraževanja učili 1,4 jezika.

Po nekaterih kazalnikih informacijske družbe je mogoče ugotoviti, da se je v Sloveniji od leta 2004 do 2010 število uporabnikov interneta skoraj podvojilo in da ima večina prebivalstva že dostop do interneta ter ga tudi uporablja.

3.5 *Krepitev ustvarjalnosti in inovativnosti*

Leta 2009 je Svet EU sprejel sklep, v katerem opredeljuje štiri strateške cilje na področju izobraževanja in usposabljanja 2020 (ET2020). Med njimi je kot četrti strateški cilj opredeljen tudi cilj *Krepitev ustvarjalnosti in inovativnosti, vključno s podjetništvom, na vseh ravneh izobraževanja in usposabljanja*.

»Ustvarjalnost je poleg tega, da prispeva k osebnosti izpopolnitvi, tudi glavni vir inovativnosti, ki velja za enega od ključnih gonil trajnostnega gospodarskega razvoja. Ustvarjalnost in inovativnost sta ključni za razvoj podjetij in sposobnost Evrope, da konkurira v mednarodnem merilu.

Prvi izziv je spodbuditi vse državljane, da bodo pridobili prečne ključne kompetence, na primer digitalno pismenost, učenje učenja, samoiniciativnost, podjetništvo in kulturno zavest. Drugi izziv je zagotoviti celovito delovanje trikotnika znanja, ki povezuje izobraževanje, raziskave in inovacije. Partnerstvo med podjetniško sfero ter različnimi ravni in sektorji izobraževanja, usposabljanja in raziskav lahko pripomore k boljši osredotočenosti na znanje in spretnosti ter kompetence, potrebne na trgu dela, ter na pospeševanje inovativnosti in podjetništva v vseh oblikah učenja. Spodbujati bi bilo treba širše skupnosti učenja, v katerih bi sodelovali predstavniki civilne družbe in drugih zainteresiranih strani, da bi se ustvarili ugodni pogoji za ustvarjalnost in boljšo usklajenost poklicnih in družbenih potreb, pa tudi dobro počutje posameznikov.«

Glede na to, da je to razmeroma nov cilj in še ni bilo izdelanih merskih instrumentov oziroma kazalnikov, je Evropska komisija sprožila številne pobude in raziskave za izdelavo in pripravo merskega instrumentarija.

4 OPERATIVNI NAČRT URESNIČEVANJA LIZBONSKIH CILJEV V SLOVENIJI

Slovenija od novembra 2002 na podlagi sklepa Evropskega sveta (Stockholm, 2001), da se k uresničevanju dolgoročnih ciljev vključijo tudi države kandidatke (ter države EFTE), dejavno sodeluje s svojimi predstavniki na sestankih delovnih skupin, ki uresničujejo posamezne cilje, s čimer prevzema tudi odgovornost za uresničevanje teh ciljev. Prav zaradi pomembnosti in pa tudi velike odgovornosti za v prihodnost usmerjenega sistema vzgoje in izobraževanja v Sloveniji je bilo nujno pripraviti sistem podpore pri oblikovanju skupnih stališč, zlasti pa pri implementaciji z odprto metodo usklajevanja sprejetih rešitev za uresničitev postavljenih ciljev.

Do leta 2004 so bile za obdobje enega leta oblikovane posvetovalne delovne skupine, ki so imele nalogo identificirati in pripraviti primere dobre prakse ter nacionalno poročilo za delovne skupine v okviru Evropske komisije. Te posvetovalne skupine so bile podpora posameznim predstavnikom v delovnih skupinah in niso imele večje vloge pri uresničevanju teh ciljev, kar je v prvi fazi tudi zadostovalo. V začetku leta 2004, ko je bilo treba resno pristopiti k uresničevanju in implementaciji teh ciljev, pa je bilo treba delo nekoliko drugače organizirati, saj je bilo treba zagotoviti uresničevanje teh ciljev na vseh ravneh in vsako leto poročati o napredku ter dosežkih. Za uresničitev ciljev je odgovorna država, kar pomeni, da mora vzpostaviti sistem, ki ji bo omogočal uresničevanje nalog, pa tudi sprotno spremljanje in preverjanje uresničevanja teh ciljev. Zaradi gospodarnega dela in preprečevanja prekrivanja različnih procesov (bolonjski, kopenhaški/Brugges, vseživljenjsko učenje) je bilo treba oblikovati telo, ki bo vse te procese povezovalo in omogočalo sinergijo pri uresničevanju teh ciljev in procesov.

4.1 Izhodišča

4.1.1 Razvojne spremembe

Razvojne spremembe so potekale in še potekajo na področju kulture, znanosti, tehnologije, gospodarstva, socialnega in političnega življenja ter na drugih področjih. So globalne in vezane na vključevanje Slovenije v skupni evropski ter svetovni gospodarski in komunikacijski prostor, zato nanje pri nas ni mogoče bistveno vplivati, temveč je treba uvideti njihove posledice in protislovnosti ter se nanje dejavno odzivati. Za Slovenijo so prav tako značilne podobne razvojne spremembe in izzivi kot za Evropsko unijo, kar pomeni, da se prebivalstvo stara, da prihaja do sprememb v delu in življenju in da prihaja do večje socialne stratifikacije. Na področju bolonjskega procesa so bili postavljeni temelji nove zakonodaje, na področju kopenhaškega procesa pa je postavljeno nacionalno informacijsko središče z ustreznimi bazami podatkov, preveden evropski življenjepis in obrazec za dodatek k spričevalu.

4.1.2 Težave izobraževanja v Sloveniji

Kljub različnim reformam, ki niso bile vedno uspešne, je izobraževalnemu sistemu uspelo ohraniti notranjo trdnost in kakovost, ki jo lahko merimo tudi po tem, da učenci naših osnovnih in srednjih šol nimajo težav pri prehajanju v šole v razvitih deželah. Izobraževanje se je uspešno odzivalo na gospodarske, tehnološke in druge družbene spremembe. To je bilo mogoče zaradi odprtosti izobraževalnih ustanov za novosti, kot so eksterna matura, računalniško izobraževanje, uvajanje novih didaktično-metodičnih pristopov, izbirnost v predmetnikih in podobno. Izobraževanje je v preteklem obdobju prispevalo izredno pomemben delež k družbenemu in ekonomskemu razvoju Slovenije.

Reformo šolstva so spodbudile nekatere težave v izobraževanju, za katere se predpostavlja, da jih je z vsebinskimi spremembami v izobraževanju mogoče rešiti oziroma zmanjšati.

Te težave so:

- vprašanje avtonomije in strokovne odgovornosti šol in učiteljev,
- prevelika razdrobljenost disciplinarnega znanja po šolskih predmetih,
- prenapolnjenost programov in učnih načrtov,
- premajhen poudarek razvoju motivacije za izobraževanje,
- omejena uporaba različnih pristopov, oblik, metod in tehnik dela in prevelika pasivizacija učencev,
- premajhen poudarek na nekaterih ključnih vidikih učenčevega razvoja in izobraževanja,
- pretiran poudarek na učitelju kot edinemu prenašalcu znanja,
- oslABLJENA integracijska vloga šole,
- zaostajanje za razvitimi državami v izobraženosti prebivalstva,
- prevelik delež poklicno neusposobljenega prebivalstva,
- premajhna kakovost pridobljenega znanja,
- premajhna usposobljenost učencev za dovolj samozavestno srečevanje z življenjskimi težavami in za njihovo reševanje,
- zagotavljanje pogojev za izvedbo izobraževalnih programov.

4.1.3 Cilji

Pri reformi šolstva so bili postavljeni ključni cilji, ki bodo prispevali k reševanju težav na področju izobraževanja. Njihovo doseganje mora biti preverljivo oziroma izmerljivo. Cilji so zelo podobni, če že ne enaki tistim, ki jih je sprejela EU, kar pomeni, da so bile zaznane podobne težave, kot jih zaznavajo v drugih evropskih državah in da nekatere med njimi Slovenija že dejavno rešuje.

Najpomembnejši cilji reforme v Sloveniji:

1. povečati avtonomijo in strokovno odgovornost šol in učiteljev,
2. doseči večjo stopnjo povezanosti med disciplinarnimi znanji,
3. preprečiti preobremenjenost in utrujenost učencev,
4. in 5. uvajati raznolike oblike in metode dela ter povečati aktivno vlogo učenca,
6. spodbujati skladen telesni in duševni (spoznavni, čustveni, socialni in drugi) razvoj

- posameznika,
7. povečati povezovalno in usmerjevalno vlogo učiteljev v izobraževalnem procesu,
 8. povečati socialno integracijsko vlogo šole,
 9. povečati stopnjo vključenosti otrok, mladine in odraslih v izobraževanje ter povečati stopnjo prehodnosti ob nezmanjšani kakovosti,
 10. pripraviti učence za kakovostno življenje, na vseživljenjsko izobraževanje in za poklic,
 - 11a. doseči mednarodno primerljive standarde in raven znanja,
 - 11b. usposobiti učence za učinkovito in kakovostno komunikacijo v materinščini,
 - 11c. izboljšati funkcionalno pismenost,
 - 11d. povečati kakovost in trajnost pridobljenega znanja,
 12. razvijati sposobnosti samostojnega ustvarjalnega in kritičnega mišljenja ter presojanja, usposabljanje za dovolj samozavestno srečevanje z življenjskimi težavami in za njihovo reševanje,
 13. ugotoviti ustrezne materialne in kadrovske pogoje za izvajanje izobraževalnih programov.

4.2 Sistem uresničevanja programa Izobraževanje in usposabljanje 2010

Uresničevanje delovnega programa Izobraževanje in usposabljanje 2010 v Sloveniji je potekalo v dveh fazah: v prvi fazi je bila organizirana in zagotovljena struktura strokovnjakov, ki je sodelovala pri prvih fazah uresničevanja lizbonskih ciljev na ravni EU, v drugi fazi pa za implementacijo teh ciljev na nacionalni ravni. Temeljno vodilo je bilo gospodarno uporabiti človeške in finančne vire ter čim bolje uporabiti sedanja strukturo in sistem v vzgoji in izobraževanju ter ju medsebojno čim bolje povezati.

4.2.1 Prva faza

- 1. Imenovanje nacionalnih predstavnikov v delovne skupine** v Evropski komisiji (oktober 2002).

Imenovanih je bilo devet strokovnjakinj in strokovnjakov iz različnih ustanov s področja vzgoje in izobraževanja, ki so imeli ustrezne kompetence za posamezno področje ciljev.

Na ravni takratnega Ministrstva za šolstvo, znanost in šport (MŠZŠ) je za koordinacijo skrbel Oddelek za EU zadeve.

Stroške potovanja je delno plačala EU, delno pa MŠZŠ.

- 2. Imenovanje posvetovalnih skupin** za posamezne skupine »Konkretnih bodočih ciljev« (16. 5. 2003).

Imenovanih je bilo osem skupin strokovnjakinj in strokovnjakov iz različnih ustanov in z različnih področij za obdobje enega leta. Naloga te posvetovalne skupine sta

svetovanje in pomoč pri iskanju primerov dobre prakse in pripravi nacionalnih poročil. Vodja skupine je hkrati nacionalni predstavnik v delovni skupini v EU.

Za dve področji nista bili imenovani posvetovalni skupini. Na ravni Ministrstva za šolstvo, znanost in šport je za koordinacijo skrbel Oddelek za EU zadeve.

Slika 10: Struktura prve faze uresničevanja »Konkretnih bodočih ciljev«

POSAMEZNI PREDSTAVNIKI								
A	1.1.1.1.1	C	D	E	F	G	H	I
IZBOLJŠANJE IZOBRAŽEVANJA	KLJUČNE KOMPETENCE, TUJI JEZIKI	IKT	NARAVOSLOVJE – VEČJE ZANIMANJE	VIRI	MOBILNOST	ODPRTO UČNO OKOLJE	PRIVLAČNO UČENJE	KAZALNIKI IN INDIKATORJI
Alenka Taštanoska MŠZŠ	mag. Ljudmila Ivšek, ZRSŠ; Zdravka Godunc, MŠZŠ	Janez Čač, MŠZŠ	dr. Jožko Budin	mag. Vera Gradišar	Andrej Kotnik, MŠZŠ	mag. Mitja Sardoč, PI	mag. Slava Pevec Grm, CPI	mag. Zvonka Pangerc Pahernik, ACS

POSVETOVALNE SKUPINE								
A	1.1.1.1.2	C	D	E	F	G	H	I
IZBOLJŠANJE IZOBRAŽEVANJA	KLJUČNE KOMPETENCE, TUJI JEZIKI	IKT	NARAVOSLOVJE – VEČJE ZANIMANJE	VIRI	MOBILNOST	ODPRTO UČNO OKOLJE	PRIVLAČNO UČENJE	KAZALNIKI IN STANDARDI
vodja, namestnik + 7 članov	vodja, namestnik + 7 članov; vodja, namestnik + 4 članov	vodja, namestnik + 5 članov	vodja in 9 članov			vodja, namestnik + 6 članov	vodja, namestnik + 6 članov	vodja in 5 članov

Za vsebinski del so bili zadolženi tudi posamezni državni sekretarji in podsekretarji, ker sta narava in obseg dela začela presegati do tedaj ustrezno in zadovoljivo koordinacijsko vlogo Oddelka za EU zadeve. Plačilo za delo posvetovalnih skupin ni bilo predvideno.

4.2.2 Druga faza

Za nadaljnje delo, ki vključuje tudi uresničevanje ciljev in pripravo poročil o konkretnih akcijah, ki jih je naša država izvedla za uresničitev teh ciljev, pa je bilo treba oblikovati nacionalno telo, ki bo poskrbelo za uresničevanje teh ciljev, pa tudi sodelovalo pri oblikovanju stališč in predlogov, ki so jih imeli naši predstavniki v delovnih skupinah v EU. Začetna faza, v kateri je zadostovala le koordinacijska vloga Ministrstva za šolstvo, znanost in šport, je prešla v drugo fazo, v kateri je bilo treba prevzeti dejavnejšo vlogo, saj je bilo treba povezati vse strukture v izobraževanju, ki so zadolžene za uresničevanje ciljev. Treba je bilo zagotoviti povezave s strokovnimi sveti ter z vsemi javnimi zavodi, ki so zadolženi za razvoj in svetovanje ter izobraževanje strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju, kakor tudi z vsemi programskimi in drugimi sveti in komisijami, ki oblikujejo strategijo na področju vzgoje in izobraževanja. Prav tako sta morala biti zagotovljena povezava in sodelovanje z večstranskimi organizacijami, kot so Svet Evrope, OECD, UNESCO in drugi. Slovenija mora namreč dejavno sodelovati pri oblikovanju skupne evropske politike izobraževanja in usposabljanja, saj to pomeni tudi lasten razvoj in napredek. Slovenski predstavniki imajo izjemno pomembno vlogo pri nastajanju in oblikovanju nove strategije ter politike izobraževanja in usposabljanja na evropski, pa tudi na nacionalni ravni, zato dotedanji način organizacije in koordinacije ni ustrezal vsem tem zahtevam.

4.2.3 Koordinacija za izobraževanje in usposabljanje 2010

Minister je marca 2004 imenoval ekspertno telo Koordinacija za Izobraževanje in usposabljanje 2010, ki je začelo delati 18. maja 2004. Prevzelo je vlogo medsebojnega povezovalca različnih dejavnikov, ki oblikujejo sistem in politiko izobraževanja, kakor tudi oblikovalca stališč, smernic razvoja in skupnega nacionalnega akcijskega načrta. Spremlja tudi uresničevanje teh ciljev in zagotavlja povezovanje pomembnih evropskih procesov na nacionalni ravni. Taka povezava nacionalne strategije z evropskimi smernicami je nujna, predvsem pa smotrna, saj omogoča prežemanje in sinergijo različnih delov znotraj področja izobraževanja na nacionalni in mednarodni ravni.

Sestava

Koordinacijo je sestavljalo 26 članov, ki so med seboj izbrali predsednika in namestnika. Sestava je:

- nacionalni predstavniki v delovnih skupinah v Bruslju (12),
- direktorji direktorats (3),
- strokovnjaki s področja edukacije (3),
- nacionalni koordinator,
- predstavnik Oddelka za EU, Sektor za mednarodno sodelovanje (2),
- predstavnik Urada za razvoj šolstva,
- predstavniki javnih zavodov (ACS, CPI, ZRSS, CMEPIUS)

Imenovani prihajajo z različnih fakultet in raziskovalnih inštitutov, iz javnih zavodov ter s takratnega Ministrstva za šolstvo, znanost in šport oziroma iz vrst strokovnjakov in ustanov, ki te cilje implementirajo.

Usklajevanje dela na posameznih področjih uresničevanja ciljev pa je potekalo v okviru koordinacije koordinatorjev delovnih teles, ki jo skliče nacionalni koordinator.

Za strokovno, tehnično in administrativno delo Koordinacije za Izobraževanje in usposabljanje 2010 sta skrbela Urad za razvoj šolstva in Oddelek za EU.

Javni zavodi (Zavod RS za šolstvo, Center RS za poklicno izobraževanje, Center za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja, Andragoški center Slovenije) zagotovijo denar za delovanje v okviru svojega letnega delovnega načrta.

Naloge in pristojnosti Koordinacije

- Priprava in sprejem poslovnika,
- priprava meril za imenovanje članic in članov posameznih področnih skupin,
- imenovanje članic in članov posameznih področnih skupin,
- priprava gradiva Konkretni bodoči cilji v vzgoji in izobraževanju »Izobraževanje in usposabljanje 2010«,
- oblikovanje skupnega nacionalnega Akcijskega načrta za uresničevanje Konkretnih bodočih ciljev v vzgoji in izobraževanju do leta 2010,
- seznanitev strokovnih svetov z Akcijskim načrtom za uresničevanje Konkretnih bodočih ciljev v vzgoji in izobraževanju do leta 2010,
- obravnava in potrditev poročil posameznih področnih skupin,
- priprava in potrditev nacionalnega poročila o uresničevanju postavljenih ciljev,
- spremljanje uresničevanje načrta na posameznih področjih edukacije,
- oblikovanje stališč za delo na evropski in nacionalni ravni,
- oblikovanje predlogov (vizije) za nadaljnje delo na področju izobraževanja in usposabljanja,
- seznanjanje drugih programskih svetov in komisij o konkretnih načrtih in delu.

Način dela

Člani Koordinacije so bili imenovani za obdobje štirih let. Za posamezna področja dela lahko oblikujejo delovna telesa. Podrobnejši način in postopki dela so bili opredeljeni v Poslovniku Koordinacije. Prav tako je bil v poslovniku opredeljen način vrednotenja dela Koordinacije.

4.2.4 Področne skupine Koordinacije za Izobraževanje in usposabljanje 2010

Koordinacija za Izobraževanje in usposabljanje 2010 je lahko oblikovala področne skupine za Izobraževanje in usposabljanje 2010, ki so jih sestavljali eksperti za posamezno področje konkretnih bodočih ciljev.

Sestava področne skupine za izobraževanje in usposabljanje 2010

V te skupine se je imenovalo strokovnjake s področja izobraževalnega sistema za posamezna področja (vrtci, osnovna šola, gimnazije, strokovno in poklicno izobraževanje, visokošolsko izobraževanje, izobraževanje odraslih) ter strokovnjake za posamezna področja v javnih zavodih. Treba je poudariti, da morajo ti strokovnjaki sodelovati v različnih programskih svetih, posvetovalnih telesih in komisijah, ki oblikujejo smernice in strategijo izobraževanja v Sloveniji, kajti tako je zagotovljen prenos zamisli in informacij v vse segmente, ki so tvorno oblikovali strategije izobraževanja.

Imenovani so prišli z različnih fakultet, raziskovalnih inštitutov, iz vrtcev, šol, javnih zavodov in so bili imenovani za štiri leta.

Predsednik področne skupine je bil hkrati član Koordinacije za izobraževanje in usposabljanje 2010, s čimer je zagotavljal prenos informacij in zastopanje interesov v obe smeri. Vsaka področna skupina je imela tudi koordinatorja, ki je lahko namestnik predsednika področne skupine. Usklajevanje dela torej poteka v okviru koordinacije predsednikov in koordinatorjev posameznih delovnih skupin.

Naloge področne skupine za izobraževanje in usposabljanje 2010

- Priprava in sprejem poslovnika področnih skupin,
- priprava primerov dobre prakse (v Sloveniji in predstavitev evropskih),
- oblikovanje Akcijskega načrta Konkretnih bodočih ciljev v vzgoji in izobraževanju do leta 2010 za posamezno področje in posredovanje Koordinaciji za izobraževanje in usposabljanje 2010,
- priprava (vmesnih in končnih) poročil o uresničevanju postavljenih ciljev,
- spremljanje uresničevanja načrta na posameznih področjih edukacije,
- oblikovanje stališč za delo na evropski in nacionalni ravni,
- oblikovanje predlogov (vizije) za nadaljnje delo na področju izobraževanja in usposabljanja,
- seznanjanje drugih programskih svetov in komisij o konkretnih načrtih in delu.

Način dela

Člani področnih skupin so bili imenovani za obdobje največ štirih let. Podrobnejši način in postopki dela so bili opredeljeni v poslovniku. Prav tako se je v poslovniku opredelil način vrednotenja dela področnih skupin.

Struktura organizacije za uresničevanje konkretnih bodočih ciljev v izobraževanju Izobraževanje in usposabljanje 2010 je bila podobna tisti pri kurikularni prenovi, saj je šlo za uresničevanje podobnih ciljev. Omenjena organizacijska struktura se je izkazala kot uspešna, zato jo je bilo koristno ponovno uporabiti, le na nekaterih delih jo je bilo treba spremeniti, vsekakor pa je ta nacionalna struktura podlaga, ki bo v pomoč pri nadaljevanju evropske strukture.

Omenjene skupine so večinoma prenehale delo in pripravile gradiva, ki so bila podlaga za pripravo strategije za naslednje desetletno obdobje. Edina skupina, ki je še vedno dejavna, je skupina za oblikovanje kazalnikov in ciljnih vrednosti.

Sklep

Slovenija je s svojimi predstavniki že od novembra 2002 dejavno sodelovala na sestankih delovnih skupin v okviru Evropske komisije, da bi uresničili posamezne cilje delovnega programa Izobraževanje in usposabljanje 2010. Tako je prevzela tudi odgovornost za uresničevanje teh ciljev. V prvi fazi so bile oblikovane posvetovalne delovne skupine, ki so imele nalogo identificirati in pripraviti primere dobre prakse ter nacionalno poročilo za delovne skupine v okviru Evropske komisije.

V drugi fazi je bilo treba oblikovati organizacijsko strukturo, ki bo gospodarno in učinkovito povezala vse procese za uresničevanje ciljev, ki so se izoblikovali v EU (bolonjski, kopenhaški, vseživljenjsko učenje), ter omogočala sinergijo pri uresničevanju teh ciljev in procesov. Leta 2004 je bilo imenovano tako strokovno koordinacijsko telo, in sicer Koordinacija Izobraževanje in usposabljanje 2010.

Sestava te Koordinacije je bila obsežna (26 članov). Sestavljali so jo strokovnjaki s področja izobraževalnega sistema za posamezna področja, pa tudi s posameznih področij v javnih zavodih ter državni sekretarji z Ministrstva za šolstvo in šport. Med temi so tudi vsi nacionalnih predstavniki v delovnih skupinah Evropske komisije za uresničevanje delovnega načrta Izobraževanje in usposabljanje 2010 ter predstavnik bolonjskega, kopenhaškega ter vseživljenjskega procesa. Koordinacija je začela delo 18. maja 2004, ko je imela prvo sejo in si je postavila zahtevni nalogi, pripraviti strategijo in akcijski načrt uresničevanja delovnega načrta Izobraževanje in usposabljanje 2010 na nacionalni ravni ter spremljati uresničevanje tega načrta. Predvideno je bilo tudi oblikovanje področnih skupin za uresničevanje teh ciljev. Večina delovnih skupin je končala delo še pred letom 2010. Edina skupina, ki je delovala vsa leta, je bila stalna delovna skupina za kazalnike in ciljne vrednosti.

5 SKLEPI IN UGOTOVITVE

Kratek pregled razvoja na področju vzgoje in izobraževanja od leta 2000 do 2010

V slovenskem sistemu vzgoje in izobraževanja je bilo v preteklem desetletnem obdobju izvedeno uvajanje temeljite prenovе, ki je zaznamovala desetletno obdobje pred tem. To uvajanje je bilo sprotno in skrbno spremljano in vrednoteno ter dopolnjevano in izboljšano.

V tem obdobju (2009) je bila imenovana Nacionalna strokovna skupina za pripravo Bele knjige o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji, z nalogo, da pripravi strokovne podlage za sistematično in strokovno utemeljeno preoblikovanje ter dograjevanje sistema vzgoje in izobraževanja.

Na področju *predšolske vzgoje* je v desetletnem obdobju mogoče zaznati precejšnje spremembe, zlasti na področju uvajanja novega kurikula za vrtce ter v politiki povečevanja vključevanja otrok v program predšolske vzgoje, saj je bilo to področje prepoznano kot prednostno. Sprejeto je bilo dejstvo, da se temelj dobrega nadaljnega učenja in izobraževanja začne že v zelo zgodnjem obdobju otrokovega razvoja, pa tudi študije so pokazale, da tisti otroci, ki so bili vključeni v programe predšolske vzgoje, lažje in hitreje napredujejo tudi v poznejših procesih učenja in izobraževanja. Z ukrepom zagotavljanja brezplačne oskrbe za vsakega drugega ali več otrok iz iste družine, ki so hkrati vključeni v vrtec, se je število otrok v vrtcih povečalo in jih je od vseh starosti do šestih let oziroma do vpisa v osnovnošolsko izobraževanje vključenih že 75,3 odstotka.

Osnovnošolsko izobraževanje je kljub zmanjšanju generacij otrok te starosti v desetletnem obdobju doživelo postopno podaljšanje izobraževanje za eno leto, in sicer iz osemletnega izobraževanja v devetletno ter sprotno posodabljanje in izboljšanje procesa izobraževanja ter tudi izobraževalnega programa. V tem obdobju se je začel uvajati tudi drugi tuji jezik kot obvezni predmet v osnovni šoli, pri čemer je v nižjih, začetnih razredih še ostal kot izbirni predmet.

Pri pripravi novih učnih načrtov za osnovnošolsko izobraževanje je bil velik poudarek na zmanjšanju učne snovi v smislu obsega in globine ter v korist utrjevanja temeljnih znanj, kajti zaznati je bilo, da obseg snovi vpliva na kakovost in trajnost znanja, kar se je pokazalo tudi pri mednarodni raziskavi (PISA).

V osnovnem in srednješolskem izobraževanju se je pristopilo k spremembam financiranja šolske prehrane tako, da so na obeh ravneh izobraževanja dijaki in učenci deležni sofinanciranja šolske prehrane, pri čemer so socialno šibki povsem oproščeni plačila obroka.

Področje *srednješolskega izobraževanja* je bilo zaznamovano z zmanjšanjem vpisa v te programe zaradi zmanjšanja generacije ter z uvajanjem prenovljenih izobraževalnih programov za strokovno in poklicno izobraževanje, ki je sledilo konceptom vseživljenjskega učenja in kompetenčno kurikularnemu načrtovanju. Sistem je zaradi majhnosti Slovenije naravnan tako, da omogoči vsakomur, da čim bolj razvije svoje močne plati.

Uvedena je bila tudi poklicna matura, s čimer se je odprla pot za nadaljevanje izobraževanja na terciarni ravni izobraževanja.

Izobraževanje odraslih je s pomočjo sredstev Evropskega socialnega sklada in s pomočjo dolgoročnega programa izvajanja izobraževanja odraslih, ki je bil sprejet leta 2004 pod naslovom Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih do leta 2010, doživelo precejšen razvoj in napredek. V tem času je bila sprejeta tudi sprememba področnega zakona, ki izenačuje status udeležencev izobraževanja odraslih s statusom rednih dijakov oziroma študentov.

Področje *terciarnega izobraževanja*, ki je razdeljeno na višješolsko in visokošolsko izobraževanje, je z novo zakonodajo odprlo možnost povezave med visokošolskim izobraževanjem in poklicnim izobraževanjem ter usposabljanjem.

Višješolsko izobraževanje je v tem obdobju doživelo precejšen napredek in razcvet, saj se je število višjih šol ter tudi študentov izjemno povečalo, pa tudi gospodarstvo je dobro sprejelo diplomante tega študija.

Visokošolsko izobraževanje je bilo v tem obdobju najbolj spremenjeno in reformirano, saj je potekal proces uvajanja dogovorjenega in sprejetega tristopenjskega načina študija, skladno z bolonjsko deklaracijo. Po letu 2004 se s spremembo Zakona o visokem šolstvu, ki upošteva bolonjsko deklaracijo, namreč postopno vpeljujejo nove študijske strukture s tremi stopnjami, izvajanje tako imenovanih skupnih študijskih programov, organiziranje različnih programov za izpopolnjevanje kot oblike vseživljenjskega izobraževanja, prenova sistema za zagotavljanje kakovosti ter obvezna uporaba sistema kreditnih točk (ECTS) za vse študijske programe.

Leta 2000 je bil za področje *glasbenega šolstva* sprejet nov zakon, s katerim sta bila prenovljena tudi osnovna glasbena in plesna vzgoja in izobraževanje v javnih in zasebnih šolah. Glasbena ter plesna vzgoja in izobraževanje najpogosteje potekata hkrati z osnovnošolskim obveznim izobraževanjem. Izvedbeni predmetniki so primerljivi z evropskimi programi. Glasbene in plesne šole vključujejo 25.000 učencev, ki jih poučuje 1836 učiteljev in 74 korepetitorjev, kar pomeni, da en učitelj poučuje v povprečju 13 učencev.

Zakon o usmerjanju *otrok s posebnimi potrebami* (2000) je določal postopek usmerjanja otrok s posebnimi potrebami v ustrezni vzgojno-izobraževalni program. Novost, ki jo je prinesla nova zakonodaja, je *integracija* otrok s posebnimi potrebami v redne programe izobraževanja. Zakon pomeni dopolnitev zakonov, ki v okviru svojih določil opredeljujejo vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami za celotno vertikalno, od vrtcev, osnovnega in splošnega srednjega izobraževanja do poklicnega in strokovnega izobraževanja (ki vključuje tudi višje strokovno izobraževanje), na novo pa prinaša možnost zagotovitve ustreznih pripomočkov in opreme študentom s posebnimi potrebami.

Na temelju tega zakona so se leta 2001 začele prilagoditve programov izobraževanja za otroke s posebnimi potrebami, da bi lahko dosegali primerljive standarde znanja.

Uresničevanje ciljnih vrednosti

Pri končnem pregledu analize je mogoče ugotoviti, da je Slovenija že dosegla ciljne vrednosti na skoraj vseh področjih.

1. Največ 10 odstotkov predčasnega opuščanja izobraževanja

Slovenija je s 5,3 odstotka tistih, ki so stari od 18 do 24 let in niso vključeni v izobraževanje, že leta 2009 dosegla ciljno vrednost, ki predvideva manj kot 10 odstotkov take populacije. Slovaška, Slovenija in Poljska so ta rezultat dosegle že ob začetku spremljanja tega cilja in so ta delež še izboljšale.

2. Zagotoviti vsaj 15 odstotkov večje število diplomantov naravoslovnih usmeritev v primerjavi z letom 2000

Število študentov, vpisanih v matematične, naravoslovne in tehnološke študije, se je pri nas od leta 2000 precej spremenilo, saj se je število povečalo za 41,1 odstotka, kajti leta 2000 je bilo vpisanih 19.700, leta 2008 pa 27.800 študentov. V tem času se je povečalo tudi število diplomantov, in sicer za 15,4 odstotka, s čimer je bila dosežena predvidena ciljna vrednost 15-odstotnega povečanja števila diplomantov.

3. Do leta 2010 naj bi imelo vsaj 85 odstotkov mladega prebivalstva končano srednjo šolo.

Slovenija je med najboljšimi štirimi državami članicami (poleg Slovenije še Slovaška, Češka, Poljska), ki so to ciljno vrednost dosegle in presegle že leta 2000. Spada med tiste države, ki imajo zelo dobro izobraženo mlado generacijo prebivalstva (od 20 do 24 let), saj je leta 2009 že 89,4 odstotka te generacije dosegalo najmanj srednješolsko raven izobrazbe.

4. Za 20 odstotkov zmanjšati odstotek 15-letnikov, ki dosegajo nizke rezultate v branju ter matematični in naravoslovni pismenosti v primerjavi z letom 2000

Slovenija se je vključila v mednarodno raziskavo o bralni, matematični in naravoslovni pismenosti 15-letnikov v začetku leta 2004, imenovano Program mednarodne primerjave dosežkov učencev PISA. Na voljo so podatki za leti 2006 in 2009. V tem obdobju je zaznati poslabšanje rezultatov v bralni pismenosti za 28,4 odstotka. Slovenija je tudi pod povprečjem držav EU-27 za 1,6 odstotne točke.

Tudi pri matematični pismenosti se je rezultat glede na leto 2006 poslabšal, in sicer za 14,7 odstotka, je pa Slovenija v primerjavi z državami EU-27 nad povprečjem, in sicer za 1,9 odstotne točke. Slovenija je med vsemi tremi merjenji pismenosti dosegla

najboljše rezultate na področju naravoslovne pismenosti in je nad povprečjem EU-25 držav, kljub temu pa ostaja grenak priokus, saj je v primerjavi z letom 2006 poslabšala rezultate za 0,9 odstotne točke. Na tem področju ni dosegla predvidene ciljne vrednosti.

5. Do leta 2010 naj bi delež prebivalstva v vseživljenjskem učenju obsegal vsaj 12,5 odstotka odrasle populacije (od 25 do 64 let).

Slovenija je že dosegla ciljno vrednost EU (12,5 odstotka) po deležu odraslega prebivalstva v starosti od 24 do 64 let, ki se je vključilo v izobraževanje v opazovanih zadnjih štirih tednih, saj je ta delež leta 2009 znašal 14,6 odstotka.

Slovenija je dosegla vse ciljne vrednosti, razen izboljšanja rezultatov pri bralni, matematični in naravoslovni pismenosti, kjer jih je celo poslabšala.

Uresničevanje vseživljenjskosti učenja in mobilnosti v praksi

Od leta 2000 do 2008 je na ravni EU v 27 državah članic zaznati povečanje vključevanja otrok, starih 4 in več let, v predšolsko vzgojo za 6,7 odstotne točke. Slovenija v tem obdobju z 90,4-odstotno vključenostjo ne dosega povprečja EU-27, ki znaša 92,3-odstotno vključenost. V šolskem letu 2010/11 pa je bilo v vrtec vključenih že več od 91 odstotkov otrok te starosti .

V 27 državah EU je leta 2008 en vzgojitelj v povprečju skrbel za 13,7 otroka v starosti 4 in več let. Število otrok na posameznega učitelja upada. Tako je tudi v Sloveniji, saj v šolskem letu 2010/11 skrbi en vzgojitelj za 8 otrok, deset let prej pa je skrbel za 8,8 otroka.

Vključenost otrok v osnovnošolsko izobraževanje se v Sloveniji zmanjšuje zaradi manjšega naravnega prirasta generacije. V šolskem letu 2008/09 je bilo na posamezni šoli v povprečju 357 učencev, za katere je skrbelo 39 strokovnih delavcev, pri čemer je bilo v oddelku v povprečju 19 učencev. Na posameznega strokovnega delavca je bilo 9 učencev. Vsaka šola je v tem času v povprečju izgubila dva oddelka učencev.

Vključenost dijakov v srednješolske programe izobraževanje se zmanjšuje. V šolskem letu 1999/00 je bilo v eni slovenski srednji šoli v povprečju 691 dijakov in 63 strokovnih delavcev. Šola je imela v povprečju 25 učencev v oddelku, na enega strokovnega delavca pa je bilo 11 dijakov. V šolskem letu 2008/09 pa je bilo na eni šoli v povprečju 655 dijakov, pri čemer se drugo skoraj ni spremenilo.

Višješolsko izobraževanje je izjemno povečalo vpis študentov, pri čemer je zaznati največjo rast na področju rednega študija, saj se je v desetletnem obdobju število študentov povečalo za 3,8-krat, izrednih študentov pa je za 3,4-krat več kot pred desetimi leti.

Leta 2008 je v povprečju 2,8 odstotka študentov iz držav članic (EU-27) študiralo zunaj svojih matičnih držav. Največji delež študentov, ki študirajo zunaj svoje matične države, prihaja iz držav, ki so po številu prebivalstva nekoliko manjše (Luksemburg, Ciper, Irska, Malta, Slovaška).

Delež slovenskih študentov, ki študirajo v državah EU, EEA in državah kandidatkah, se v tem opazovanem času ni bistveno spremenil in se je leta 2008 celo nekoliko zmanjšal ter je pod povprečjem EU-27.

Od leta 2000 se je za nekaj manj kot sedemkrat povečalo število študentov, ki so odšli na študij v tujino, ter 23-krat tistih, ki so odšli na Erasmus ali prakso Leonardo. Pri tem je občutno povečanje zaznati po letu 2007, ko so se sredstva, namenjena mobilnosti, z vstopom Slovenije v Evropsko unijo zelo povečala.

Tako kot v Sloveniji je tudi na ravni EU zaznati zmanjšanje števila učencev, dijakov in študentov, vključenih v izobraževalni proces, kljub večjemu deležu vključevanja populacije v izobraževanje, zlasti na ravni terciarnega izobraževanja.

Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistema izobraževanja

Število mladih v EU in tudi Sloveniji upada. Od leta 1995 do leta 2010 se je število otrok, starih do 14, let, zmanjšalo za 73.197, število mladostnikov pa za 46.038. Tudi delež se zmanjšuje, in sicer pri otrocih, starih do 14 let, je delež upadel za 4,8 odstotne točke, pri mladostnikih pa za 1,47 odstotne točke.

Starostna struktura slovenskih učiteljev v osnovnih in srednjih šolah je precej ugodna, čeprav so v srednji šoli že nekoliko starejši učitelji kot v osnovni šoli. V Nemčiji je že polovica učiteljev stara 50 in več let, v Italiji pa je že več kot polovica (56,2 odstotka) srednješolskih učiteljev starejših od 50 let.

Izobraževanje je v vseh državah EU domena žensk. Nižja ko je raven izobraževanja, večji delež žensk je zaposlenih. Med državami, ki imajo najvišji delež učiteljic (90 in več odstotkov) na osnovnošolski ravni izobraževanja, je tudi Slovenija. Na srednješolski ravni je delež žensk nekoliko nižji in znaša v povprečju dobro polovico, le na terciarni ravni izobraževanja je več moških.

Število učencev na učitelja se v povprečju zmanjšuje in med temi državami je tudi Slovenija. Po številu učencev na učitelja v osnovni in srednji šoli spada Slovenija nekako v sredino, saj ima 12 držav večje število učencev na učitelja, drugje je to število manjše in je pod povprečjem držav EU-27.

Slovenija je leta 2008 prispevala za izobraževanje 5,22 odstotka BDP, leta 2001 pa 5,89 odstotka. Edina država, ki prispeva za izobraževanje manj od 4 odstotkov BDP, je Slovaška, ki za to nameni le 3,59 odstotka.

Po standardu kupne moči (PPS) je na ravni EU približno 5200 evrov PPS namenjenih za osnovno šolo in 5900 evrov PPS za srednjo šolo, največ pa za terciarno izobraževanje, in sicer 9200 evrov PPS.

V splošnem vrednost izobraževanja raste s stopnjo oziroma ravno izobraževanja. Slovenija je nad povprečjem v primarnem izobraževanju (6500 EUR) ter pod povprečjem v sekundarnem in terciarnem izobraževanju.

Zasebno financiranje je precej občutljivo področje, zlasti za države, kjer je izobraževanje tradicionalno javno in brezplačno, zato je treba k temu področju pristopiti precej skrbno. Prav tako je tudi negotovo, koliko zasebna vlaganja lahko vplivajo na splošno socialno načelo, kot je enak dostop do izobraževanja.

Promocija enakosti, socialne kohezije in aktivnega državljanstva

Delež otrok in mladostnikov, vključenih v specializirane ustanove, se vse od šolskega leta 2000/01 giblje okoli 2 odstotkov. S tem podatkom se Slovenija po podatkih Evropske agencije za razvoj izobraževanja na področju posebnih potreb in ki jih povzema tudi Evropska komisija v svojem poročilu, uvršča v skupino držav, ki imajo nekoliko manjši delež otrok in mladostnikov, vključenih v specializirane ustanove, od povprečja, ki znaša 2,3 odstotka.

Ključne kompetence so orodje za pomoč državam članicam pri pripravi mladih ljudi za življenje v odraslosti in za izzive sodobnega sveta. Evropski referenčni okvir ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje (2006) določa osem ključnih kompetenc.

Na ravni EU je mogoče ugotoviti, da odrasli največji delež znanja pridobijo z informalnim učenjem, in sicer iz tiskanega gradiva ter z uporabo računalnika, sledi mu učenje od družinskih članov, prijateljev in sodelavcev ter s pomočjo avdiovizualnih sredstev. Enako velja tudi za Slovenijo.

V Sloveniji je v osnovnih in srednjih šolah prevladujoči tuji jezik angleščina, saj se ga uči kar 64,3 odstotka osnovnošolcev po predpisanem predmetniku in še dodatnih 8,9 odstotka po izbiri oziroma fakultativno. V srednji šoli je angleščina zastopana z 91,8 odstotka. Nemščina je drugi najpogostejši tuji jezik, ki se ga učijo tako v osnovni kot tudi v srednji šoli. V srednji šoli se učijo v povprečju 1,5 tujega jezika.

V evropskih državah so se leta 2009 na srednješolski ravni izobraževanja učili povprečno 1,4 jezika.

Po nekaterih splošnih kazalnikih informacijske družbe je mogoče ugotoviti, da se je v Sloveniji od leta 2004 do 2010 število uporabnikov interneta skoraj podvojilo in da ima že večina prebivalstva dostop do interneta ter ga tudi uporablja.

Operativni načrt uresničevanja lizbonskih ciljev v Sloveniji

Slovenija je s svojimi predstavniki že od novembra 2002 dejavno sodelovala na sestankih delovnih skupin v okviru Evropske komisije, ki uresničujejo posamezne cilje delovnega programa Izobraževanje in usposabljanje 2010, s čimer je prevzela tudi odgovornost za uresničevanje teh ciljev. V prvi fazi so bile oblikovane posvetovalne delovne skupine, ki so imele nalogo identificirati in pripraviti primere dobre prakse ter nacionalno poročilo za delovne skupine v okviru Evropske komisije.

V drugi fazi je bilo treba oblikovati organizacijsko strukturo, ki bo gospodarno in učinkovito povezala vse procese za uresničevanje ciljev, ki so se izoblikovali v EU (bolonjski, kopenhaški, vseživljenjsko učenje), in omogočala sinergijo pri uresničevanju teh ciljev in procesov. Leta 2004 je bilo imenovano strokovno koordinacijsko telo, in sicer Koordinacija Izobraževanje in usposabljanje 2010.

Sestava te Koordinacije je bila obsežna (26 članov). Sestavljali so jo strokovnjaki s področja izobraževalnega sistema za posamezna področja, pa tudi s posameznih področij v javnih zavodih ter državni sekretarji z Ministrstva za šolstvo in šport. Med temi so tudi vsi nacionalnih predstavniki v delovnih skupinah Evropske komisije za uresničevanje delovnega načrta Izobraževanje in usposabljanje 2010 ter predstavnik bolonjskega procesa, kopenhaškega ter vseživljenjskega procesa. Koordinacija je imela nalogo, pripraviti strategijo in akcijski načrt uresničevanja delovnega načrta Izobraževanje in usposabljanje 2010 na nacionalni ravni ter spremljati uresničevanje tega načrta.

Večina delovnih skupin je končala delo še pred letom 2010, edina skupina, ki je delovala vsa leta, je bila stalna delovna skupina za kazalnike in ciljne vrednosti.

6 SEZNAM OKRAJŠAV

BDP	Bruto domači proizvod
CEEPUS	Central European Exchange Programme for University Studies
CVTS	Continuing Vocational Training Survey
CQAF	Common Quality Assurance Framework
ECTS	European Credit and Accumulation System
EPD	Enotni programski dokument
ESS	Evropski socialni sklad
IKT	Informacijsko-komunikacijska tehnologija
ISCED	International Standard Classification of Education
MŠŠ	Ministrstvo za šolstvo in šport
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
PIRLS	Progress in International Reading Literacy Survey
PISA	The Programme for International Student Assessment
PPS	Purchasing Power Standard
TIMSS	Trends in International Mathematics and Science Study
UOE	UIS/OECD/Eurostat metodologija zbiranja podatkov
UIS	UNESCO Insitut for statistic
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural organization

Okrajšave za države

EU	Evropska unija	LT	Litva
BE	Belgija	LU	Luksemburg
BUL	Bolgarija	HU	Madžarska
CZ	Češka	MT	Malta
DK	Danska	NL	Nizozemska
DE	Nemčija	AT	Avstrija
EE	Estonija	PL	Poljska
EL	Grčija	PT	Portugalska
ES	Španija	RO	Romunija
FR	Francija	SI	Slovenija
IE	Irska	SK	Slovaška
IT	Italija	FI	Finska
CY	Ciper	SE	Švedska
LV	Latvija	UK	Velika Britanija

Kazalo slik

Slika 1: Struktura prebivalstva po izobrazbi, starost 15 let in več, 2009	9
Slika 2: Povprečna starost prebivalcev Slovenije po spolu, 1990–2009	9
Slika 3: Učenci in dijaki v Sloveniji, 2000–2009	18
Slika 4: Pričakovano število let izobraževanja, 2000, 2008	22
Slika 5: Število študentov (v 1000), 2000 in 2009	61
Slika 6: Študenti, dijaki in učenci (v 1000), Slovenija, 2000–2009	62
Slika 7: Mobilnost študentov in mladih delavcev v programih Socrates, Leonardo da Vinci in Vseživljenjsko učenje (2000–2010)	64
Slika 8: Mobilnost dijakov in učencev v programih Socrates, Leonardo da Vinci in Vseživljenjsko učenje (2000–2010)	65
Slika 9: Mobilnost učnega osebja v programih Socrates, Leonardo in Vseživljenjsko učenje (2000–2010)	66
Slika 10: Struktura prve faze uresničevanja »Konkretnih bodočih ciljev«	97

Kazalo preglednic

Preglednica 1: Prebivalstvo Slovenije, staro 15 let ali več, po izobrazbi, popisi 1971, 1981, 1991, 2002 (v %)	8
Preglednica 2: Prebivalstvo Slovenije, staro 15 let in več, po stopnjah dosežene izobrazbe, po starostnih razredih in spolu, 2009 (v 1000)	8
Preglednica 3: Prebivalstvo Slovenije po povprečni starosti in spolu, 1990–2009	9
Preglednica 4: Projekcija prebivalstva Slovenije do leta 2060	10
Preglednica 5: Projekcija prebivalstva EU do leta 2060 (v milijonih)	10
Preglednica 6: Predvidena javna sredstva za področje izobraževanja odraslih od leta 2005 do 2010 (v €)	27
Preglednica 7: Predvidena sredstva po dolgoročnih ciljih 2005–2010 (v €)	28
Preglednica 8: Šole, oddelki, učenci in strokovni delavci v glasbenih šolah, 2000/01–2008/09	31
Preglednica 9: Učenci, vključeni v osnovno glasbeno in plesno izobraževanje, po programih, Slovenija, začetek šolskega leta 2009/10	31
Preglednica 10: Učitelji, vodstveni in drugi strokovni delavci v glasbenih šolah, Slovenija, konec šolskega leta 2008/09	31
Preglednica 11: Delež populacije v starosti od 18 do 24 let z dokončano osnovno šolo in ki niso vključeni v izobraževalni proces, 2000 in 2009	44
Preglednica 12: Študenti, vključeni v matematične, naravoslovne in tehnološke študije, 2000 in 2008 (v 1000)	45
Preglednica 13: Diplomanti na področju matematične, znanstvene in tehniške usmeritve, 2000 in 2008 (v 1000)	46
Preglednica 14: Delež prebivalstva, starega od 20 do 24 let, z dokončano najmanj srednjo šolo, 2000 in 2009	47
Preglednica 15: Prebivalstvo Slovenije, staro 15 let in več, s končano najmanj srednjo šolo 1971, 1981, 1991, 2002 (%)	47
Preglednica 16: Odstotek neuspešnih v bralni pismenosti, 2000–2009	48
Preglednica 17: Odstotek neuspešnih v matematični pismenosti, 2006, 2009	49
Preglednica 18: Odstotek neuspešnih v naravoslovni pismenosti, 2006, 2009	49
Preglednica 19: Odstotek prebivalstva v starosti od 25 do 64 let, ki so se udeležili izobraževanja in usposabljanja v zadnjih štirih tednih (2005, 2009)	50
Preglednica 20: Odstotek prebivalstva v starosti od 25 do 64 let, ki so se udeležili izobraževanja v zadnjih štirih tednih, 2002, 2003 in 2004 (ISCED 0-6)	51
Preglednica 21: Uresničevanje ciljnih vrednosti v Sloveniji in EU, 2000 in 2009	52

Preglednica 22: Delež otrok v programih predšolske vzgoje v starosti od 4 let pa do vstopa v osnovnošolsko izobraževanje, 2000, 2008	54
Preglednica 23: Vključenost otrok v vrtce po dopoljenih letih starosti in spolu, Slovenija, šolsko leto 2010/11	55
Preglednica 24: Vrtci, oddelki, otroci in osebe, Slovenija, za šolski leti 2000/01 in 2010/11.....	55
Preglednica 25: Število otrok na vzgojitelja v predšolski vzgoji, 2005, 2007 in 2008.....	55
Preglednica 26: Število otrok na vzgojitelja in pomočnika vzgojitelja ¹⁾ , Slovenija	56
Preglednica 27: Osnovne šole, oddelki, učenci in slušatelji ter strokovni delavci, 1999–2009	56
Preglednica 28: Srednje šole, oddelki, učenci in slušatelji ter strokovni delavci, 1999–2009.....	58
Preglednica 29: Višje šole, oddelki, učenci in slušatelji ter strokovni delavci, 2000–2009	60
Preglednica 30: Študenti visokošolskega študija na univerzah in samostojnih visokošolskih zavodih, po vrsti izobraževanja in načinu študija, 2000/01–2009/10.....	61
Preglednica 31: Delež študentov, ki študirajo zunaj svoje matične države (ISCED 5 in 6), 2000 in 2008	63
Preglednica 32: Število mladih v EU do leta 2020	70
Preglednica 33: Število in delež mladih v starosti od 0 do 14 let ter od 15 do 19 let, Slovenija 1995, 2000, 2003, 2010.....	70
Preglednica 34: Delež učiteljev, starejših od 50 let – osnovna šola (ISCED 1), 2000, 2008.....	71
Preglednica 35: Delež učiteljev, starejših od 50 let – srednja šola (ISCED 2-3), 2000,2008.....	71
Preglednica 36: Delež žensk v populaciji učiteljev po ravneh izobraževanja, 2008.....	72
Preglednica 37: Število učencev na učitelja v osnovni in srednji šoli (ISCED 1-3), 2000 in 2008	73
Preglednica 38: Število učencev na učitelja v osnovni in srednji šoli, Slovenija, od 2000/01 do 2008/09	74
Preglednica 39: Število odraslih v osnovni in srednji šoli na posameznega strokovnega delavca, Slovenija, od 2000/01 do 2008/09	74
Preglednica 40: Število študentov v višjih šolah na posameznega pedagoškega delavca, Slovenija, 2000/01–2008/09.....	75
Preglednica 41: Delež javnih sredstev iz BDP, namenjenega za formalno izobraževanje, 2000, 2008	76
Preglednica 42: Skupni strošek v javnem šolstvu na učenca/študenta v evrih po standardu kupne moči (1000 evrov PPS) in ravni izobraževanja, 2007	76
Preglednica 43: Delež javnih izdatkov za formalno izobraževanje v BDP po ravneh izobraževanja, Slovenija, 2000–2008	77
Preglednica 44: Delež zasebnih izdatkov za izobraževanje na vseh ravneh izobraževanja kot % BDP, 2000 in 2008	78
Preglednica 45: Število vključenih otrok in mladostnikov v zavodih in OŠPP od leta 2000/01 do 2009/10	82
Preglednica 46: Udeležba v oblikah neformalnega učenja (od 25 do 64 let), 2007, v %	83
Preglednica 47: Učenci, dijaki in odrasli, ki so se v šolskem letu 2008/09 učili tuje jezike.....	88
Preglednica 48: Nekateri splošni kazalniki informacijske družbe, Slovenija, 2004–2010.....	90

7 VIRI

»Education & Training 2010« the Success of the Lisbon Strategy Hinges on Urgent Reforms; Communication from the Commission; Commission of the European Communities, COM(2003) 685 final, 11. 11. 2003.

Izobraževanje in usposabljanje v Evropi: različni sistemi, skupni cilji za 2010, Evropska komisija, Generalni direktorat za izobraževanje in kulturo, izdal CMEPIUS, Ljubljana 2003.

Izhodišča in operativni načrt za uresničevanje programa »Izobraževanje in usposabljanje 2010«, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, 2004.

Implementation of the »Education & Training 2010« Programme; Commission Staff Working Document; Commission of the European Communities, SEC(2003) 1250.

Implementing lifelong learning strategies in Europe: progress report on the follow-up to the Council resolution of 2002 on lifelong learning; Draft; Acceding and candidate countries, European Commission, Directorate-General for Education and Culture, 3. 10. 2003.

Jelenc, Z., ur., Strategija vseživljenjskosti učenja v Sloveniji, Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Pedagoški inštitut, 2007.

Konkretni cilji za prihodnost sistemov izobraževanja in usposabljanja, Evropska komisija, Generalni direktorat za izobraževanje in kulturo, izdal CMEPIUS, Ljubljana 2003.

Letno poročilo o delu CMEPIUS-a v letu 2010, CMEPIUS, Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, junij 2011; ISSN 1855-9085.

Literacy in Information age, Final report of the international Adult Literacy survey, OECD, 2000.

Making a European Area of Lifelong Learning a Reality; European Commission, Directorate-General for Education and Culture, Directorate-General for Employment and Social Affairs; COM (2001), 2001.

Nacionalno poročilo Slovenije o izvajanju strateškega okvira evropskega sodelovanja na področju izobraževanja in usposabljanja 2020, 2011.

Nacionalno poročilo o izvajanju delovnega programa Izobraževanja in usposabljanja 2010, Slovenija, 2009.

Nacionalno poročilo o posodobitvi sistema izobraževanja in usposabljanja, usmerjenega k uresničevanju ciljev do leta 2010, Slovenija 2006; 22. 4. 2005.

Opara, B. et al: Analiza vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami v Sloveniji, Pedagoški inštitut, 2010.

Priporočilo Evropskega parlamenta in Sveta Evropske unije z dne 18. 12. 2006 o ključnih kompetencah, *Uradni list EU*, št. 394/10.

Progress towards the common European objectives in education and training, Indicators and benchmarks, Commission of the European Communities, Commission staff working document, 2010/11, SEC(2011)526.

Progress towards the common European objectives in education and training, Indicators and benchmarks, Commission of the European Communities, Commission staff working document, 2009, SEC(2009)1616.

Progress towards the common European objectives in education and training, Indicators and benchmarks, Commission of the European Communities, Commission staff working document, 2007, SEC(2007)639.

Progress towards the common European objectives in education and training, Indicators and benchmarks, Commission of the European Communities, Commission staff working document, 2006, SEC(2006)1284.

Progress towards the Lisbon objectives in education and training, Indicators and benchmarks, Commission of the European Communities, Commission staff working document, 2005, SEC(2005) 419.

Progress towards the Lisbon objectives in education and training, Indicators and benchmarks, Commission of the European Communities, Commission staff working document, 2005, SEC(2004) 73.

Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji 2004.

Slovenija v številkah 2005, Statistični urad RS, ISSN 1318-3745, Ljubljana.

Slovenija v številkah 2010, Statistični urad RS, ISSN 1318-3745, Ljubljana.

Statistični letopis 2004, Statistični urad RS, ISSN 1318-5403, Ljubljana 2004.

Statistični letopis 2010, Statistični urad RS, ISSN 1318-5403, Ljubljana 2010.

Statistične informacije, št. 149, Statistični urad RS, 2004.

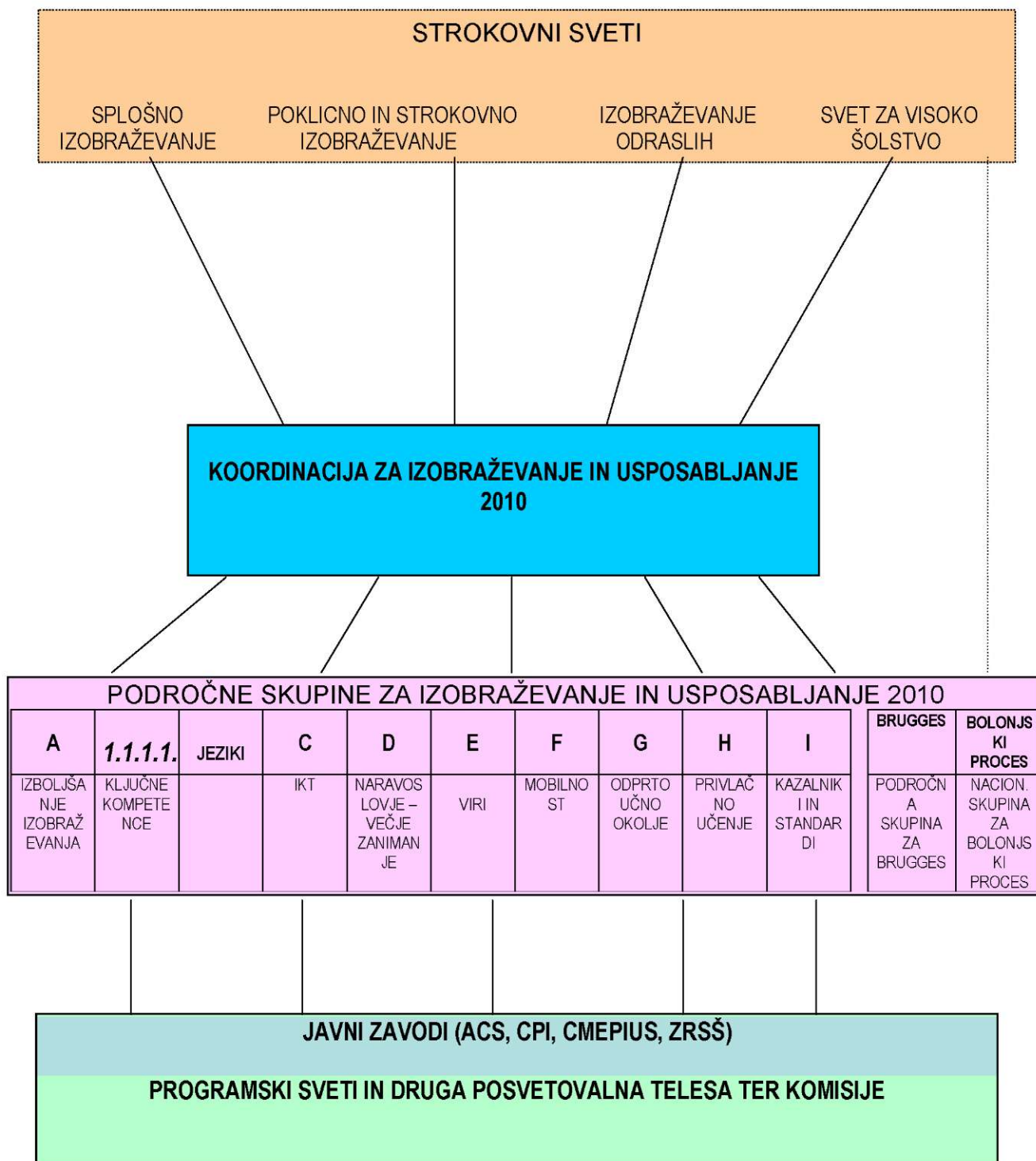
Vzgoja in izobraževanje v Sloveniji, 2003/2004, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, 2003.

Vzgoja in izobraževanje v Sloveniji, 2000, Ministrstvo za šolstvo in šport, Enota Eurydice, 2000.

- <http://www.zrss.si/default.asp?link=predmet&tip=6>
- http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2008/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm

PRILOGA

Nacionalna organizacijska struktura za uresničevanje programa Izobraževanje in usposabljanje 2010.

Delež populacije, stare od 20 do 24 let, ki je dosegla najmanj nižjo srednješolsko izobrazbo in ni vključena v izobraževanje, 2000–2010

Država	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU-27	17,6	17,2	17	16,6	16,1	15,8	15,5	15,1	14,9	14,4	14,1
Belgija	13,8	13,8	14,1	14,3	13,1	12,9	12,6	12,1	12	11,1	11,9
Bolgarija	:	20,5	20,7	21,9	21,4	20,4	17,3	14,9	14,8	14,7	13,9
Češka	:	:	5,7	6,5	6,3	6,2	5,1	5,2	5,6	5,4	4,9
Danska	11,7	9,2	9	10,4	8,8	8,7	9,1	12,5	11,3	10,6	10,7
Nemčija	14,6	12,3	12,5	12,8	12,1	13,5	13,6	12,5	11,8	11,1	11,9
Estonija	15,1	14,4	13,2	12,9	13,1	13,4	13,5	14,4	14	13,9	11,6
Irska	:	:	14,6	13,1	13,1	12,5	12,1	11,6	11,3	11,3	10,5
Grčija	18,2	17,1	16,5	16	14,7	13,6	15,5	14,6	14,8	14,5	13,7
Španija	29,1	29,7	30,7	31,6	32	30,8	30,5	31	31,9	31,2	28,4
Francija	13,3	13,5	13,4	13,2	12,8	12,2	12,5	12,7	11,9	12,4	12,8
Italija	25,1	25,9	24,2	23	22,3	22	20,6	19,7	19,7	19,2	18,8
Ciper	18,5	17,9	15,9	17,3	20,6	18,2	14,9	12,5	13,7	11,7	12,6
Latvija	:	:	16,9	18	14,7	14,4	14,8	15,1	15,5	13,9	13,3
Litva	16,5	14,9	13,4	11,4	10,5	8,1	8,2	7,4	7,4	8,7	8,1
Luksemburg	16,8	18,1	17	12,3	12,7	13,3	14	12,5	13,4	7,7	7,1
Madžarska	13,9	13,1	12,2	12	12,6	12,5	12,6	11,4	11,7	11,2	10,5
Malta	54,2	54,4	53,2	49,9	42,1	38,9	39,9	38,3	38,1	36,8	36,9
Nizozemska	15,4	15,1	15,3	14,3	14,1	13,5	12,6	11,7	11,4	10,9	10,1
Avstrija	10,2	10,2	9,5	9	9,5	9,1	9,8	10,7	10,1	8,7	8,3
Poljska	:	7,4	7,2	6	5,6	5,3	5,4	5	5	5,3	5,4
Portugalska	43,6	44,2	45	41,2	39,4	38,8	39,1	36,9	35,4	31,2	28,7
Romunija	22,9	21,7	23	22,5	22,4	19,6	17,9	17,3	15,9	16,6	18,4
Slovenija	:	6,4	5,1	4,6	4,3	4,9	5,6	4,1	5,1	5,3	5
Slovaška	:	:	6,7	5,3	6,8	6,3	6,6	6,5	6	4,9	4,7
Finska	9	9,5	9,7	10,1	10	10,3	9,7	9,1	9,8	9,9	10,3
Švedska	7,3	10,2	10	9,2	9,2	10,8	13	12,2	12,2	10,7	9,7
Velika Britanija	18,2	17,8	17,6	:	12,1	11,6	11,3	16,6	17	15,7	14,9

Vir: Eurostat

Delež populacije, stare od 30 do 34 let, ki ima dokončano terciarno raven izobraževanja, 2000–2010

Država	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU-27	22,4	22,8	23,5	25	26,9	28	28,9	30	31,1	32,3	33,6
Belgija	35,2	35,2	35,2	37,7	39,9	39,1	41,4	41,5	42,9	42	44,4
Bolgarija	19,5	23,6	23,2	23,6	25,2	24,9	25,3	26	27,1	27,9	27,7
Češka	13,7	13,3	12,6	12,6	12,7	13	13,1	13,3	15,4	17,5	20,4
Danska	32,1	32,9	34,2	38,2	41,4	43,1	43	42,5	45,4	48,1	47
Nemčija	25,7	25,5	24,2	25,1	26,8	26	25,9	26,5	27,7	29,4	29,8
Estonija	30,8	29,5	28,1	27,6	27,4	30,6	32,5	33,3	34,1	35,9	40
Irska	27,5	30,6	32	35,1	38,6	39,2	41,3	43,3	46,1	49	49,9
Grčija	25,4	24,9	23,4	22,8	24,9	25,3	26,7	26,2	25,6	26,5	28,4
Španija	29,2	31,3	33,3	34	35,9	38,6	38,1	39,5	39,8	39,4	40,6
Francija	27,4	29,5	31,5	34,7	35,6	37,7	39,7	41,4	41,2	43,2	43,5
Italija	11,6	12,2	13,1	13,9	15,6	17	17,7	18,6	19,2	19	19,8
Ciper	31,1	32,7	36	39,9	41	40,8	46,1	46,2	47,1	44,7	45,1

Država	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Latvija	18,6	16,8	17,3	18,3	18,5	18,5	19,2	25,6	27	30,1	32,3
Litva	42,6	21,2	23,4	25,2	31,1	37,9	39,4	38	39,9	40,6	43,8
Luksemburg	21,2	23,9	23,6	17,3	31,4	37,6	35,5	35,3	39,8	46,6	46,1
Madžarska	14,8	14,8	14,4	16,3	18,5	17,9	19	20,1	22,4	23,9	25,7
Malta	7,4	12,9	9,3	13,7	17,6	18,4	21,6	21,5	20,9	21	18,6
Nizozemska	26,5	27,2	28,6	31,7	33,6	34,9	35,8	36,4	40,2	40,5	41,4
Avstrija	:	:	:	:	21	20,5	21,2	21,1	22,2	23,5	23,5
Poljska	12,5	13,2	14,4	17,2	20,4	22,7	24,7	27	29,7	32,8	35,3
Portugalska	11,3	11,7	13	14,9	16,5	17,7	18,4	19,8	21,6	21,1	23,5
Romunija	8,9	8,8	9,1	8,9	10,3	11,4	12,4	13,9	16	16,8	18,1
Slovenija	18,5	18,1	20,7	23,6	25,1	24,6	28,1	31	30,9	31,6	34,8
Slovaška	10,6	10,7	10,5	11,5	12,9	14,3	14,4	14,8	15,8	17,6	22,1
Finska	40,3	41,6	41,2	41,7	43,4	43,7	46,2	47,3	45,7	45,9	45,7
Švedska	31,8	26,6	28,3	31	33,9	37,6	39,5	41	42	43,9	45,8
Velika Britanija	29	29,9	31,5	31,5	33,6	34,6	36,5	38,5	39,7	41,5	43

Vir: Eurostat

Delež žensk med študenti v naravoslovno-matematičnem in tehniškem izobraževanju, ISCED 5–6, 2000–2009

Država	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU-27	53,5	53,9	54,4	54,5	54,8	54,9	55,1	55,2	55,3	55,5
Belgija	52,3	52,8	53,1	53,3	53,8	54,4	54,7	54,9	55	54,8
Bolgarija	57,3	56,3	54	52,8	52,5	52,1	53,5	53,7	55,3	55,6
Češka	49,8	50,1	51,2	50,7	51,2	52,6	53,8	54,7	55,5	56,5
Danska	56,9	56,5	57,5	57,9	57,9	57,4	57,4	57,6	58	58,2
Nemčija	48,1	48,7	49	49,5	49,4	49,6	49,7	49,7	49,7	51,4
Estonija	58,5	60,1	61,5	61,5	61,8	61,5	61,6	61,1	61,7	61,9
Irska	54,1	54,7	55,1	55,7	55,2	54,9	55,1	55,2	54,2	53,9
Grčija	50	51,1	51,2	51	51,7	51,1	50,9	50,4	50,1	:
Španija	52,9	52,5	53,1	53,1	53,8	53,7	53,9	54	54	54,1
Francija	54,2	54,1	54,8	55	55	55,2	55,3	55,3	55,2	55,2
Italija	55,5	56	56,2	56,2	56,2	56,6	56,9	57,2	57,4	57,7
Ciper	57,1	58	54,8	49,5	47,9	52	50,9	50,1	49	46,8
Latvija	63,4	61,8	61,5	61,7	62,3	63,2	63,3	63,9	64,4	63,7
Litva	60	59,8	60,5	60	60	60,1	59,9	60	59,9	59,2
Luksemburg	:	:	:	53,3	:	:	51,6	:	:	:
Madžarska	53,9	54,8	55,3	56,7	57,3	58,4	58,5	58,3	58	56,8
Malta	53,3	54,8	56,9	56,9	55,9	56,3	57	57,4	57,9	56,5
Nizozemska	50	50,5	50,7	51	50,9	51	51,1	51,5	51,7	51,8
Avstrija	51	51,8	52,7	53	53,3	53,7	53,8	53,7	53,3	53,2
Poljska	57,5	58	57,9	57,8	57,6	57,5	57,4	57,4	57,6	57,9
Portugalska	56,5	57	57	56,6	56,1	55,7	55,2	54	53,5	53,4
Romunija	51,8	53,5	54,4	54,3	54,8	54,6	55,4	56,1	56,3	56,3
Slovenija	56,1	56,1	57,5	56,2	56,9	57,8	58,4	58,3	58,1	58
Slovaška	50,4	51,3	52,1	53,1	54,1	55,3	57,7	58,9	60,3	60,5
Finska	53,7	53,9	54,1	53,5	53,4	53,6	53,9	54	54,2	54
Švedska	58,2	59,1	59,5	59,6	59,6	59,6	59,6	59,9	60,3	60,1
Velika Britanija	53,9	54,5	55,2	55,9	57	57,2	57,3	57,2	57,2	57

Vir: Eurostat

Število študentov (v 1000), 2000–2009

Država	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU-27	15920,8	16517,3	17139,3	17761,8	18232,9	18530,2	18782,5	18884,2	19037,2	19470,4
Belgija	355,7	359,3	367	374,7	386,1	389,5	394,4	393,7	401,7	425,2
Bolgarija	261,3	247	228,4	230,5	228,5	237,9	243,5	258,7	264,5	274,2
Češka	253,7	260	284,5	287	318,9	336,3	337,4	362,6	392,5	416,8
Danska	189,2	190,8	195,3	201,7	217,1	232,3	228,9	232,2	230,7	234,6
Nemčija	2054,8	2083,9	2159,7	2242,4	2330,5	2268,7	2289,5	2278,9	2245,1	2438,6
Estonija	53,6	57,8	60,6	63,6	65,7	67,8	68,3	68,8	68,2	68,4
Irska	160,6	166,6	176,3	181,6	188,3	186,6	186	190,3	178,5	182,6
Grčija	422,3	478,2	529,2	561,5	597	646,6	653	602,9	637,6	:
Španija	1829	1833,5	1832,8	1840,6	1839,9	1809,4	1789,3	1777,5	1781	1800,8
Francija	2015,3	2031,7	2029,2	2119,1	2160,3	2187,4	2201,2	2179,5	2164,5	2172,9
Italija	1770	1812,3	1854,2	1913,4	1986,5	2015	2029	2033,6	2013,9	2011,7
Ciper	10,4	11,9	13,9	18,3	20,8	20,1	20,6	22,2	25,7	31
Latvija	91,2	102,8	110,5	118,9	127,7	130,7	131,1	129,5	127,8	125,4
Litva	121,9	135,9	148,8	167,6	182,7	195,4	198,9	199,9	204,8	210,7
Luksemburg	2,4	2,5	3	3,1	:	:	2,7	:	:	:
Madžarska	307,1	330,5	354,4	390,5	422,2	436	438,7	431,6	413,7	397,7
Malta	6,3	7,4	7,3	8,9	7,9	9,4	8,9	9,8	9,5	10,4
Nizozemska	487,6	504	516,8	526,8	543,4	565	579,6	590,1	602,3	618,5
Avstrija	261,2	264,7	223,7	229,8	238,5	244,4	253,1	261	284,8	308,2
Poljska	1579,6	1775	1906,3	1983,4	2044,3	2118,1	2145,7	2146,9	2166	2150
Portugalska	373,7	387,7	396,6	400,8	395,1	380,9	367,3	366,7	376,9	373
Romunija	452,6	533,2	582,2	643,9	685,7	738,8	835	928,2	1056,6	1098,2
Slovenija	83,8	91,5	99,2	101,5	104,4	112,2	114,8	115,9	115,4	114,4
Slovaška	135,9	143,9	152,2	158,1	164,7	181,4	197,9	218	229,5	235
Finska	270,2	279,6	283,8	291,7	299,9	306	309	309,2	309,6	296,7
Švedska	346,9	358	382,9	414,7	429,6	426,7	422,6	413,7	406,9	422,6
Velika Britanija	2024,1	2067,3	2240,7	2287,8	2247,4	2287,5	2336,1	2362,8	2329,5	2415,2

Vir: Eurostat

Delež populacije, stare od 20 do 64 let, ki ima dokončano najmanj srednješolsko raven izobrazbe, 2000–2010

Država	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU-27	64,4	64,9	65,8	67,2	68,4	69,4	69,9	70,7	71,4	72	72,7
Belgija	58,5	59,5	60,8	62	64,3	66,1	66,9	68	69,6	70,6	70,5
Bolgarija	67,5	71	71,6	71,2	71,7	72,5	75,5	77,4	77,5	77,9	79,4
Češka	86,1	86,3	87,9	88,5	89,1	89,9	90,3	90,5	90,9	91,4	91,9
Danska	78,5	80,7	81,1	80,5	81,2	81	81,6	75,5	74,6	76,3	76,5
Nemčija	81,3	82,5	83	83,5	83,9	83,1	83,2	84,4	85,3	85,5	85,8
Estonija	86,1	87,1	87,6	88,5	88,9	89,1	88,5	89,1	88,5	88,9	89,2
Irska	57,6	59,2	60,3	62,2	63	65,2	66,6	68,1	70	71,5	73,5
Grčija	51,6	52,1	53,9	55,7	59	60	59	59,8	61,1	61,2	62,5
Španija	38,6	40,4	41,7	43,2	45	48,5	49,4	50,4	51	51,5	52,6
Francija	62,2	63,2	64,1	65,1	65,8	66,7	67,3	68,5	69,6	70,3	70,8
Italija	45,2	43	44,1	46,4	49,3	50,4	51,3	52,3	53,3	54,3	55,2
Ciper	61,5	62,9	65,1	64,7	64,4	66,6	69,5	72,1	73,1	72,4	74,1
Latvija	83,2	79,6	82,2	83,2	84,6	84,5	84,5	85	85,8	86,8	88,5
Litva	84,2	84,2	84,9	86,1	86,6	87,6	88,3	88,9	90,6	91,3	92

Država	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Luksemburg	60,9	59,2	61,6	59,1	63,2	65,9	65,5	65,7	67,9	77,3	77,7
Madžarska	69,4	70	71,4	74,1	75,3	76,4	78,1	79,2	79,7	80,6	81,3
Malta	18,1	19,3	18,4	19,8	23,6	25,3	26,1	26,7	27,3	27,6	28,7
Nizozemska	66,1	66,9	67,8	69,2	70,9	71,8	72,4	73,2	73,3	73,4	72,3
Avstrija	76,2	77,5	78,3	79	80,2	80,6	80,3	80,1	81	81,9	82,5
Poljska	79,8	80,2	80,9	82,3	83,6	84,8	85,8	86,3	87,1	88	88,7
Portugalska	19,4	20,2	20,7	22,8	25,2	26,5	27,6	27,5	28,2	29,9	31,9
Romunija	69,3	70,6	71,1	70,5	71,5	73,1	74,2	75	75,3	74,7	74,3
Slovenija	75,3	75,8	77	78,1	79,7	80,3	81,6	81,8	82	83,3	83,3
Slovaška	83,8	85,1	86	86,7	87	87,9	88,8	89,1	89,9	90,9	91
Finska	73,2	73,8	75	76	77,6	78,8	79,6	80,5	81,1	82	83
Švedska	77,2	80,5	81,4	82,1	82,9	83,6	78,9	79,4	80	80,7	81,6
Velika Britanija	64,4	64,6	66,3	70,2	70,7	71,8	72,7	73,4	73,4	74,6	76,1

Vir: Eurostat

Pričakovano število let izobraževanja, 2000–2008

Država/leto	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
EU-27	16,7	16,9	17,1	17,2	17,3	17,2	17,2	17,2	17,3
Belgija	18,6	19	19,2	19,4	19,1	16,5	19,6	19,6	19,6
Bolgarija	14,2	14,2	14,6	15,1	15,3	15,5	15,6	15,7	15,7
Češka	15,6	16	16,3	16,6	17	17,1	17,1	17,3	17,5
Danska	17,8	17,9	18	18,2	18,9	19	18,9	19	18,8
Nemčija	17,2	17,3	17,1	17,2	17,4	17,4	17,5	17,6	17,6
Estonija	16,8	17,3	17,5	18	18,2	18,5	18,2	18	17,9
Irska	16,3	16,4	16,6	16,8	17,2	17,4	17,2	17,4	17,3
Grčija	15	15,4	16,2	16,5	16,9	17,7	17,9	17,4	18
Španija	17	17	17	16,9	17,1	17,2	17,2	17,2	17,1
Francija	16,6	16,5	16,5	16,6	16,6	16,5	16,7	16,4	16,4
Italija	16,1	16,3	16,6	16,7	16,9	17	17	17	17
Ciper	13	13,3	13,7	14,2	14,4	14,5	14,7	14,8	15,3
Latvija	15,5	16,2	16,6	17,4	17,7	17,9	17,8	17,6	17,6
Litva	15,8	16,3	16,8	17,3	17,7	18	18	17,9	17,9
Luksemburg	13,9	13,8	13,8	14,2	14,1	13,8	14,4	13,9	14
Madžarska	16,1	16,4	16,8	17,1	17,5	17,7	17,8	17,8	17,7
Malta	14,4	14,4	14,3	14,7	15,3	15,3	15	14,7	14,8
Nizozemska	17,2	17,3	17,2	17,3	17,3	17,5	17,6	17,7	17,8
Avstrija	15,5	15,6	15,9	16	16,2	16,3	16,5	16,4	16,6
Poljska	16,4	16,9	17	17,2	17,1	17,8	17,8	17,9	17,9
Portugalska	16,9	17	16,9	17	17	16,9	16,7	17	18,4
Romunija	13,9	14,1	14,6	14,9	15,1	15,3	15,6	15,9	16,4
Slovenija	16,7	16,9	17,2	17,4	17,5	17,8	17,9	18	18,5
Slovaška	:	14,8	15	15,3	15,7	15,9	16,1	16,4	16,5
Finska	18,6	19	19,2	19,4	19,7	20,2	20,3	20,5	20,5
Švedska	19,9	19,9	19,8	19,9	20	20	19,9	19,7	19,5
Velika Britanija	18,9	19	20,4	20	20,3	20,5	16,3	16,2	16,5

Vir: Eurostat

Število jezikov, ki se jih učenci učijo v srednji šoli, 2000–2009

Država/leto	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU-27	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,5	1,4	1,4
Belgija	1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Bolgarija	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3	1,2
Češka	1,1	1	1	1	1	1	1,1	1,1	1,1	1,2
Danska	:	:	:	:	2	2	2	2	1,9	1,9
Nemčija	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3	1,2
Estonija	2	2	2	2	2	2	2	2	2	:
Irska	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Grčija	:	2,2	1,9	:	1,9	1,9	1,9	:	2	:
Španija	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Francija	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Italija	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,4	1,7	2	2	2
Ciper	2	2	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	2	2	2
Latvija	1,5	1,5	1,5	1,5	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1,7
Litva	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
Luksemburg	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Madžarska	0,7	0,7	0,9	1	1	1	1	1	1	1
Malta	2,1	2,1	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	:	:
Nizozemska	:	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Avstrija	1,1	:	1,1	:	:	1,1	1,1	:	:	1,1
Poljska	1,3	1,3	1,3	1,3	1,2	1,1	1,1	1	1,1	1,1
Portugalska	:	:	1,4	1,8	2	1,9	1,9	:	:	:
Romunija	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	2	2	2	2
Slovenija	1	1	1	1	1,1	1,2	1,3	1,4	1,4	1,4
Slovaška	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2
Finska	2,3	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2
Švedska	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
Velika Britanija	:	:	1,3	1,3	1	1	1	0	1	1

Vir: Eurostat

Delež žensk, vpisanih v poklicno izobraževanje, 2000–2009

Država/leto	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU-27	52,2	52,7	55,6	53,5	57,4	57,3	46,3	46	44,7	43,8
Belgija	64,9	67,6	68,1	68,5	66,1	68,1	68,3	68,6	72,9	72,9
Bolgarija	42,2	43,3	43,8	43,5	43,7	43,2	43	42,8	42,3	42,3
Češka	76	75,6	75,6	74,4	74,6	74,8	74,7	70,4	69,1	67,8
Danska	49,6	48,8	47,3	47,8	39,9	40,8	40,7	40,8	41,1	40,6
Nemčija	57,2	57,3	57,1	55,9	54,9	54,4	53,2	51,2	51,2	44,5
Estonija	22,3	21,1	20,7	19,2	19,5	20,6	20,4	20,7	21,6	22,8
Irska	-	-	-	-	34,9	36,1	35,2	35,2	35,9	36,4
Grčija	27,2	30,3	34,2	30,2	27,5	28,5	26,1	23,7	22,7	:
Španija	32,5	33,9	35,9	34	35,5	40,1	40,2	41,4	41,4	39,8
Francija	51,5	50,9	50,3	50,7	50,9	50,9	37,3	38,1	38,6	39
Italija	23,2	23,9	24,7	24,2	51,8	50,4	49,4	48,4	48	47,9
Ciper	4,4	4,7	4,7	4,8	4,7	4,8	4,5	4,1	3,9	4,1
Latvija	29,8	30	30,9	30,1	28,8	27,7	27	27,4	27,8	29,2
Litva	31,4	25,7	22,5	20,5	19,5	19,4	19,5	20	19,7	19,5

Država/leto	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Luksemburg	61	61,2	61,1	61,1	60,5	60	59,4	58,9	58,8	58
Madžarska	7,2	8,6	10,2	9,9	18,5	18,8	18,5	18,5	18,8	18,8
Malta	19,2	20	20,6	13,6	36,7	30	36,6	36,4	37	43,5
Nizozemska	65,1	67,4	66,5	67,1	67,2	66,3	65,6	65,7	65,2	65,1
Avstrija	66,1	67,2	67,5	66,9	73,6	73,7	73,3	72,5	72,1	72,3
Poljska	54,2	52,1	51,1	44,2	39,9	34,6	33	33,2	34,8	36,1
Portugalska	6	24,3	24,9	7,5	24,2	25,7	26	26,9	27,4	36,5
Romunija	54,2	55,6	56,1	56,6	57,1	57,8	57,6	57,5	57,4	56,3
Slovenija	67,2	67,6	64,8	63,2	62,2	61	59,7	58	57,2	56,9
Slovaška	75,7	74,2	72,4	70,9	69,3	69,2	68,6	68,2	67,3	66,4
Finska	51	53,1	53,5	55,2	56,8	60,7	62,5	63,7	64,9	65,7
Švedska	48,4	51,2	48,9	50,3	55,7	50,1	52	54,5	53,7	53,2
Velika Britanija	69,7	69,6	75,2	72,8	74,5	75	42,8	42	31,5	30,4

Vir: Eurostat

Število študentov, dijakov in učencev skupaj (v 1000), 2000–2009

Država/leto	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU-27	95840,4	96022,8	97266,1	97026,6	97893,2	98318,3	93900,8	93247,4	93112,9	92957,9
Belgija	2234,8	2303,5	2332,6	2373	2333	2380,2	2409,5	2417,7	2427,7	2436
Bolgarija	1357,1	1322	1274,9	1273,9	1250,1	1225,7	1192,5	1175,2	1141,8	1110,5
Češka	1906,2	1931,8	1935,3	1927,7	1933,7	1911,9	1869,3	1855,6	1855,4	1849,1
Danska	1003	1029,4	1046	1069,4	1127,3	1144,2	1141,8	1154,5	1151,6	1159,7
Nemčija	14549,3	14515,1	14510,7	14525,4	14583,4	14467,2	14393,5	14250,6	14065,4	13984,4
Estonija	302,9	305,9	304	298,4	292,9	288,6	278,3	268,4	257,5	250
Irska	990,1	986,8	992,2	1000,8	1032,7	1037,2	1035,7	1054,3	1053,4	1076,4
Grčija	1883,5	1905,7	1975,3	1960,7	1982,9	2052,6	2042	1964,4	2008,7	:
Španija	7768,6	7597,3	7461,2	7381,6	7509,2	7537	7529,2	7555,7	7615,3	7677,1
Francija	11933,8	11849,1	11791,2	11884,1	11902,7	12315,4	12320,5	12296	12264,6	12251
Italija	9049,2	9143,6	9198,7	9266,2	9380	9408,9	9464,4	9500,2	9510,4	9513,5
Ciper	138	139,6	141,5	145,9	148,1	146,6	146	145,8	148,4	152,3
Latvija	498,6	509,7	510,1	505,8	501,8	491	472,4	449,8	430,6	413,6
Litva	766,8	787,3	796,6	806,8	810,6	805,2	783,6	759,7	738	719,2
Luksemburg	68,7	70,3	72	72,9	71,4	72,8	77,1	75,8	77,2	78
Madžarska	1905,6	1924,2	1945,5	1968,2	1988,2	1976,3	1952,2	1916,1	1873	1824,5
Malta	77,6	77,9	77,1	78,6	81,1	79,8	78,1	74,8	74	75
Nizozemska	3171,1	3217,3	3208,1	3238,9	3264,1	3289,2	3317,5	3345,5	3379,7	3402,2
Avstrija	1458,8	1463,6	1422,1	1429	1452,4	1461,9	1470,8	1457,3	1467,8	1468,8
Poljska	9073,8	9152,5	9153,1	9077,3	9004,3	8887,4	8663,4	8416,3	8168,4	8007,6
Portugalska	2032,3	2002,4	1963,6	1961,5	1945,3	1913,1	1862,3	1881,1	2108,6	2161
Romunija	3962,1	3954,2	3938,5	3914,7	3900,7	3847,4	3831	3839,4	3903,5	3879,2
Slovenija	389,4	403,3	407,1	407,7	411	409,5	403,1	394,8	387,9	381,2
Slovaška	1122,8	1114	1108,5	1104	1107,7	1101,3	1088,6	1079,4	1059,4	1034,6
Finska	1152,3	1171,7	1178,8	1192,5	1206,3	1239,9	1246,4	1251,3	1251,3	1236,7
Švedska	2089,5	2106,9	2114,8	2118,8	2122,5	2113,8	2096,1	2060,6	2022,8	2028,2
Velika Britanija	14954,5	15037,9	16406,7	16043	16549,7	16714,2	12735,8	12606,9	12670,5	12779,5

Vir: Eurostat

Kolofon

Slavica Černoša

**Razvoj sistema izobraževanja v Sloveniji
v luči uresničevanja skupnih evropskih ciljev**

*Analiza uresničevanja ciljev »izobraževanje in
usposabljanje 2010«
2000–2010*

Izdal:
Pedagoški inštitut, Ljubljana

Zanj:
dr. Mojca Štraus

Izdaja je dostopna na:
http://www.pei.si/UserFilesUpload/file/zalozba/ZnanstvenaPorocila/01_12_cernosa_razvoj_sistema.pdf

2012